

Uchwała Nr IV/88/24
Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 27 sierpnia 2024 r.

w sprawie przyjęcia złożonego przez Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego Raportu okresowego nr XIX z realizacji strategii „Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego” w latach 2021-2023.

Na podstawie art. 18 pkt 16 w zw. z pkt 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2024 r. poz. 566) **uchwała się**, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się złożony przez Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego Raport okresowy nr XIX z realizacji strategii „Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego” w latach 2021-2023 w brzmieniu jak w załączniku do niniejszej Uchwały.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Sejmiku Województwa
Warmińsko-Mazurskiego

Bogdan Bartnicki

Warmińsko-mazurskie

Regionalne Obserwatorium
Terytorialne

Załącznik do uchwały Nr IV/88/24
Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 27 sierpnia 2024 r.

Strategia

RAPORT OKRESOWY NR XIX

Z REALIZACJI STRATEGII
WARMIŃSKO-MAZURSKIE 2030. STRATEGIA ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO
W LATACH 2021-2023

www.warmia.mazury.pl

Spis treści

Wstęp	5
I. Ogólne zasady monitorowania Strategii	7
II. Kluczowe uwarunkowania realizacji Strategii w latach 2021-2023	9
III. Analiza wskaźnikowa realizacji Strategii w kontekście celu głównego	11
IV. Synteza realizacji Strategii	19
V. Realizacja celów operacyjnych Strategii	22
Cel strategiczny 1. Kompetencje przyszłości	23
Cel operacyjny 1.1. Użyteczne kwalifikacje i kompetencje.....	23
Cel operacyjny 1.2. Nowoczesne usługi.....	27
Cel operacyjny 1.3. Profesjonalne organizacje	33
Cel strategiczny 2. Inteligentna produktywność	37
Cel operacyjny 2.1. Satysfakcjonująca praca	37
Cel operacyjny 2.2. Inteligentna specjalizacja	42
Cel operacyjny 2.3. Wysoka konkurencyjność	47
Cel strategiczny 3. Kreatywna aktywność	52
Cel operacyjny 3.1. Inspirująca twórczość.....	52
Cel operacyjny 3.2. Efektywna współpraca	56
Cel operacyjny 3.3. Ukształtowana tożsamość	61
Cel strategiczny 4. Mocne fundamenty	66
Cel operacyjny 4.1. Silny kapitał społeczny	66
Cel operacyjny 4.2. Optymalna infrastruktura rozwoju	71
Cel operacyjny 4.3. Wyjątkowe środowisko przyrodnicze.....	77
VI. Wykaz podmiotów realizujących przedsięwzięcia w ramach Strategii w latach 2021-2023	81
VII. Jednostki odpowiedzialne za monitorowanie realizacji Strategii	87

Wstęp

Strategia *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego* jest głównym dokumentem planistycznym regionu, przedstawiającym koncepcję jego rozwoju. Została ona przyjęta 18 lutego 2020 r. uchwałą Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Nieodzownym elementem realizacji *Strategii* jest monitorowanie podjętych działań, co umożliwia zweryfikowanie, w jakim stopniu osiągnęte są założone cele.

Niniejszy raport jest już dziesiątym z kolei dokumentem prezentującym wyniki realizacji strategii od początku jej funkcjonowania i drugim, który dotyczy czwartej generacji strategii *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego*.

Dane prezentowane w raporcie opierają się przede wszystkim na informacjach o projektach i inicjatywach zebranych od szerokiego grona podmiotów zaangażowanych w system monitorowania. Tak jak w poprzednich edycjach, w raporcie wykorzystano również dane Głównego Urzędu Statystycznego, Urzędu Statystycznego w Olsztynie i Eurostatu, a także wyniki badań własnych.

Raport zawiera również wyniki przeprowadzanych corocznie badań opinii różnych środowisk na tematy istotne z punktu widzenia realizowanych celów *Strategii* (tzw. barometry). Badaniami opinii objęto mieszkańców województwa powyżej 15 roku życia (barometr społeczny), przedsiębiorstwa mające swoją siedzibę w województwie warmińsko-mazurskim i zatrudniające powyżej 9 osób (barometr gospodarczy), wszystkie jednostki samorządu terytorialnego z terenu województwa (barometr lokalny) oraz instytucje otoczenia biznesu (barometr instytucjonalny). Dzięki badaniom pozyskano istotne i niemożliwe do zdobycia w inny sposób informacje. Tym samym stanowią one nieoceniony wkład w monitorowanie procesów rozwojowych Warmii, Mazur i Powiśla. Pierwsze tego typu badania przeprowadzono w 2020 roku, natomiast niniejszy raport umożliwia przedstawienie dłuższego okresu analitycznego.

Szczegółowa metodyka opracowywania raportu przedstawiona została w rozdziale I.

W rozdziale II zaprezentowano kluczowe uwarunkowania makrootoczenia, które w sposób pośredni lub bezpośredni wpływały na realizację *Strategii* w latach 2021-2023. Dzięki temu przedstawiony został kontekst realizacji *Strategii*, który w dużym stopniu determinował podjęte działania.

Rozdział III zawiera przegląd trendów w kształtowaniu się wskaźników celu głównego w horyzoncie 2018-2023 (w zależności od dostępności danych w statystyce publicznej). W tej części dokumentu

zaprezentowano pozycję regionu na tle kraju i Unii Europejskiej w odniesieniu do podstawowych mierników sytuacji ekonomicznej, społecznej i powiązań sieciowych.

Rozdział IV w sposób syntetyczny podsumowuje wszystkie działania podejmowane w ramach *Strategii* w badanym okresie.

Rozdział V przedstawia zbiorczy opis projektów i inicjatyw, których realizacja przyczyniła się do osiągnięcia poszczególnych celów *Strategii*. Opis każdego z nich wieńczy podsumowanie wynikające z podjętych działań.

W rozdziale VI wykazano podmioty realizujące przedsięwzięcia w ramach *Strategii* w latach 2021-2023, a jednostki odpowiedzialne za monitorowanie zaprezentowano w rozdziale VII.

I. Ogólne zasady monitorowania Strategii

Monitorowanie strategii *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego* odbywa się według zasad określonych w jej dziesiątym rozdziale *System monitorowania i ewaluacji*.

Pierwszym elementem systemu monitorowania jest informacja o projektach i inicjatywach realizujących poszczególne cele operacyjne *Strategii*. Do ich pozyskania, gromadzenia i analizowania wykorzystuje się specjalne narzędzie informatyczne. Dane zbierane są corocznie od szerokiego grona podmiotów realizujących procesy rozwojowe w województwie warmińsko-mazurskim: jednostek samorządu terytorialnego, instytucji edukacyjnych, zdrowotnych, kulturalnych, badawczo-rozwojowych oraz otoczenia biznesu, organizacji pozarządowych i wielu innych. W latach 2021-2023 pozyskano informacje o 3 813 projektach i inicjatywach realizowanych przez 641 podmiotów.

Zebrane przedsięwzięcia zostały merytorycznie zweryfikowane przez koordynatorów poszczególnych celów operacyjnych, wskazanych w rozdziale VII niniejszego raportu, oraz koordynatora opracowania raportu z realizacji *Strategii*, którym jest Regionalne Obserwatorium Terytorialne w Departamencie Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Do przedstawienia syntetycznych informacji o realizowanych projektach/inicjatywach wykorzystywane są wskaźniki działań, na które składają się:

- wskaźniki strategiczne – przedstawiające wpływ projektów/inicjatyw na każdy z dwunastu celów operacyjnych,
- wskaźniki relacyjne działań – przedstawiające wpływ projektów/inicjatyw na każdy z kierunków działań wskazanych w danym celu operacyjnym,
- wskaźniki opisowe celu operacyjnego – przedstawiające wpływ projektów/inicjatyw na zagadnienia, które są istotne z punktu widzenia danego celu operacyjnego,
- wskaźniki finansowe – przedstawiające wysokość poniesionych kosztów oraz źródła finansowania projektów/inicjatyw,
- wskaźniki produktu – przedstawiające produkty rzeczowe powstałe w wyniku realizowanych projektów/inicjatyw.

Kolejnym elementem Systemu Monitorowania Strategii jest analiza zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej województwa, przeprowadzona z wykorzystaniem określonego zestawu wskaźników. Są to:

- wskaźniki celu głównego – obrazujące zmiany zachodzące w spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej Warmii i Mazur z regionami Europy,
- wskaźniki celów operacyjnych – odzwierciedlające zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej w ramach poszczególnych celów operacyjnych *Strategii*. Dostarczają one jednocześnie informacji na temat realizacji celów strategicznych.

Do analizy zmian sytuacji społeczno-gospodarczej wykorzystywane są przede wszystkim dane Głównego Urzędu Statystycznego, Urzędu Statystycznego w Olsztynie oraz Eurostatu, a także wyniki

badania własnych, np. wyliczenia wskaźnika dostępności komunikacyjnej oraz wyniki monitoringu inteligentnych specjalizacji województwa.

Elementem Systemu Monitorowania Strategii, wprowadzonym w 2020 r., są badania opinii społecznej różnych środowisk na tematy istotne z punktu widzenia realizowanych celów *Strategii*, tzw. barometry. Służą one pogłębieniu analizy efektów jej realizacji, niemożliwych do oszacowania w inny sposób. Badania przeprowadza się corocznie, w ramach tej samej metodyki, dzięki czemu można poznać zmiany, jakie następują w toku realizacji *Strategii*.

Badania są przeprowadzane corocznie w ramach czterech rodzajów barometrów:

- **Barometr społeczny** – badanie mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego (w wieku 15 lat i więcej). Stosowany jest losowy dobór próby z uwzględnieniem takich warstw jak płeć, wiek, wykształcenie oraz miejsce zamieszkania (powiat).
- **Barometr gospodarczy** – badanie przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 9 osób działających na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, wpisanych do rejestru REGON. Stosowany jest losowo-kwotowy dobór próby z uwzględnieniem takich warstw jak wielkość przedsiębiorstwa (liczba zatrudnionych osób) oraz miejsce prowadzenia działalności (powiaty). Dobór próby gwarantował udział podmiotów reprezentujących trzy inteligentne specjalizacje województwa warmińsko-mazurskiego – podmioty reprezentujące branże (wg PKD) zaliczane do inteligentnych specjalizacji stanowiły ok. 15% badanych firm (po 5% na każdą z inteligentnych specjalizacji).
- **Barometr instytucjonalny** – badanie instytucji otoczenia biznesu z województwa warmińsko-mazurskiego. Próbą objęto wszystkie instytucje otoczenia biznesu, przy czym podstawą była ich lista określona w raporcie pt. *Badanie potencjału, potrzeb i efektywności funkcjonowania instytucji otoczenia biznesu w województwie warmińsko-mazurskim* (Grupa BST, 2019).
- **Barometr lokalny** – badanie samorządów gminnych i powiatowych w województwie warmińsko-mazurskim. Próbą objęto wszystkie jednostki samorządu terytorialnego w województwie warmińsko-mazurskim.

Badania ankietowe w przypadku barometru społecznego, gospodarczego i instytucjonalnego przeprowadza specjalistyczna firma ankietarska. Natomiast badanie wśród jednostek samorządu terytorialnego oraz analizę danych zebranych z wszystkich czterech barometrów realizuje Regionalne Obserwatorium Terytorialne Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

II. Kluczowe uwarunkowania realizacji Strategii w latach 2021-2023

Lata 2021-2023 były szczególnie burzliwym i trudnym czasem. Do takiego stanu przyczyniły się przede wszystkim nadal panująca pandemia koronawirusa, kryzys inflacyjny oraz wojna w Ukrainie. Zdarzenia te zrodziły szereg wyzwań, do których dostosować się musieli zarówno przedstawiciele władz województwa warmińsko-mazurskiego, jak i jego mieszkańcy, przedsiębiorcy oraz lokalni liderzy społeczni. Chociaż kluczowe wydarzenia lat 2021-2023 miały charakter globalny, a ich źródła znajdowały się poza regionem, to realnie wpłynęły one na realizację strategii *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego*.

Do początku 2022 roku sytuacja na świecie w dalszym ciągu zdominowana była przez pandemię COVID-19. Zarówno na arenie międzynarodowej, jak i w skali krajowej oraz regionalnej, pandemia wywarła wpływ na praktycznie każdy obszar życia społecznego, gospodarczego, politycznego i kulturalnego. Wprowadzenie szeregu ograniczeń w działalności firm, restrykcji dotyczących swobodnego przemieszczania się ludności oraz ograniczenia w organizacji wydarzeń kulturalnych i sportowych znacząco skomplikowało realizację wielu projektów i inicjatyw. Dodatkowo, pandemia utrudniła realizację inwestycji i projektów rozwojowych, ze względu na ograniczenia w łańcuchach dostaw.

Innym czynnikiem kształtującym sytuację w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2021-2023 był wybuch wojny w Ukrainie. Atak Rosji na Ukrainę w lutym 2022 roku, wywołał m.in. falę uchodźców, którzy szukając schronienia w Polsce, dotarli również do województwa warmińsko-mazurskiego. Konieczność zapewnienia im zakwaterowania, opieki medycznej i edukacji stała się wyzwaniem dla władz regionu. Często powodowało to dodatkowe obciążenie finansowe dla samorządów i lokalnych społeczności, które podejmując pomoc obywatelom Ukrainy uszczuplały własne środki na pokrycie swoich działań rozwojowych.

Wojna w Ukrainie spowodowała również zmianę struktury pracujących cudzoziemców na warmińsko-mazurskim rynku pracy. Do momentu napadu Rosji na naszego wschodniego sąsiada, w strukturze pracowników z Ukrainy przeważali mężczyźni, którzy zatrudnieni byli m.in. w sektorze budowlanym, przemyśle i transporcie. Wojna spowodowała jednak odpływ mężczyzn i przybycie do Polski kobiet z dziećmi. Sytuacja ta sprawiła niedobory pracowników w branżach, które własne braki kadrowe uzupełniały zatrudniając mężczyzn z Ukrainy. W konsekwencji taki stan rzeczy przyczynił się do niedoborów w zatrudnieniu, które wiązały się z pojawieniem się trudności w części projektów inwestycyjnych.

Pandemia koronawirusa doprowadziła do gwałtownego wzrostu cen towarów i usług, co w 2021 roku zapoczątkowało kryzys inflacyjny. Dodatkowo wojna w Ukrainie przyczyniła się do zwiększenia cen surowców energetycznych i żywności, co wpłynęło na dalszy wzrost inflacji. Szybki wzrost cen towarów i usług doprowadził do spadku siły nabywczej i uszczuplenia dochodów. Gospodarstwa domowe w związku z tym dysponowały realnie mniejszym budżetem, powodując obniżenie poziomu życia wielu

rodzin. Kryzysem inflacyjnym szczególnie dotknięte zostały również małe i średnie przedsiębiorstwa, które mierzyły się z trudnościami wynikającymi z rosnących kosztów produkcji i usług. W konsekwencji utrudniło to realizację części inwestycji.

Mimo że lata 2021-2023 na skutek pandemii, wojny w Ukrainie i kryzysu inflacyjnego były bardzo burzliwym czasem, władze województwa warmińsko-mazurskiego nieustannie podejmowały starania nad dostosowaniem działań rozwojowych do zmieniających się globalnych realiów społeczno-gospodarczych. Szczególnie istotne w tym zakresie było wydatkowanie środków z *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020* (RPO WiM 2014-2020). Program ten, zarządzany przez władze wojewódzkie, umożliwił implementację w regionie celów europejskiej polityki spójności przewidzianych do wdrożenia w latach 2014-2023. Dzięki temu w województwie warmińsko-mazurskim wsparte zostały tak różne obszary życia społeczno-ekonomicznego jak: gospodarka i innowacje, edukacja, cyfryzacja, efektywność energetyczna, środowisko przyrodnicze, kultura i dziedzictwo historyczne, rewitalizacja, regionalny rynek pracy, dostęp do usług publicznych, system ochrony zdrowia, infrastruktura transportowa, a także włączenie społeczne. W ramach RPO 2014-2020 do końca 2023 roku podpisano w sumie 5 348 umów, na kwotę dofinansowania UE ponad 1,8 mld euro, a beneficjentom wypłacono ponad 1,6 mld euro środków UE, co stanowi 95,1% budżetu Programu.

Rok 2023 był jednocześnie pierwszym rokiem wdrażania programu *Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur 2021-2027* (FEWiM 2021-2027), będącego kontynuacją RPO WiM 2014-2020. Alokacja nowego programu wynosi ok. 1 mld 785 mln euro i jest o ok. 33 mln euro większa w stosunku do RPO WiM 2014-2020. Rok 2023 był przede wszystkim czasem przygotowania dokumentów umożliwiających wdrażanie FEWiM 2021-2027. Niemniej jednak w dalszych latach realizacja programu przyczyni się do podejmowania kolejnych przedsięwzięć rozwojowych na Warmii, Mazurach i Powiślu.

Środki europejskiej polityki spójności są szczególnie istotne dla takiego regionu, jakim jest województwo warmińsko-mazurskie. Nasz region musi bowiem nadrabiać zaległości rozwojowe z przeszłości, gdy Warmia, Mazury i Powiśle nie były priorytetowym miejscem inwestycji na mapie kraju. Brak środków publicznych, w tym funduszy unijnych, spowodowałby zdecydowanie wolniejsze tempo rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego. Pieniądze publiczne są jednak tylko jednym z czynników wpływających na rozwój społeczno-gospodarczy regionu. Na stan gospodarki regionu wpływa bowiem wiele innych determinant, które w dużej mierze są niezależne od działań samorządów.

III. Analiza wskaźnikowa realizacji Strategii w kontekście celu głównego

Cel główny – Spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy

Cel główny strategii *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego* obejmuje trzy rodzaje spójności: ekonomiczną, społeczną i przestrzenną. Realizację celu *Strategii* należy zatem rozpatrywać w trzech powyższych obszarach, monitorowanych za pomocą następujących wskaźników:

- PKB na mieszkańca jako % średniej krajowej (w cenach bieżących);
- Udział aktywnych zawodowo w wieku produkcyjnym w ogóle mieszkańców w wieku produkcyjnym;
- Wskaźnik dostępności komunikacyjnej.

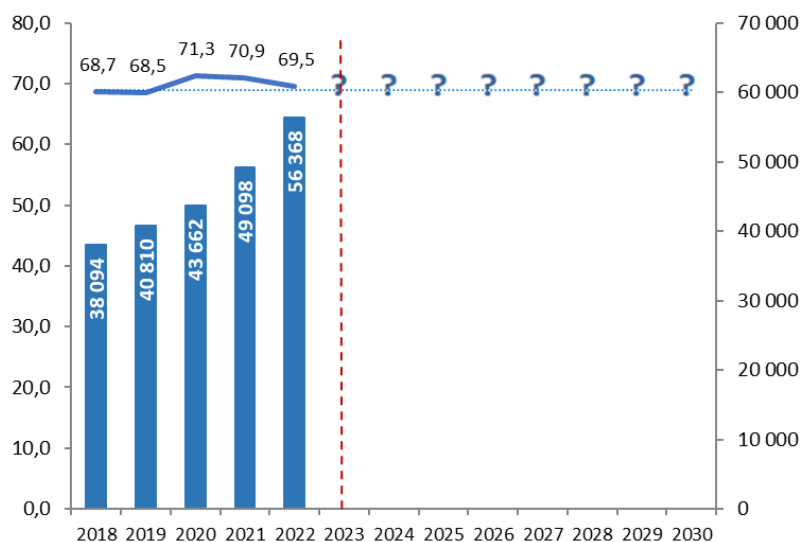
Z uwagi na złożoność problematyki spójności, oprócz wyżej wymienionych wskaźników celu głównego, przedstawiono także inne wskaźniki, które będą stanowiły kontekstowe tło poruszanych zagadnień. W ten sposób ukazano szerszy obraz zmian ekonomicznych, społecznych i przestrzennych zachodzących w województwie warmińsko-mazurskim¹.

Spójność ekonomiczna

Podstawowym wskaźnikiem obrazującym stopień rozwoju ekonomicznego jest **poziom produktu krajowego brutto (PKB) w przeliczeniu na jednego mieszkańca**. W 2022 roku wartość PKB per capita na Warmii i Mazurach kształtowała się na poziomie 56 368 zł, co stanowiło 69,5% średniej krajowej.

Wartość PKB per capita w województwie warmińsko-mazurskim w cenach bieżących z roku na rok wzrasta, ale stopniowo maleje jego relacja do średniej krajowej. W 2022 roku wartość PKB per capita w cenach bieżących w porównaniu do roku 2020 wzrosła o ponad 12,7 tys. zł, tj. o 29,1%. Jednocześnie w tym okresie relacja PKB w przeliczeniu na jednego mieszkańca w stosunku do średniej krajowej zmalała

PKB per capita w województwie warmińsko-mazurskim [w zł] i jego relacja do średniej krajowej [w %, Polska=100] w latach 2018-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

¹ W *Analizie wskaźnikowej realizacji Strategii w kontekście celu głównego* posłużono się jak najbardziej aktualnymi danymi statystycznymi publikowanymi przez GUS oraz Eurostat. Podczas sporządzania raportu dostępne były najnowsze dane od 2018 do 2023 roku (w zależności od rodzaju wskaźnika).

(z 71,3% w 2020 r. do 69,5% w 2022 r.). Na tę sytuację wpływa zróżnicowanie polskich województw – regiony bogatsze, o lepszej infrastrukturze i bazie produkcyjnej rozwijają się szybciej od słabiej rozwiniętych województw, które muszą stale nadrobić zaległości z poprzednich lat. Należy także zauważyć, że około 23% krajowego PKB generowane jest w województwie mazowieckim i to przede wszystkim bardzo dynamiczny rozwój tego regionu powoduje, iż w innych województwach maleje udział PKB per capita w relacji do średniej krajowej.

W *Strategii* przyjęto, iż wartość docelowa wskaźnika „PKB na mieszkańca jako % średniej krajowej (w cenach bieżących)” w 2025 roku wyniesie 69,2%, a w 2030 roku 70,0%. Mimo bardziej dynamicznego rozwoju regionów lepiej rozwiniętych oraz obserwowanego w ostatnich latach pogłębiającego się zróżnicowania w relacji PKB per capita województwa warmińsko-mazurskiego do średniej krajowej, osiągnięcie założonych wartości docelowych kolejno w 2025 i 2030 roku jest celem osiągalnym.

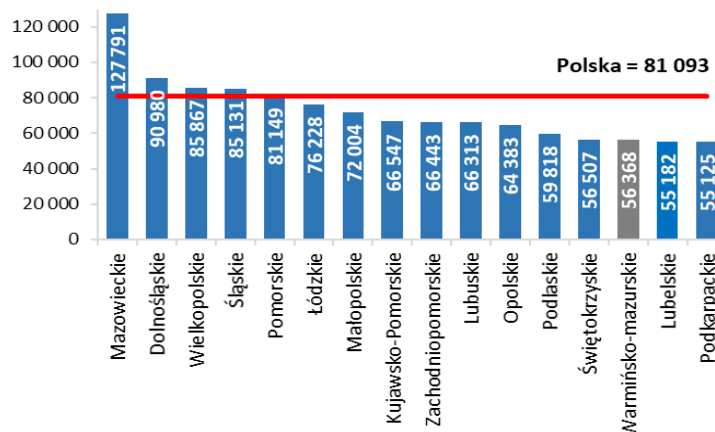
Relacja PKB per capita w województwie warmińsko-mazurskim do średniej krajowej [%], Polska=100

2018 (wartość bazowa)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025 (wartość docelowa)	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
68,7 ²	68,5	71,3	70,9	69,5	-	-	69,2	-	-	-	-	70,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Osiągnięty w 2022 roku poziom PKB per capita uplasował województwo warmińsko-mazurskie na 14. pozycji wśród wszystkich polskich regionów. W porównaniu do 2020 r. Warmia i Mazury utrzymały tę samą pozycję, a wartość PKB per capita w województwie warmińsko-mazurskim była porównywalna z regionami Polski Wschodniej tj. województwami: świętokrzyskim, podlaskim, podkarpackim i lubelskim.

PKB per capita wg województw w cenach bieżących – 2022 rok [zł]

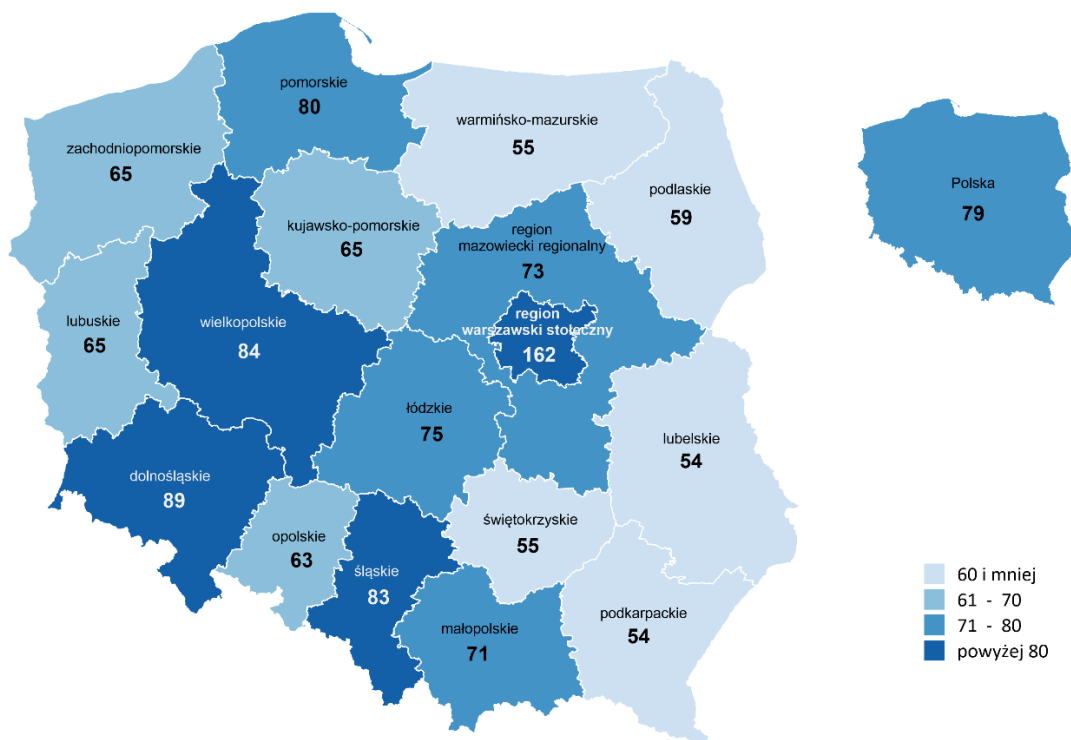

Warmia i Mazury są integralną częścią Unii Europejskiej, w związku z tym analizując regionalną spójność ekonomiczną warto odnieść sytuację

w naszym województwie do innych regionów UE. Województwo warmińsko-mazurskie charakteryzuje się jedną z najniższych w skali kraju relacją PKB per capita w stosunku do UE-27 według paritetu siły nabywczej waluty. W 2022 roku udział ten stanowił 55% wartości ogółem dla UE-27, przy średniej ogólnopolskiej wynoszącej 79%. Pod tym względem nasz region zajął 13. miejsce w kraju (ex aequo z województwem świętokrzyskim). Niższą wartość odnotowano jedynie w województwach lubelskim (54%) i podkarpackim (54%). Tym samym województwo warmińsko-mazurskie pozostaje jednym z najmniej zamożnych regionów całej Unii Europejskiej.

² Wartość bazowa została oszacowana na podstawie danych wstępnych za 2018 rok.

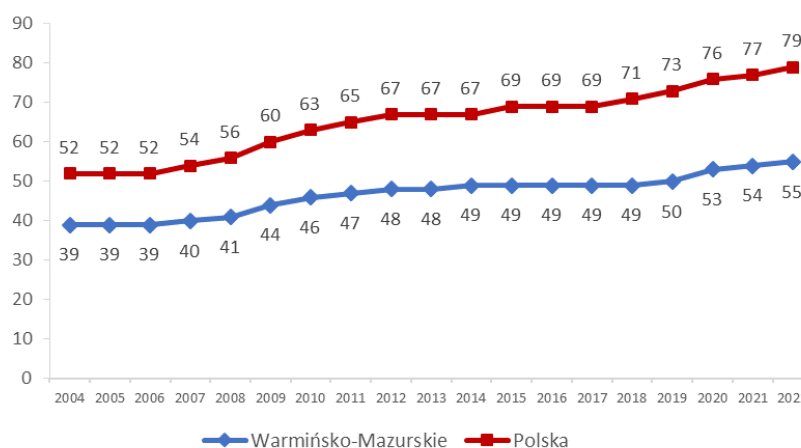
Relacja PKB per capita do UE-27 według parytetu siły nabywczej waluty w 2022 roku [% , UE-27=100]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat.

W ostatnich latach województwo warmińsko-mazurskie nadrabia dystans rozwojowy, ponieważ sukcesywnie wzrasta relacja PKB per capita na Warmii i Mazurach w stosunku do średniej europejskiej. Udział ten w 2022 roku kształtował się na poziomie 55% średniej unijnej, natomiast jeszcze w 2004 roku wartość PKB per capita w województwie warmińsko-mazurskim stanowiła zaledwie 39% wartości odnotowanej średnio w Unii Europejskiej. Oznacza to, że

Relacja PKB per capita do UE-27 według parytetu siły nabywczej waluty w latach 2004-2022 [% , UE-27=100]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat.

od momentu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku nasz region zmniejszył dysproporcje w relacji PKB per capita w stosunku do UE-27 o 16 punktów procentowych. Przeciętnie w kraju nadrabianie zaległości rozwojowych miało większe tempo, ponieważ dystans między PKB per capita Polski i UE w analizowanym okresie zmniejszył się o 27 punktów procentowych. Niemniej jednak malejące różnice w relacji PKB per capita na Warmii i Mazurach w odniesieniu do UE-27 świadczą o systematycznie postępującym procesie konwergencji między naszym regionem a Unią Europejską. Mamy więc do czynienia z upodobnianiem się województwa warmińsko-mazurskiego pod względem gospodarczym do pozostałych regionów UE, co przekłada się na poprawę warunków życia ludności, które stale zbliżają się do standardów europejskich.

Spójność społeczna

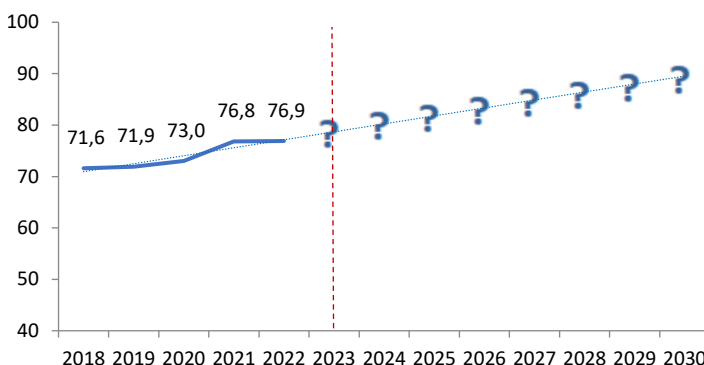
W strategii *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego* spójność społeczna monitorowana jest z użyciem wskaźnika **udziału aktywnych zawodowo w wieku produkcyjnym w ogóle mieszkańców regionu w wieku produkcyjnym**.

Wskaźnik ten pokazuje, jak kształtuje się udział osób, które pracują (pracujący) bądź chcą pracować (bezrobotni), w ogólnej liczbie ludności województwa w wieku produkcyjnym. W 2022 roku wartość niniejszego wskaźnika wyniosła

76,9% i w porównaniu do 2020 roku zwiększyła się o 3,9 p.p.³ W analogicznym okresie w Polsce odnotowano wolniejszy wzrost, który wyniósł 2,8 p.p. – z 77,4% w 2020 roku do 80,2% w roku 2022. Pod względem wartości tego wskaźnika województwo warmińsko-mazurskie plasuje się na 14. miejscu w kraju. Niższą wartość wskaźnika osiągnęły jedynie województwa podkarpackie (72,8%) i małopolskie (76,8%).

Już w roku 2020 została osiągnięta wartość docelowa dla 2030 roku, więc wyzwaniem w najbliższych latach będzie jej utrzymanie na obecnym poziomie.

Udział aktywnych zawodowo w wieku produkcyjnym w ogóle mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego w wieku produkcyjnym [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

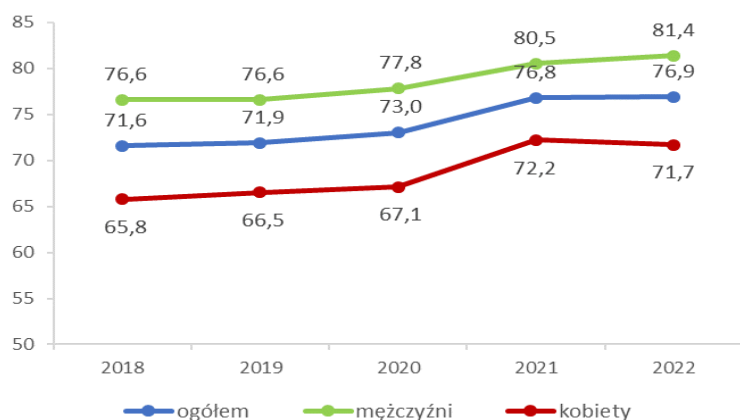
Udział aktywnych zawodowo w wieku produkcyjnym w ogóle mieszkańców regionu w wieku produkcyjnym [%]

2018 (wartość bazowa)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025 (wartość docelowa)	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
71,6	71,9	73,0	76,8 ³	76,9	-	-	72	-	-	-	-	72,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Ważne jest także utrzymanie wysokiej aktywności zawodowej wśród kobiet, które z powodu macierzyństwa i tradycyjnego modelu rodziny, w tym sprawowania funkcji opiekuńczych, wciąż charakteryzują się niższą aktywnością zawodową niż mężczyźni. W 2022 r. udział aktywnych zawodowo kobiet w wieku produkcyjnym wyniósł zaledwie 71,7% i była to jedna z najniższych wartości, jakie odnotowano wśród wszystkich

Udział aktywnych zawodowo w wieku produkcyjnym w ogóle mieszkańców w wieku produkcyjnym w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2018-2022 [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

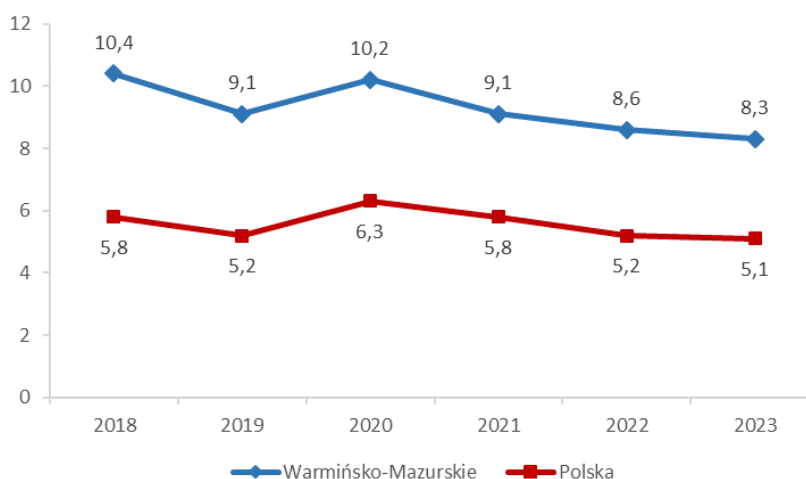
³ W 2021 roku GUS dokonał zmian w metodyce wyliczania współczynnika aktywności zawodowej ludności w wieku produkcyjnym.

polskich województw. Niższą wartość wskaźnika wśród kobiet osiągnęło tylko województwo podkarpackie (67,9%). W kraju odsetek aktywności zawodowej wśród kobiet wyniósł 76,6% i był o 4,9 p.p. wyższy niż na Warmii i Mazurach. Jednocześnie różnice między aktywnością zawodową kobiet i mężczyzn w województwie warmińsko-mazurskim są większe niż przeciętnie w kraju. Na Warmii i Mazurach w 2022 r. odsetek aktywnych zawodowo kobiet był o 9,7 p.p. niższy niż w przypadku mężczyzn. Przeciętnie w kraju różnica ta była niższa i wyniosła 6,8 p.p.

Innym miernikiem, którego zmiana wskazuje na poprawę spójności społecznej województwa jest **stopa bezrobocia rejestrowanego**, która przedstawia stosunek liczby zarejestrowanych bezrobotnych do ludności aktywnej zawodowo (tj. sumy pracujących i bezrobotnych). W 2023 roku stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie warmińsko-mazurskim kształtowała się na poziomie 8,3% i była o 3,2% wyższa niż przeciętnie w Polsce (5,1%). W 2020 r. po 6 latach tendencji spadkowej, stopa bezrobocia rejestrowanego wzrosła we wszystkich województwach, co było najprawdopodobniej skutkiem pandemii koronawirusa.

Od 2021 roku nastąpił powrót do trendu spadkowego i aktualnie odnotowuje się najniższą w historii stopę bezrobocia na Warmii i Mazurach. W 2021 r. pierwszy raz od reformy administracyjnej w 1999 r. województwo warmińsko-mazurskie nie zajęło ostatniej pozycji w kraju pod względem poziomu stopy bezrobocia rejestrowanego. Od 3 lat (2021-2023) najwyższy poziom stopy bezrobocia odnotowuje się na Podkarpaciu.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie warmińsko-mazurskim na tle kraju w latach 2018-2023 [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Bardzo pozytywną tendencją występującą na warmińsko-mazurskim rynku pracy jest systematyczne zmniejszanie się dystansu między stopą bezrobocia rejestrowanego odnotowywaną w kraju i w województwie. Jeszcze w 2018 roku dystans ten wynosił 4,6 p.p., kiedy stopa bezrobocia w kraju wynosiła 5,8%, a w województwie 10,4%. Tymczasem w 2023 roku rozbieżność ta zmniejszyła się do 3,2 p.p.

Pomimo zaobserwowanego w ostatnim czasie wzrostu aktywności zawodowej ludności, Warmia i Mazury pozostają jednym z najuboższych regionów w skali całego kraju. Tendencję tę obrazuje między innymi wartość wskaźnika *beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności*. W 2022 roku jego wartość wyniosła 602 osoby i była o 136 niższa niż w 2020 roku. Tymczasem wartość wskaźnika dla całego kraju zmniejszyła się z 416 osób w 2020 roku do 344 w 2022 r. Mimo systematycznego spadku liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców, województwo warmińsko-mazurskie stale utrzymuje najmniej korzystną pozycję w kraju. Dla porównania najniższą wartość niniejszego wskaźnika odnotowuje się w województwie śląskim, gdzie na 10 tys. mieszkańców przypada jedynie 239 beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej.

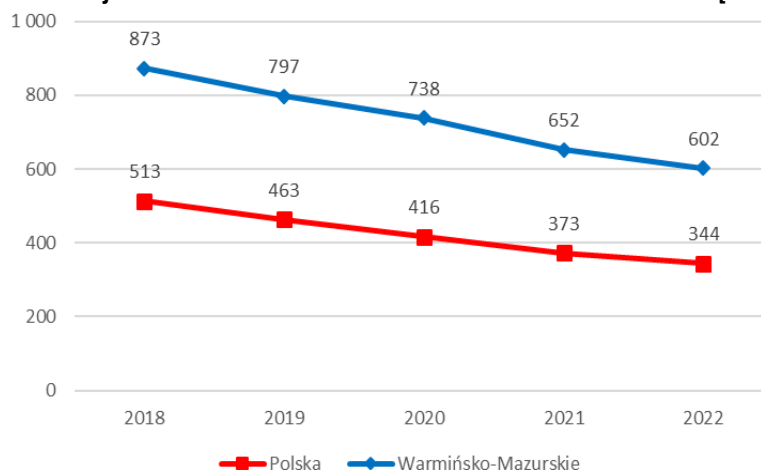

Pozytywnym zjawiskiem dla naszego regionu jest fakt, że z roku na rok województwo warmińsko-mazurskie zmniejsza dystans pod względem liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności do średniej krajowej. Na przestrzeni ostatnich 5 lat różnica ta zmniejszyła się z 360 do 258 osób. Między 2018 a 2022 rokiem procentowy spadek liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej wyniósł 31%, co jest wartością wyższą niż w przypadku takich województw jak podlaskie, dolnośląskie, śląskie, kujawsko-pomorskie, wielkopolskie czy opolskie.

Kolejnym wskaźnikiem obrazującym spójność społeczną jest przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto. Wartość przeciętnych płac w regionie w relacji do średniej ogólnopolskiej pozostaje na bardzo niskim poziomie i w 2022 r. wynosiła jedynie 84,4% średniej krajowej. W 2022 roku w porównaniu do 2020 roku wartość tego wskaźnika spadła o 0,2 p.p. Pod względem wartości przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia

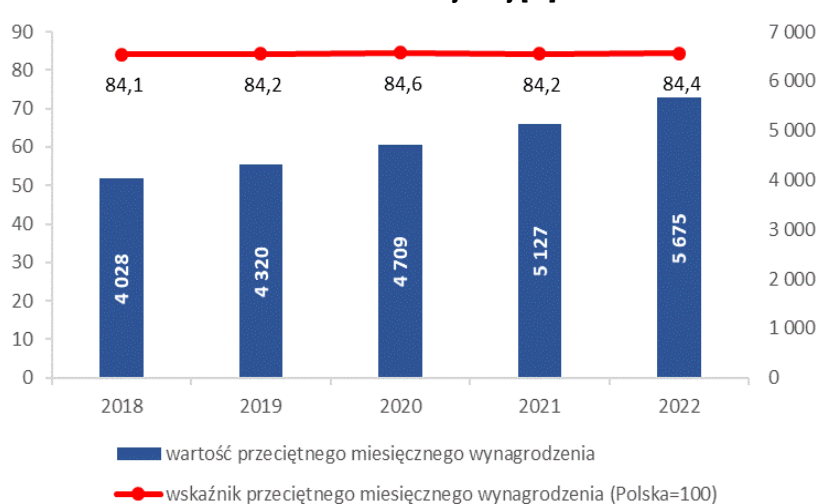
w odniesieniu do średniej krajowej Warmia i Mazury w ciągu ostatnich pięciu badanych lat trzykrotnie zajmowały ostatnie miejsce w kraju. W 2020 r. i 2022 r. niższy wskaźnik przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia odnotowano jedynie w województwie podkarpackim. Po raz kolejny mamy w tej sytuacji do czynienia z koniecznością nadrabiania zaległości województwa warmińsko-mazurskiego z poprzednich lat. Na Warmii i Mazurach przeciętne miesięczne wynagrodzenie w 2018 r. wynosiło 4 028 zł, a przeciętnie w kraju 4 835 zł (różnica 806 zł). Analogiczna różnica w roku 2022 wyniosła już 1 031 zł. Zauważalny jest zatem tzw. „pościg za ruchomym celem” – poziom wynagrodzeń w Polsce rośnie w szybszym tempie niż na Warmii i Mazurach. Niemniej jednak należy zwrócić uwagę, że w ciągu ostatnich lat zauważalny jest stały wzrost wynagrodzeń w województwie.

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2018-2022 [osoby]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Wartość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w odniesieniu do wartości krajowej [%]

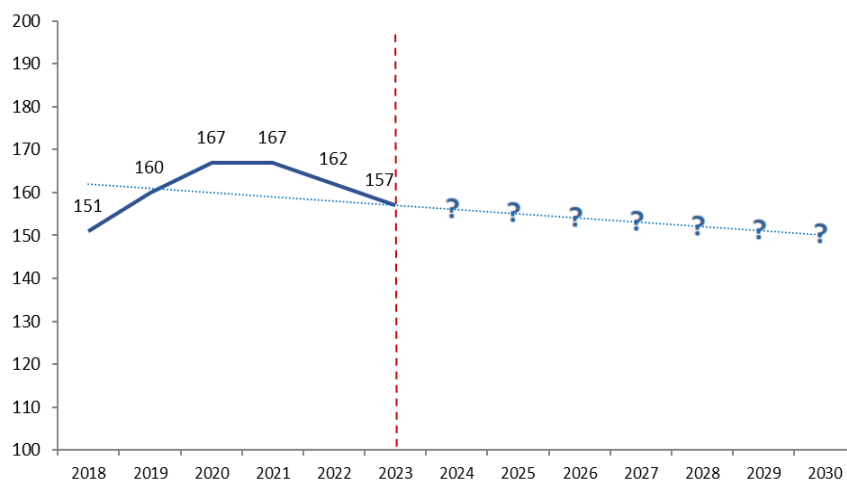

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Spójność przestrzenna

Spójność przestrzenna w ramach strategii *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego* mierzona jest za pomocą złożonego **wskaźnika dostępności komunikacyjnej województwa**. Przedstawia on sumę średnich czasów dojazdu drogami oraz koleją do Olsztyna z miast powiatowych województwa. W początkowym okresie następował stopniowy wzrost wartości

Wskaźnik dostępności komunikacyjnej województwa (wskaźnik złożony)[minuty]

przedmiotowego wskaźnika – ze

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Google Maps.

151 minut w roku 2018 do 167 minut w roku 2021. Niewątpliwie wiązało się to z szeregiem trwających inwestycji zarówno na drogach, jak i liniach kolejowych oraz związanych z nimi utrudnieniami w ruchu. W 2022 r. i 2023 r. zaczęły być widoczne efekty zakończonych inwestycji, co pozytywnie wpłynęło na poprawę wartości wskaźnika dostępności komunikacyjnej województwa warmińsko-mazurskiego, która w 2023 r. wyniosła 157 minut. Zakłada się, że w roku 2030 wartość wskaźnika spadnie do poziomu 150 minut.

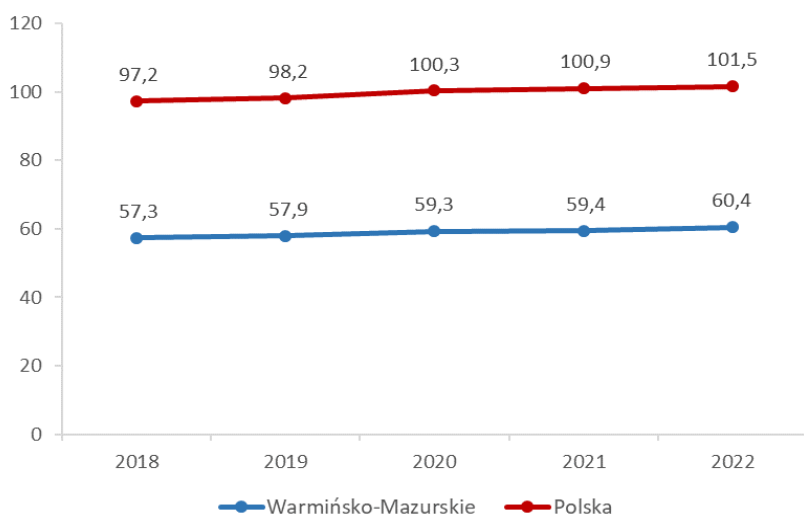
Wskaźnik dostępności komunikacyjnej województwa (wskaźnik złożony) [minuty]

2019 (wartość bazowa)	2020	2021	2022	2023	2024	2025 (wartość docelowa)	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
160	167	167	162	157	-	155	-	-	-	-	150

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Google Maps.

Innym miernikiem, którego zmiana wskazuje na poprawę spójności przestrzennej województwa, jest **długość dróg twardych w przeliczeniu na 100 km²** (całkowita długość dróg publicznych krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych). W 2022 r. w województwie warmińsko-mazurskim odnotowano średnio 60,4 km tego rodzaju dróg na 100 km². Widoczna jest jednak rozbieżność między wartością tego wskaźnika

Długość dróg twardych w przeliczeniu na 100 km² [km]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

w naszym regionie a w całym kraju – średnio w kraju dróg o twardej nawierzchni na 100 km² było w 2022 r. o ok. 41 km więcej niż w naszym regionie. Widoczny jest także szybszy przyrost tego rodzaju dróg w Polsce niż na Warmii i Mazurach – od momentu wejścia Polski do Unii Europejskiej w całym kraju w przeliczeniu na 100 km² jest o 17,6 km dróg więcej, a w województwie warmińsko-mazurskim ich przyrost wyniósł jedynie 7,1 km. Niestety nasz region od lat odznacza się najniższą wartością omawianego wskaźnika spośród wszystkich województw. Mimo widocznej tendencji wzrostowej, województwo warmińsko-mazurskie pod względem infrastruktury drogowej stale wymaga wielu inwestycji. Taki stan rzeczy wynika z wieloletnich zaniedbań inwestycyjnych, których niwelowanie możliwe jest dopiero od 2004 r., kiedy to Polska stała się członkiem Unii Europejskiej, a do naszego kraju i regionu napłynęły znaczne środki umożliwiające poprawę infrastruktury komunikacyjnej.

IV. Synteza realizacji Strategii

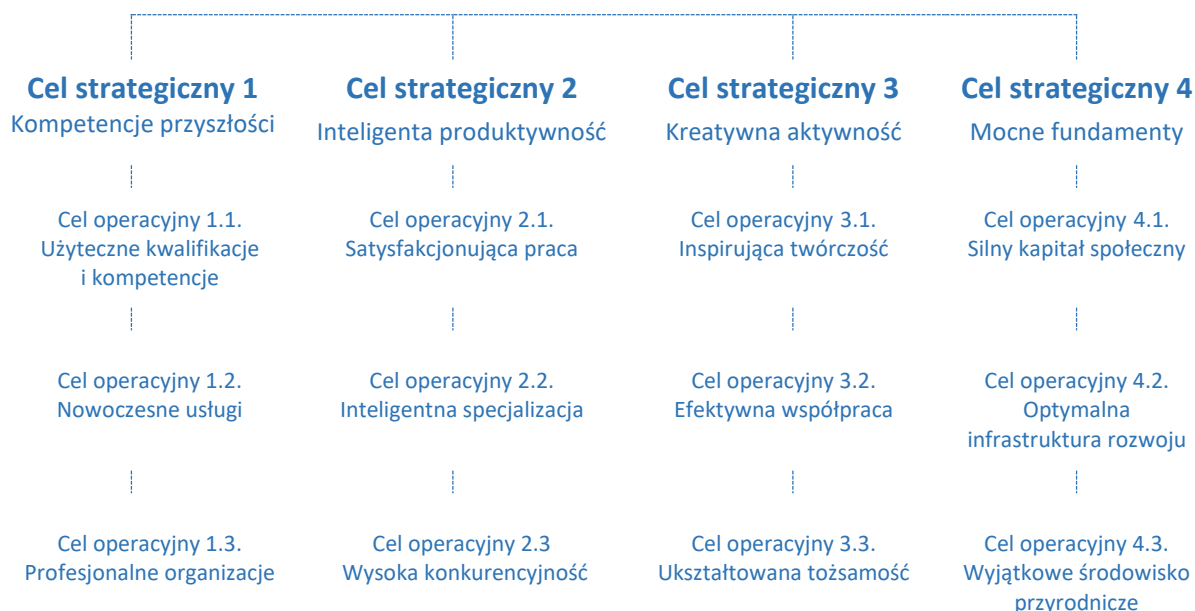
Niniejszy raport dotyczy trzyletniego⁴ okresu (tj. lat 2021-2023) wdrażania strategii *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego*. Niektóre z przedsięwzięć realizowane były w kilku latach, dlatego ich liczba oraz wartości odpowiadających im wskaźników zostały aproksymowane w celu urealnienia. Procedura ta miała na celu zapobiegnięcie powielania się informacji.

Gromadzenie danych odbywa się za pomocą ściśle określonych wskaźników, dzięki którym możliwa jest ilościowa ocena efektów przedsięwzięć realizowanych w ramach *Strategii*, a tym samym po odpowiedniej agregacji danych – całej *Strategii*.

Szeroki zakres działań, jaki obejmuje *Strategia* oraz fakt, że system jej monitorowania opiera się na danych pozyskiwanych od szerokiego grona instytucji i organizacji, ogranicza możliwość identyfikacji wszystkich realizowanych przedsięwzięć.

W obecnym okresie monitorowania, w odróżnieniu od poprzednich, zbierana i analizowana jest łączna liczba projektów⁵ i inicjatyw⁶ bez wyszczególniania. Dodatkowo poszczególne przedsięwzięcia różnią się swoją specyfiką zarówno między sobą, jak i poszczególnymi celami operacyjnymi, co częściowo może mieć wpływ na wartości wykazywanych wskaźników. Z tego względu przedstawiane dane i porównania między nimi należy traktować orientacyjnie.

Strategia realizowana była w ramach 4 celów strategicznych i 12 celów operacyjnych.

⁴ Zgodnie z zapisami *Strategii*, raporty z jej realizacji mają być opracowywane nie rzadziej niż co trzy lata. Ma to zapewnić dłuższy okres analityczny.

⁵ Z projektem mamy do czynienia, gdy jest określony np.: tytuł, budżet, harmonogram, struktura zarządzająca.

⁶ Inicjatywy, czyli działania, które nie są przypisane do określonych projektów i nie mają ich cech (wskazanych powyżej). Przykładowymi inicjatywami są: spotkania, działania koordynujące, inicjowanie działań i projektów, lobbowanie na rzecz czegoś, udział w konferencjach, promowanie jakichś imprez itp.

Działania podjęte w latach 2021-2023 w ramach *Strategii* przedstawione zostały na następującym diagramie (na podstawie danych z Sytemu Monitorowania Strategii). Prawie 20% wszystkich przedsięwzięć wsparł finansowo lub organizacyjnie Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

zrealizowano **3 813 przedsięwzięć** (projektów lub inicjatyw)

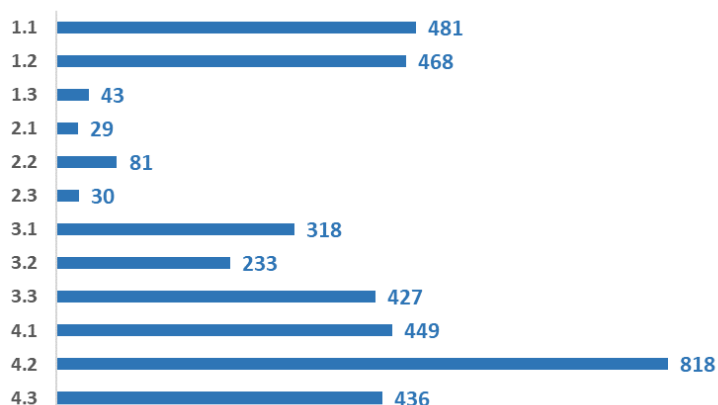
Samorząd Województwa wsparł finansowo lub organizacyjnie **753 przedsięwzięcia**

wydatkowano **16,9 mld zł**

Poszczególne cele operacyjne Strategii charakteryzują się różną liczbą realizowanych przedsięwzięć. Zdecydowanie wyróżnia się cel operacyjny 4.2. *Optymalna infrastruktura rozwoju*, w którym realizowano największą liczbę projektów i inicjatyw (818). Najmniejszą liczbą przedsięwzięć charakteryzują się cele operacyjne 2.1. *Satysfakcjonująca praca* oraz 2.3. *Wysoka konkurencyjność*.

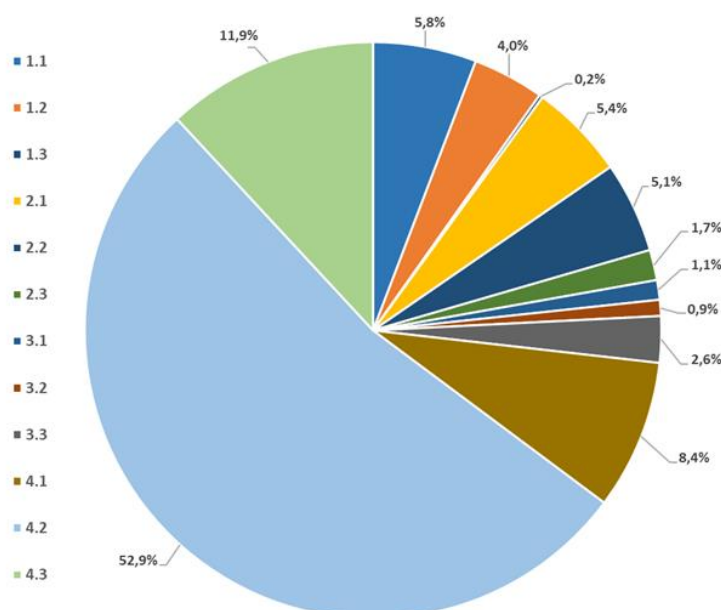
Liczba projektów i inicjatyw realizowanych w celach operacyjnych Strategii w latach 2021-2023 [szt.]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z SMS.

Biorąc pod uwagę strukturę procentową wydatków w podziale na cele operacyjne, to zdecydowanie najwięcej środków (ponad połowę) pochłonęła realizacja celu 4.2. *Optymalna infrastruktura rozwoju*, gdyż inwestycje infrastrukturalne z zasady są bardzo kapitałochłonne. W dalszej kolejności pod względem wielkości wydatków, znalazł się cel 4.3 *Wyjątkowe środowisko przyrodnicze*. Udział wydatków poniesionych na realizację dziesięciu pozostałych celów wahał się w granicach 0,2 – 8,4%.

Struktura wydatków poniesionych na realizację Strategii wg celów operacyjnych w latach 2021-2023 [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z SMS.

Szacunkowy podział wydatków według głównych źródeł finansowania przedstawia się następująco⁷:

- środki z funduszy europejskich – 37,4%, z czego ponad połowę (55,3%) stanowiły środki z regionalnego programu operacyjnego województwa,
- środki z budżetu państwa – 24,5%,
- środki z budżetu województwa – 2,8%,
- środki z budżetów pozostałych jednostek samorządu terytorialnego z Warmii i Mazur – 14,3%,
- środki prywatne – 9,5%,
- środki Funduszu Pracy i Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych – 3,2%,
- inne środki – 8,3%.

Projekty i inicjatywy realizowane były przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego i jego jednostki organizacyjne, samorządy gmin i powiatów, administrację rządową, organizacje pozarządowe, przedsiębiorców, instytucje otoczenia biznesu i badawczo-rozwojowe, podmioty ze sfery zdrowia, edukacji, kultury i wiele innych.

Efekty każdego z celów operacyjnych *Strategii* mierzone były za pomocą ściśle określonego zestawu wskaźników, z których najważniejsze zostały zaprezentowane w *rozdziale V* poświęconym analizie poszczególnych celów. Najważniejsze efekty realizacji *Strategii* zaprezentowane zostały poniżej⁸.

⁷ Wartości procentowe są orientacyjne z uwagi na m.in. brak możliwości jednoznacznego wyodrębnienia źródeł finansowania przy niektórych projektach i inicjatywach.

⁸ Należy pamiętać, że wskaźniki mają charakter orientacyjny, ponieważ nie można wykluczyć sytuacji powielania się wartości – np. ta sama osoba czy organizacja mogła uczestniczyć w kilku projektach/inicjatywach.

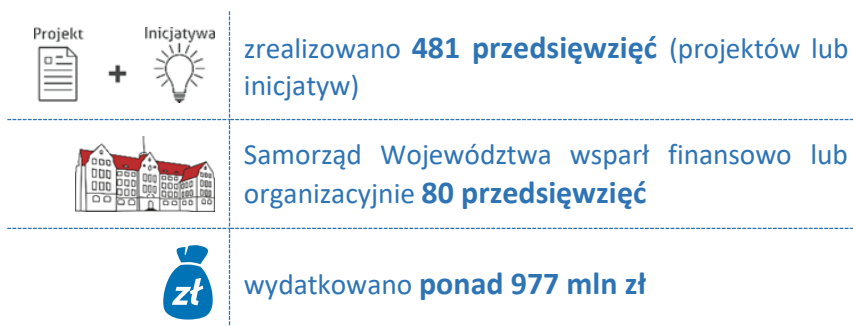
V. Realizacja celów operacyjnych Strategii

Cel strategiczny 1. Kompetencje przyszłości

Cel operacyjny 1.1. Użyteczne kwalifikacje i kompetencje

We współczesnym świecie wiedza i umiejętności odgrywają priorytetowe role w życiu gospodarczym, a kapitał ludzki jest jednym z kluczowych elementów rozwoju regionalnego. Kompetentni mieszkańcy przyciągają inwestorów zewnętrznych, dla których odpowiednio wykwalifikowane kadry stanowią istotny czynnik lokalizacji działalności gospodarczej. Osoby o odpowiednich kwalifikacjach i kompetencjach chętnie podejmują własną działalność gospodarczą. Profesjonalni pracownicy są także źródłem innowacyjnych pomysłów, przyczyniających się do rozwoju firm, w których są zatrudnieni. Kluczowe jest zatem wspieranie rozwoju kwalifikacji i kompetencji mieszkańców regionu.

Działania podjęte w latach 2021-2023 w ramach celu operacyjnego *Użyteczne kwalifikacje i kompetencje* przedstawione zostały na diagramie (na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii):

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

Podsumowanie wskaźników działań przyjętych do monitorowania realizacji celu operacyjnego *Użyteczne kwalifikacje i kompetencje* przedstawione zostało w tabeli:

Wskaźniki działań z Systemu Monitorowania Strategii		2021-2023
Liczba osób przeszkolonych [os.]		96 363
Liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz wzrostu kwalifikacji zawodowych mieszkańców regionu [szt.]		479

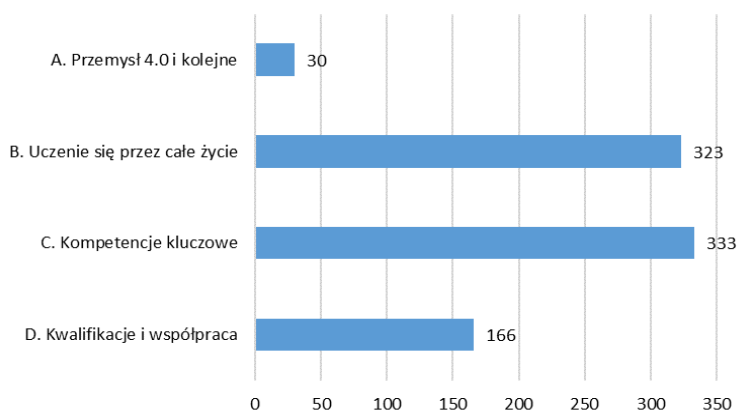
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

W ramach celu operacyjnego zaplanowano realizację projektów oraz inicjatyw w czterech działaniach. Są one nakierowane na rozwój kompetencji i kwalifikacji, które będą kluczowe w dostosowaniu województwa do przemysłu 4.0, a także obejmują uczenie się przez całe życie, podnoszenie kompetencji kluczowych oraz wspieranie współpracy w zakresie wzrostu kwalifikacji i kompetencji mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego.

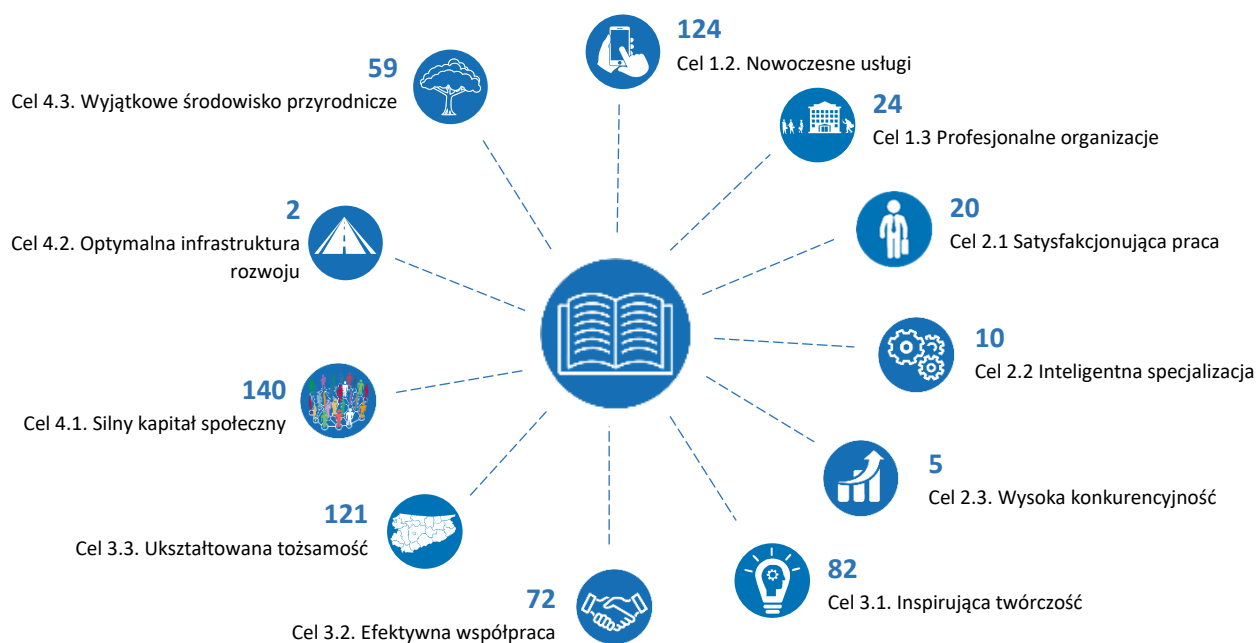
W latach 2021-2023 najwięcej przedsięwzięć zrealizowało działania *Kompetencje kluczowe* (333 przedsięwzięcia) oraz *Uczenie się przez całe życie* (323). Najmniejszą liczbę stanowiły przedsięwzięcia z zakresu rozwoju przemysłu 4.0 (30 przedsięwzięć).

Liczba projektów realizowanych w poszczególnych działaniach [szt.]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

Do osiągnięcia celu *Użyteczne kwalifikacje i kompetencje* pośrednio przyczyniła się również część projektów i inicjatyw realizowanych w ramach pozostałych celów operacyjnych strategii *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego*, co zostało zaprezentowane na poniższym diagramie.

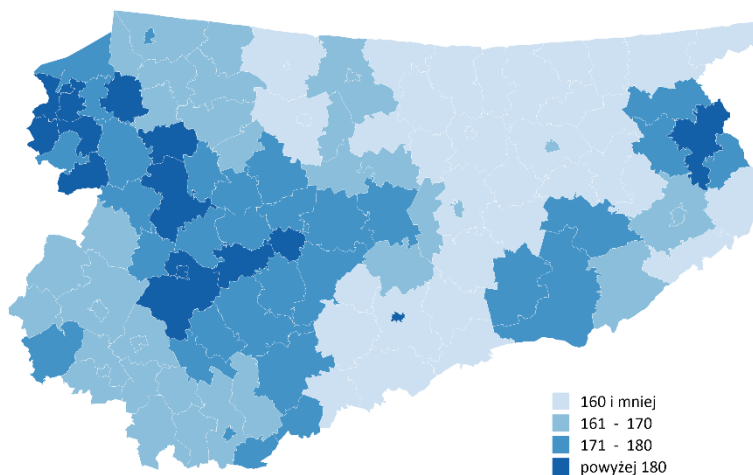
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

W latach 2021-2023 do realizacji celu operacyjnego *Użyteczne kwalifikacje i kompetencje* pośrednio przyczyniło się 659 przedsięwzięć ze wszystkich pozostałych 11 celów operacyjnych. W największym stopniu były to projekty i inicjatywy z celu 4.1. *Silny kapitał społeczny* (140), celu 1.2. *Nowoczesne usługi*

(124 przedsięwzięcia), celu 3.3. *Ukształtowana tożsamość* (121), celu 3.1. *Inspirująca twórczość* (82) oraz celu 3.2. *Efektywna współpraca* (72).

Analiza rozkładu terytorialnego przedsięwzięć realizowanych w ramach celu operacyjnego *Użyteczne kwalifikacje i kompetencje* pokazuje, że dotyczą one wszystkich gmin województwa warmińsko-mazurskiego. W latach 2021-2023 najwięcej przedsięwzięć realizowanych było w gminach miejskich: Elbląg (320), Olsztyn (217) oraz w gminie miejsko-wiejskiej Olecko (204). W pozostałych gminach regionu, liczba przedsięwzięć mieściła się w przedziale 148-190.

Liczba projektów i inicjatyw realizowanych w poszczególnych gminach województwa warmińsko-mazurskiego [szt.]

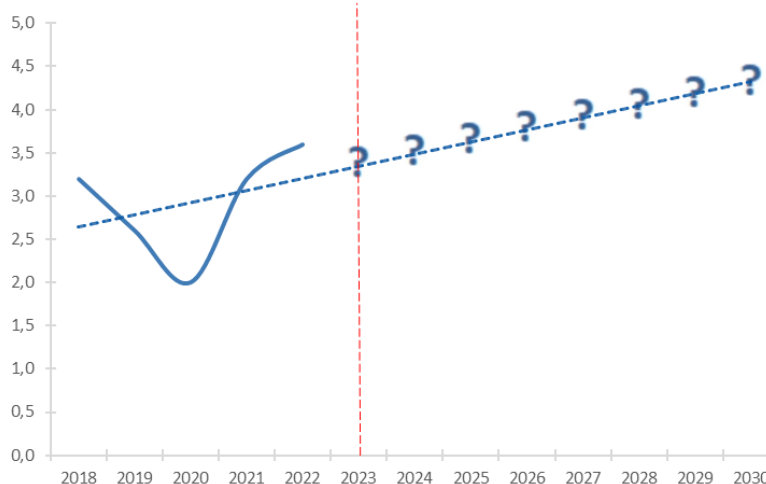
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

Realizacja działań w ramach celu operacyjnego *Użyteczne kwalifikacje i kompetencje* powinna spowodować wzrost udziału osób w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu w ogólnej liczbie ludności tej grupy wiekowej.

Według danych GUS odsetek ten w 2022 roku osiągnął wartość 3,6% i w porównaniu do roku bazowego zwiększył się o 0,4 p.p.

W kraju odsetek ten w 2022 r. kształtował się na poziomie 7,6%, i w stosunku do 2018 r. zwiększył się o 1,9 p.p. Oznacza to wyższą dynamikę wzrostu niniejszej wartości w kraju niż w regionie. Zakłada się, że w 2030 r. w województwie warmińsko-mazurskim poziom wskaźnika będzie wyższy od wartości bazowej (3,2%).

Osoby dorosłe w wieku 25-64 lata uczestniczące w kształceniu lub szkoleniu jako procent ogółu

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Osoby dorosłe w wieku 25-64 lata uczestniczące w kształceniu lub szkoleniu jako procent ogółu

2018 (wartość bazowa)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
3,2	2,6	2,0	3,2	3,6	-	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Wyniki badania opinii mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego pokazały, że w 2023 r. 61,2% z nich oceniało swoje kwalifikacje i kompetencje zawodowe za użyteczne na rynku pracy. Wysoki poziom oceny (pomiędzy 71,8% – 77,6%) występował przede wszystkim wśród osób prowadzących własną działalność gospodarczą, pracujących w sektorze prywatnym i publicznym. Warto zwrócić uwagę, że tylko niewiele ponad 1/3 osób bezrobotnych (37,1%) uważało, że posiada kwalifikacje adekwatne do potrzeb rynku pracy.

Odsetek mieszkańców twierdzących, że posiadane przez nich kwalifikacje i kompetencje zawodowe są użyteczne na rynku pracy [%]

2020 (wartość bazowa)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
65,0	64,8	61,5	61,2	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru społecznego 2020, 2021, 2022, 2023.

Z badania opinii warmińsko-mazurskich przedsiębiorców wynika, że w 2023 r. aż 75,6% z nich deklarowało, że nie ma problemów z zatrudnieniem pracowników o wymaganych kwalifikacjach i kompetencjach (wzrost o 3,2 p.p. w porównaniu do 2020 r.). Uwagę zwraca jednocześnie zwiększanie odsetka przedsiębiorców, którzy mieli trudności ze znalezieniem pracowników. W 2023 roku problem ten zaobserwowano u 21,5% przedsiębiorców (wzrost w stosunku do 2020 roku o 3 p.p.). Taki stan rzeczy najprawdopodobniej podyktowany jest zmieniającą się sytuacją na regionalnym rynku pracy, gdzie na skutek zwiększenia popytu na pracowników i związanym z tym znacznym spadkiem bezrobocia, zaczyna brakować potencjalnych pracowników posiadających pożądane kwalifikacje.

Odsetek przedsiębiorców twierdzących, że w regionie nie ma problemu z zatrudnieniem pracowników o wymaganych kwalifikacjach i kompetencjach [%]

2020 (wartość bazowa)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
72,4	74,1	71,0	75,6	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru gospodarczego 2020, 2021, 2022, 2023.

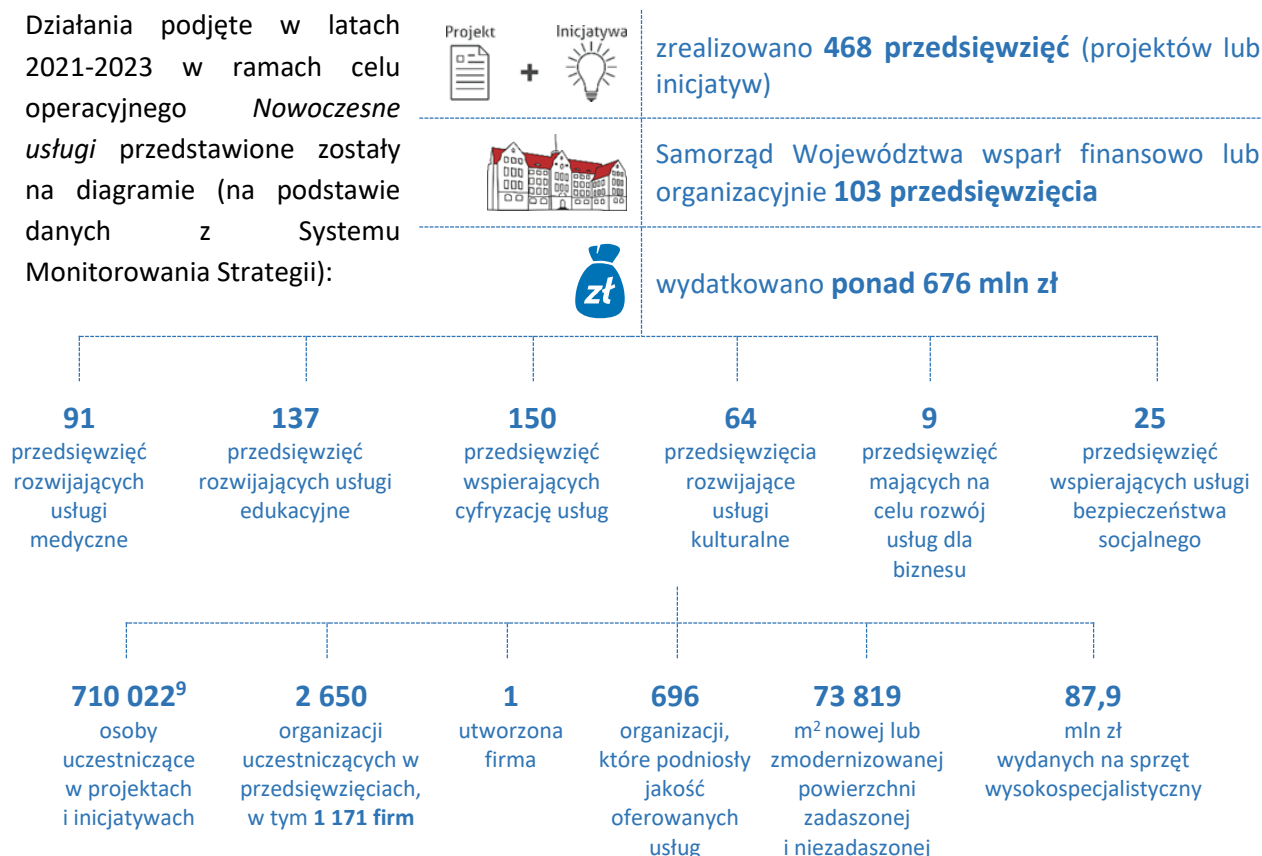
Podsumowanie realizacji celu operacyjnego

Wyniki badań opinii wskazują, że zatrudnienie odpowiednio wykwalifikowanych i kompetentnych pracowników w województwie warmińsko-mazurskim nie jest już dużym problemem. Wyzwania współczesnego świata pokazują jednak, że nieustanne podnoszenie kompetencji i kwalifikacji mieszkańców regionu jest kluczowym czynnikiem rozwoju regionalnego, który umożliwia dostosowanie się do dynamicznie zachodzących zmian. Współcześnie, ciągłe podnoszenie kwalifikacji i kompetencji staje się nieodzowne, gdyż w świecie permanentnych przeobrażeń raz zdobyta wiedza jest niewystarczająca. Lata 2021-2023 były trudnym czasem, niesprzyjającym podnoszeniu swoich umiejętności. Możliwości zwiększania kompetencji i kwalifikacji zostały bowiem znacząco ograniczone na skutek obostrzeń wprowadzonych w związku z pandemią koronawirusa. Pomimo tego, w tym czasie nastąpił wzrost odsetka osób dorosłych uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu. W ramach celu 1.1. *Użyteczne kwalifikacje i kompetencje* zrealizowano szereg projektów i inicjatyw na terenie całego województwa warmińsko-mazurskiego. Najwięcej z nich dotyczyło wzrostu kompetencji kluczowych wśród mieszkańców regionu oraz uczenia się przez całe życie.

Cel operacyjny 1.2. Nowoczesne usługi

Rozwój regionalny determinowany jest przez działalność profesjonalnych instytucji oferujących nowoczesne usługi. Z jednej strony, tego rodzaju usługi przyczyniają się do wzrostu kwalifikacji mieszkańców oraz wpływają na ułatwienie prowadzenia działalności gospodarczej, z drugiej zaś strony oddziałują na wiele sfer życia prywatnego, zwiększając jednocześnie stopę życiową. W tym kontekście szczególnie ważny jest rozwój tak różnych usług jak: usługi komunalne i medyczne, bezpieczeństwo publiczne i socjalne, usługi edukacyjne, kulturalne i wypoczynkowe, usługi dla biznesu i organizacji społecznych. Rozwój nowoczesnych usług dotyczy zarówno sektora publicznego, jak i prywatnego oraz pozarządowego. Wspólnym mianownikiem dążenia do rozwoju usług powinna być jednocześnie wysoka jakość i konkurencyjność, co możliwe jest poprzez cyfryzację i personalizację usług oferowanych w regionie. Zwiększenie podaży usług może jednocześnie prowadzić do wzrostu kwalifikacji mieszkańców, co jest szczególnie istotne w kontekście budowania gospodarki opartej na wiedzy.

Działania podjęte w latach 2021-2023 w ramach celu operacyjnego *Nowoczesne usługi* przedstawione zostały na diagramie (na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii):

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

⁹ Relatywnie wysoka liczba uczestników przedsięwzięć realizowanych w ramach celu operacyjnego *Nowoczesne usługi* wynika z szerokiego zakresu działań, m.in. w zakresie rozwoju usług społecznych (w tym infrastruktury społecznej), usług zdrowotnych (w tym infrastruktury ochrony zdrowia, opieki długoterminowej, paliatywnej, rehabilitacyjnej oraz wytnieniowej), a także rozwoju e-administracji i e-usług (w tym usług telemedycznych i teleopiekuńczych).

Podsumowanie wskaźników działań przyjętych do monitorowania realizacji celu operacyjnego *Nowoczesne usługi* przedstawione zostało w tabeli:

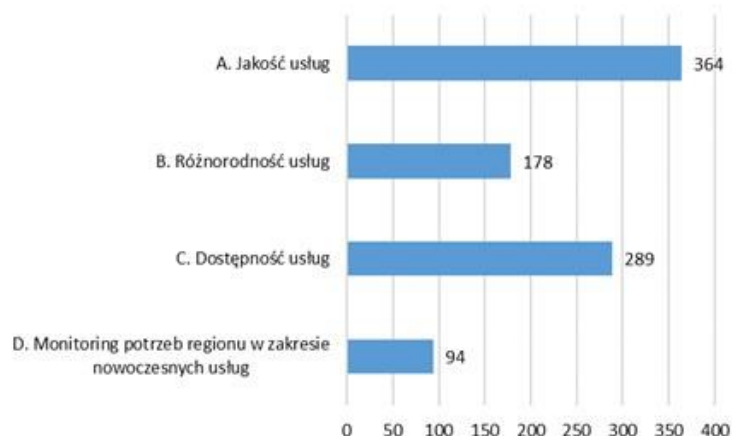
Wskaźniki działań z Systemu Monitorowania Strategii	2021-2023
Liczba projektów i/lub inicjatyw (na rzecz rozwoju usług społecznych) [szt.]	397
Liczba projektów i/lub inicjatyw (na rzecz rozwoju usług biznesowych) [szt.]	9

W ramach celu operacyjnego zaplanowano realizację projektów na wzrost jakości usług oferowanych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego zarówno przez sektor publiczny, jak i prywatny, a także koncentrują się na zwiększeniu różnorodności i dostępności oferowanych usług oraz dotyczą monitoringu potrzeb regionu w zakresie nowoczesnych usług.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

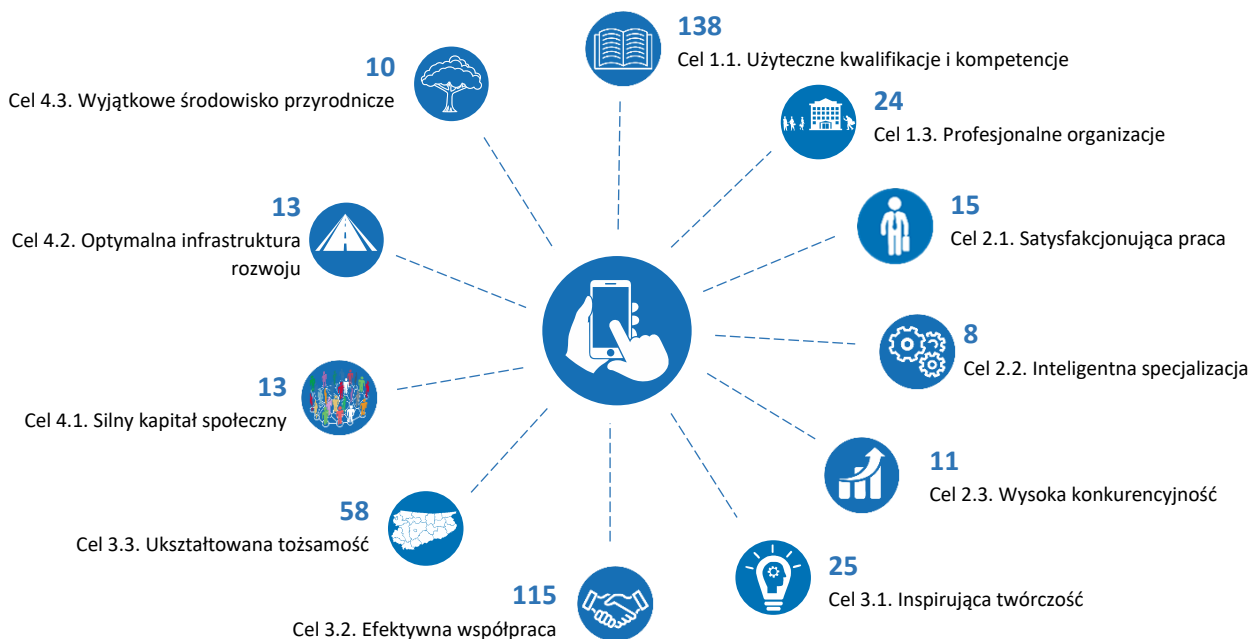
W latach 2021-2023 najwięcej przedsięwzięć realizowało działania *Jakość usług* (364 przedsięwzięcia) oraz *Dostępność usług* (289).

Liczba projektów realizowanych w poszczególnych działaniach [szt.]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

Do osiągnięcia celu *Nowoczesne usługi* przyczyniła się również część projektów i inicjatyw realizowanych w ramach pozostałych celów operacyjnych strategii *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego*, co zostało zaprezentowane na poniższym diagramie.

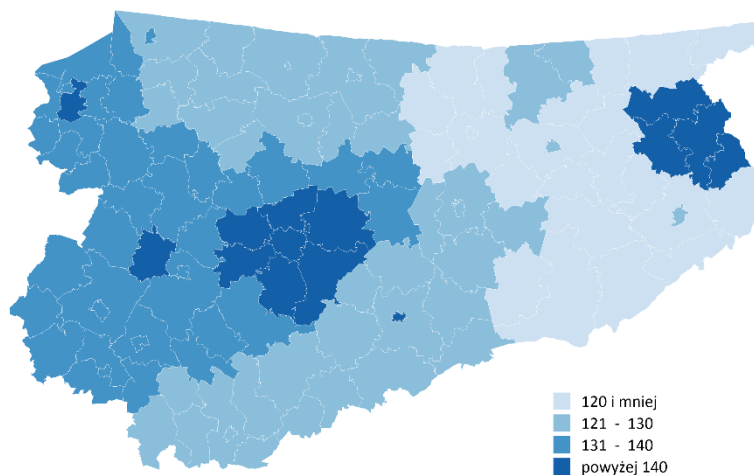
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

W latach 2021-2023 do realizacji celu operacyjnego *Nowoczesne usługi* pośrednio przyczyniło się 430 przedsięwzięć z 11 pozostałych celów operacyjnych. Oznacza to, że wszystkie cele operacyjne *Strategii* wpływały pośrednio na realizację niniejszego celu operacyjnego. W największym stopniu były to projekty i inicjatywy z celu 1.1. *Użyteczne kwalifikacje i kompetencje* (138 przedsięwzięć), celu 3.2. *Efektywna współpraca* (115), celu 3.3. *Ukształtowana tożsamość* (58), a także celu 3.1. *Inspirująca twórczość* (25). W najmniejszym stopniu na rozwój nowoczesnych usług wpływają przedsięwzięcia z celu strategicznego 4. *Mocne fundamenty* (łącznie 36).

Analiza rozkładu terytorialnego przedsięwzięć realizowanych w ramach celu operacyjnego *Nowoczesne usługi* pokazuje, że dotyczą one wszystkich gmin województwa warmińsko-mazurskiego.

W latach 2021-2023 relatywnie najwięcej przedsięwzięć realizowanych było w gminach miejskich Olsztyn (216) i Elbląg (208). Nieco mniej w gminie miejsko-wiejskiej Olecko (187) oraz w gminie miejskiej Szczytno (160). W pozostałych gminach regionu liczba dotyczących ich przedsięwzięć mieściła się w przedziale 115-153.

Liczba projektów i inicjatyw realizowanych w poszczególnych gminach województwa warmińsko-mazurskiego [szt.]

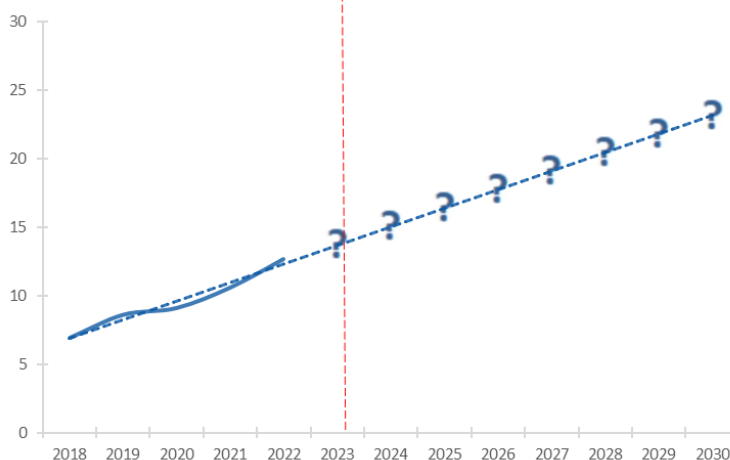

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

Realizacja działań w ramach celu operacyjnego *Nowoczesne usługi* m.in. ma spowodować wzrost udziału dzieci do lat 3 korzystających z opieki żłobkowej oraz zwiększyć odsetek jednostek administracji publicznej umożliwiających obywatelom udział w głosowaniach i konsultacjach społecznych on-line, a także przyczynić się do spadku liczby zgonów niemowląt.

Według danych GUS, odsetek dzieci do lat 3 objętych opieką żłobkową na Warmii i Mazurach systematycznie wzrasta i w 2022 roku osiągnął wartość 12,7%. W stosunku do 2018 r., będącego rokiem bazowym, odsetek ten zwiększył się o 5,8 p.p. Przeciętnie w Polsce w 2022 r. wartość niniejszego wskaźnika kształtowała się na poziomie 18,0%, tj. o 5,3 p.p. wyższym niż w województwie warmińsko-mazurskim. Zakłada się, że w 2030 r. poziom wskaźnika będzie wyższy od wartości bazowej (6,9%).

Odsetek dzieci do lat 3 objętych opieką żłobkową [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Odsetek dzieci do lat 3 objętych opieką żłobkową [%]

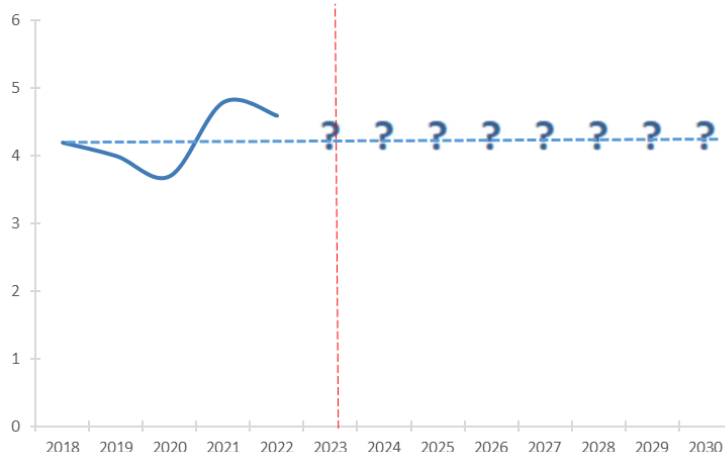
2018 (wartość bazowa)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
6,9	8,6	9,1	10,6	12,7	-	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

W województwie warmińsko-mazurskim liczba zgonów niemowląt przypadająca na 1 000 urodzeń żywych nieznacznie wzrosła od 2018 r. W roku 2022 jej wartość wyniosła 4,6 i była wyższa od wartości bazowej o 0,4.

Sytuacja w naszym regionie tylko nieznacznie odbiega od poziomu krajowego, który w 2022 r. wyniósł 3,8. Zakłada się, że w 2030 r. poziom wskaźnika będzie niższy od wartości bazowej (4,2).

Zgony niemowląt na 1 000 urodzeń żywych [szt.]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

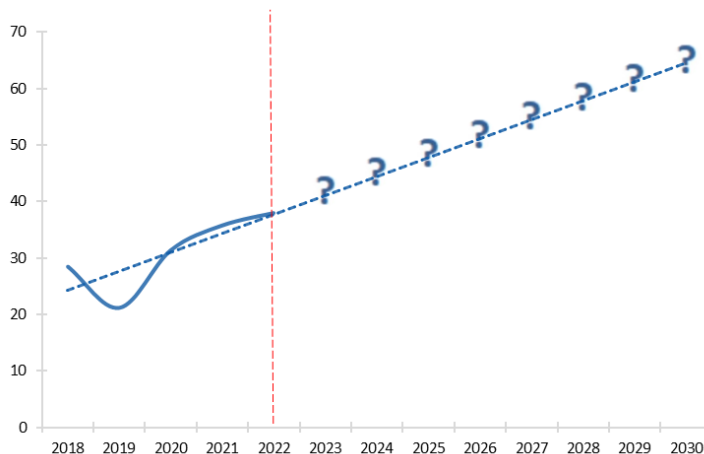
Zgony niemowląt na 1 000 urodzeń żywych [szt.]

2018 (wartość bazowa)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
4,2	4,0	3,7	4,8	4,6	-	-	-	-	-	-	-	spadek

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Przedsięwzięcia realizowane w ramach celu *Nowoczesne usługi* mają również przyczynić się do wzrostu odsetka jednostek administracji publicznej umożliwiających obywatelom udział w głosowaniach i konsultacjach społecznych on-line. W 2022 roku odsetek ten na Warmii i Mazurach kształtował się na poziomie 38,0% i był najwyższy spośród wszystkich województw, przy średniej ogólnopolskiej wynoszącej 27,1%. Wartość wskaźnika w regionie była zatem aż o 10,9 p.p. wyższa niż przeciętnie w kraju. Zakłada się

Odsetek jednostek administracji publicznej umożliwiających obywatelom udział w głosowaniach i konsultacjach społecznych on-line [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

jednocześnie, że sytuacja w naszym regionie będzie dalej systematycznie ulegała poprawie i w 2030 r. poziom wskaźnika będzie wyższy od wartości bazowej (28,5%).

Odsetek jednostek administracji publicznej umożliwiających obywatelom udział w głosowaniach i konsultacjach społecznych on-line [%]

2018 (wartość bazowa)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
28,5	21,2	31,4	35,8	38,0	-	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Wyniki badania opinii mieszkańców regionu pokazały, że tylko 30,8% z nich jest zadowolonych z poziomu dostępności usług społecznych. Wystawiona przez mieszkańców średnia ocena w tym zakresie wyniosła 3,34 (w skali od 1 do 5). Najlepiej oceniane były dostępność: usług edukacyjnych na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym (3,84), publicznej oferty rekreacyjnej (3,52), e-usług (3,51) oraz przedszkoli (3,50). Najniżej mieszkańcy oceniali dostępność miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 (3,12) oraz wsparcia dla osób uzależnionych (3,16). Powyższe dane pokazują zatem, że usługi społeczne świadczone w poszczególnych obszarach muszą być stale udoskonalane.

Odsetek mieszkańców zadowolonych z poziomu dostępności usług społecznych [%]

2020 (wartość bazowa)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
21,3	28,0	32,7	30,8	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru społecznego 2020, 2021, 2022, 2023.

O ile mieszkańcy Warmii i Mazur dość nisko oceniają poziom dostępności usług społecznych, o tyle większość przedsiębiorców z województwa warmińsko-mazurskiego pozytywnie ocenia poziom dostępności usług biznesowych. W 2023 r. pozytywne oceny w tym zakresie przyznało aż 91,6% przedsiębiorców korzystających z tego rodzaju usług. Problem stanowiło jednak to, iż z usług instytucji otoczenia biznesu z terenu województwa warmińsko-mazurskiego korzysta jedynie 16,4% przedsiębiorstw. Głównym powodem niekorzystania z usług biznesowych był brak takiej potrzeby u przedsiębiorców.

Odsetek przedsiębiorców zadowolonych z poziomu usług biznesowych w regionie [%]

2020 (wartość bazowa)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
95,4	89,0	97,4	91,6	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru gospodarczego 2020, 2021, 2022, 2023.

Podsumowanie realizacji celu operacyjnego

Spośród przedsięwzięć ukierunkowanych na rozwój nowoczesnych usług, najwięcej obejmowało działania w zakresie podwyższenia ich jakości. Jest to szczególnie istotne z uwagi na fakt, iż w nowoczesnym i konkurencyjnym regionie, do którego pretenduje województwo warmińsko-mazurskie, świadczenie usług wysokiej jakości wpływa na rozwój kompetencji ludności, stanowiących współcześnie istotny czynnik rozwoju regionalnego. Znacząca grupa realizowanych przedsięwzięć miała także na celu zwiększenie dostępności usług, co niewątpliwie przyczynia się do poprawy jakości życia w regionie. Jest to o tyle istotne, że badanie opinii mieszkańców województwa pokazuje, iż ludność Warmii i Mazur nie jest zbytnio zadowolona z poziomu dostępności usług społecznych. Oznacza to, że usługi społeczne oferowane w naszym regionie, wymagają stałego udoskonalania i zwiększania ich dostępności. Przedsiębiorcy z Warmii i Mazur są natomiast bardzo zadowoleni

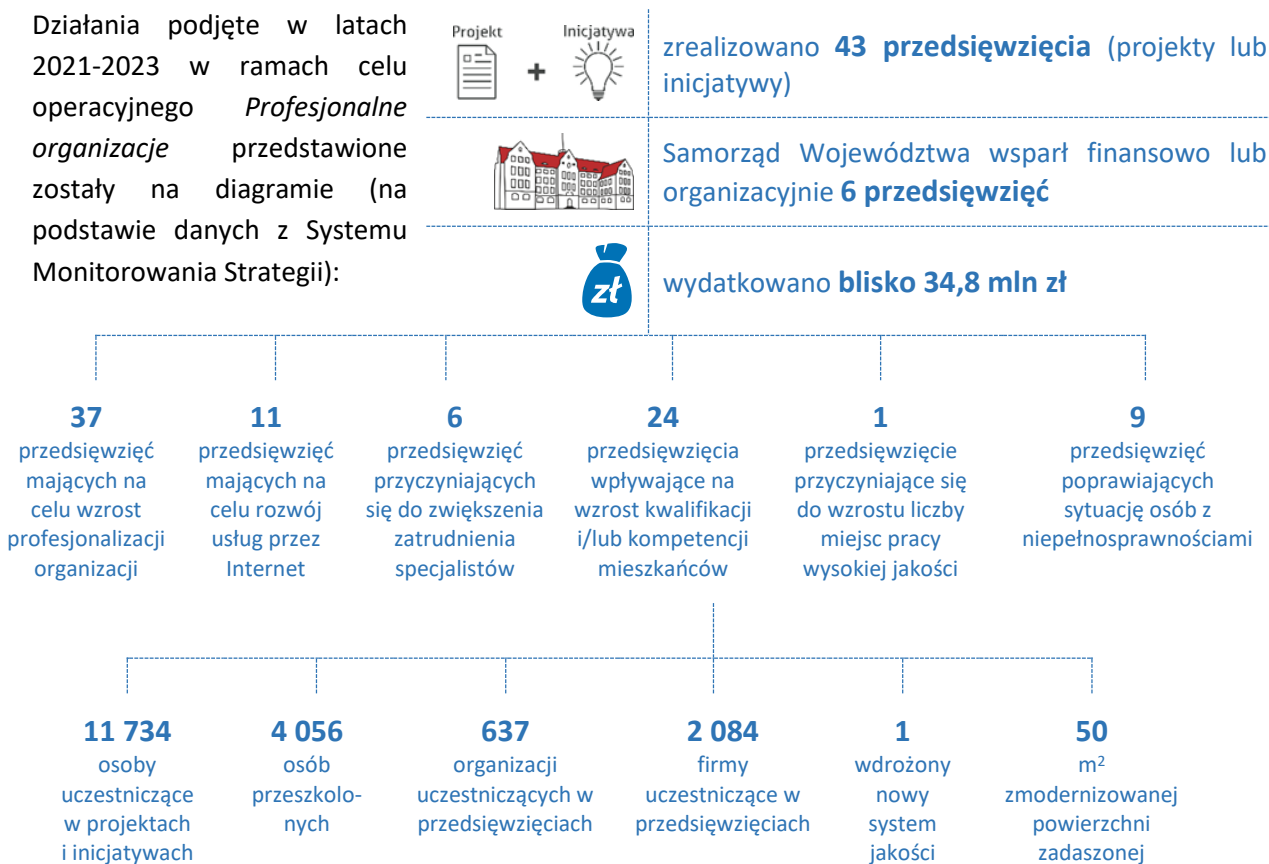

z poziomu świadczonych usług biznesowych, aczkolwiek korzysta z nich mały odsetek firm. Ważne są zatem inicjatywy zwiększające świadomość przedsiębiorstw na temat zalet korzystania z usług instytucji otoczenia biznesu.

Cel operacyjny 1.3. Profesjonalne organizacje

Wyzwania rozwojowe, przed którymi stoi województwo warmińsko-mazurskie, wymagają wzmocnienia sieci profesjonalnych instytucji świadczących nowoczesne usługi w zakresie rozwoju kompetencji przyszłości. Świadczenie nowoczesnych usług przez różnego rodzaju instytucje wymaga nie tylko wysokich kwalifikacji zatrudnionych tam pracowników, ale również wypracowania dobrych relacji między tymi podmiotami tworząc tzw. sieci instytucjonalne. Wysoko wyspecjalizowane organizacje są w stanie tworzyć i wzmacniać wewnętrzne zasoby instytucjonalne regionu, przyczyniające się jednocześnie do jego rozwoju i wzrostu konkurencyjności. Organizacje, których celem jest dbanie o wzrost kwalifikacji i kompetencji mieszkańców regionu, powinny charakteryzować się wysoką jakością funkcjonowania. Oznacza to zarówno wysoki poziom samego działania tych organizacji, jak i specjalizację pozwalającą rywalizować im z innymi podmiotami. Takie podejście możliwe jest m.in. poprzez realizację działań obejmujących wdrażanie systemów jakości i wspieranie zmian organizacyjnych, a także pozyskiwanie i wzmacnianie wykwalifikowanych kadr oraz wymianę informacji.

Działania podjęte w latach 2021-2023 w ramach celu operacyjnego *Profesjonalne organizacje* przedstawione zostały na diagramie (na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii):

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

Podsumowanie wskaźników działań przyjętych do monitorowania realizacji celu operacyjnego *Profesjonalne organizacje* przedstawione zostało w tabeli:

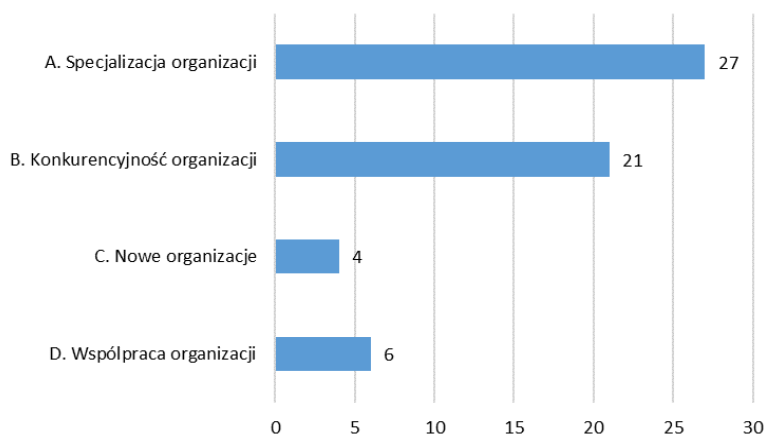
Wskaźniki działań z Systemu Monitorowania Strategii		2021-2023
Liczba utworzonych organizacji [szt.]		6
Liczba projektów i/lub inicjatyw realizowanych we współpracy co najmniej dwóch instytucji otoczenia biznesu [szt.]		3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

W ramach celu operacyjnego zaplanowano realizację projektów oraz inicjatyw w czterech działaniach. Są one nakierowane na zwiększenie specjalizacji organizacji zajmujących się dbaniem o kwalifikacje mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego, a także skupiają się na podnoszeniu ich konkurencyjności, tworzeniu nowych organizacji oraz współpracy organizacji już istniejących.

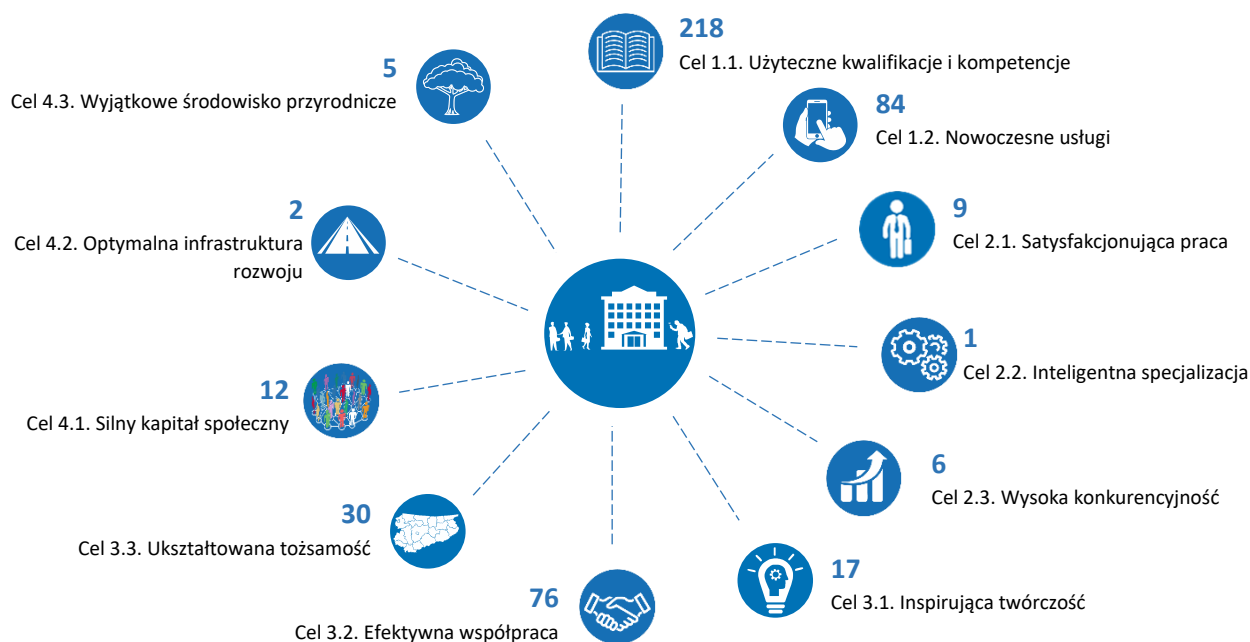
W latach 2021-2023 najwięcej przedsięwzięć realizowało działania *Specjalizacja organizacji* (27 przedsięwzięć) oraz *Konkurencyjność organizacji* (21).

Liczba projektów realizowanych w poszczególnych działaniach [szt.]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

Do osiągnięcia celu *Profesjonalne organizacje* pośrednio przyczyniła się również część projektów i inicjatyw podjętych w ramach pozostałych celów operacyjnych strategii *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego*, co zostało zaprezentowane na poniższym diagramie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

W latach 2021-2023 do realizacji celu operacyjnego *Profesjonalne organizacje* pośrednio przyczyniło się 460 przedsięwzięć z pozostałych 11 celów operacyjnych. W największym stopniu były to projekty i inicjatywy z celu 1.1. *Użyteczne kwalifikacje i kompetencje* (218 przedsięwzięć), celu 1.2. *Nowoczesne usługi* (84) oraz celu 3.2 *Efektywna współpraca* (76).

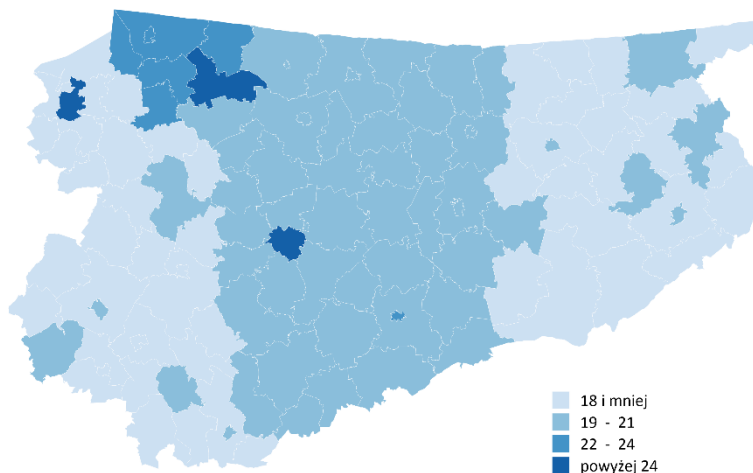
Analiza rozkładu terytorialnego przedsięwzięć realizowanych w ramach celu operacyjnego *Profesjonalne organizacje* pokazuje, że dotyczą one wszystkich gmin województwa warmińsko-mazurskiego.

W latach 2021-2023 relatywnie najwięcej przedsięwzięć realizowanych było w gminach miejskich Elbląg (35) i Olsztyn (28). W pozostałych gminach liczba podjętych przedsięwzięć mieściła się w przedziale 18-25.

Realizacja działań w ramach celu operacyjnego *Profesjonalne organizacje* powinna spowodować wzrost odsetka przedsiębiorstw z województwa warmińsko-mazurskiego otrzymujących zamówienia przez sieci komputerowe.

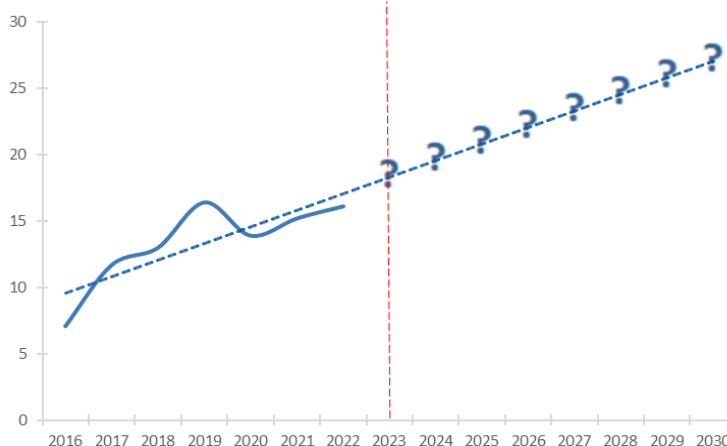
Według danych GUS, odsetek ten w naszym regionie systematycznie wzrasta od 2016 r. i w 2022 r. osiągnął wartość 16,1%. Wartość ta była porównywalna z przeciętną wartością krajową, która ukształtowała się na poziomie 18,0%. Zakłada się, że w 2030 r. poziom wskaźnika będzie znacznie wyższy od przyjętej wartości bazowej (7,1%).

Liczba projektów i inicjatyw realizowanych w poszczególnych gminach województwa warmińsko-mazurskiego [szt.]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

Przedsiębiorstwa otrzymujące zamówienia przez sieci komputerowe [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Przedsiębiorstwa otrzymujące zamówienia przez sieci komputerowe [%]

2016 (wartość bazowa)	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
7,1	11,7	13,0	16,4	13,9	15,2	16,1	-	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

W warunkach stale zmieniającego się otoczenia konieczne jest, aby różnego rodzaju instytucje stale udoskonalały swoje usługi. Z badania opinii przeprowadzonego wśród regionalnych instytucji otoczenia biznesu wynika, że 52,5% z nich poprawiło w 2023 r. (w stosunku do 2022 r.) jakość przynajmniej jednej z oferowanych przez siebie usług. W konsekwencji, przedsiębiorcy dość wysoko oceniają jakość usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu. Średnia ich ocena wyniosła

3,8 (w skali od 1 do 5). Najwyższe oceny otrzymały: usługi wspierające innowacyjność (4,40) oraz działania promocyjne (4,00).

Odsetek instytucji otoczenia biznesu twierdzących, że w ostatnim roku podniosły jakość oferowanych usług [%]

2020 (wartość bazowa)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
36,4	38,2	45,2	52,5	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru instytucjonalnego 2020, 2021, 2022, 2023.

Wysoką jakość usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu województwa warmińsko-mazurskiego potwierdza odsetek przedsiębiorstw twierdzących, że IOB świadczą usługi na dobrym, krajowym poziomie. W 2023 r. wyniósł on 34,0%, ale jedynie 8,7% przedsiębiorców oceniło poziom świadczonych usług, jako niższy niż ten występujący generalnie w kraju. Około 55% przedsiębiorców miało problem z określeniem tej kwestii, co wynika zapewne z faktu braku korzystania z usług instytucji innych niż te z regionu.

Odsetek przedsiębiorstw twierdzących, że IOB świadczą usługi na dobrym, krajowym poziomie [%]

2020 (wartość bazowa)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
32,6	36,0	23,4	34,0	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru gospodarczego 2020, 2021, 2022, 2023.

Podsumowanie realizacji celu operacyjnego

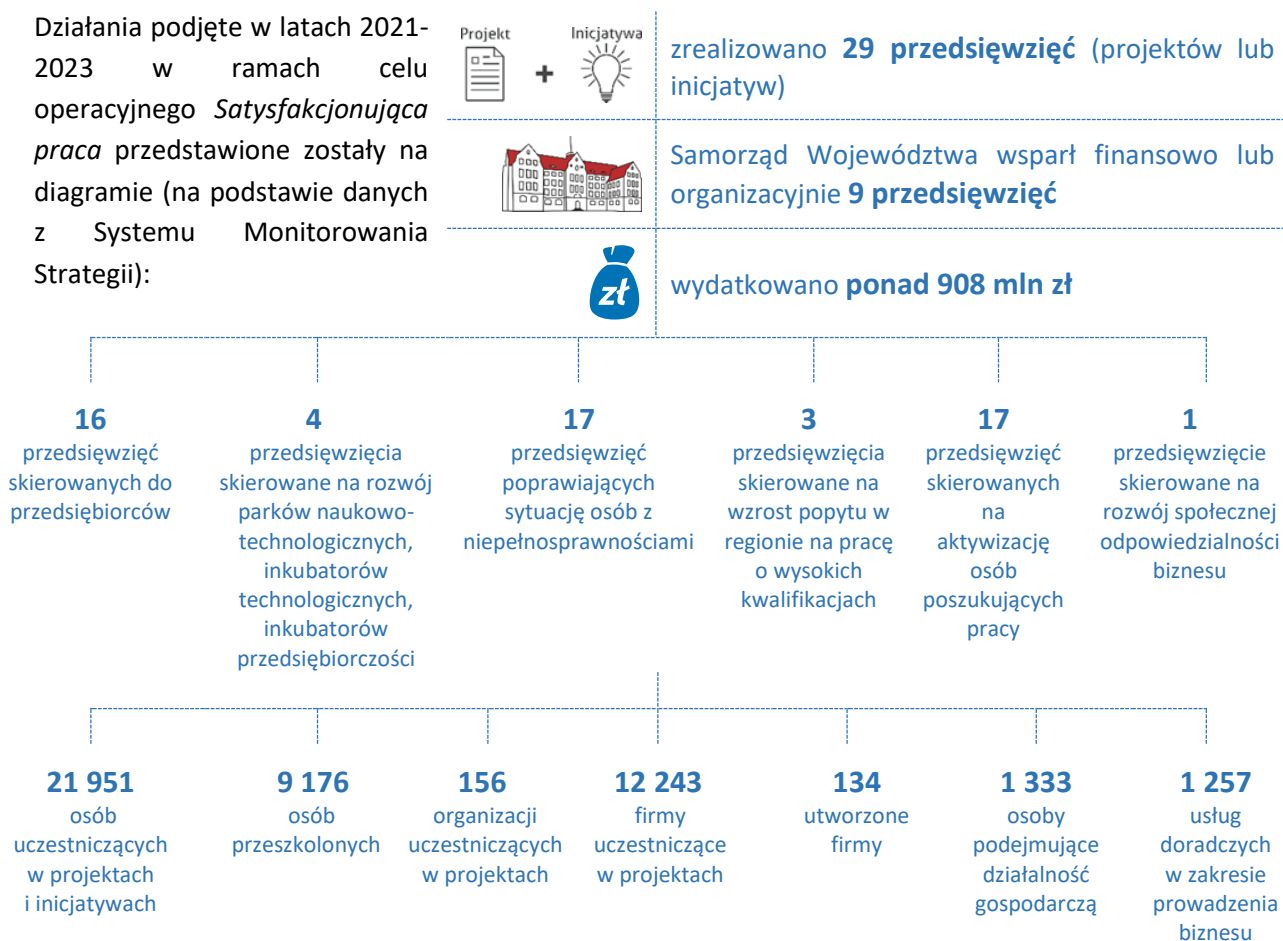
W latach 2021-2023 najwięcej przedsięwzięć realizowanych w ramach niniejszego celu dotyczyło specjalizacji organizacji poprzez wdrażanie systemów jakości oraz wspieranie zmian organizacyjnych. W nieco mniejszym stopniu przeprowadzane projekty i inicjatywy koncentrowały się na wzmacnianiu konkurencyjności organizacji, głównie poprzez pozyskiwanie i wzmacnianie wykwalifikowanych kadr. Jedynie cztery projekty dotyczyły tworzenia nowych organizacji. Najprawdopodobniej wynikało to z faktu, iż lata 2021-2023 naznaczone były przez kryzys wywołany pandemią koronawirusa, a niestabilna i nieprzewidywalna sytuacja nie zachęcała do angażowania się w tak ambitne i wymagające projekty. Wyraźny był również niedobór przedsięwzięć dotyczących współpracy między organizacjami w zakresie podnoszenia kompetencji mieszkańców. Bardzo pozytywnym zjawiskiem jest fakt, iż regionalni przedsiębiorcy wysoko oceniają jakość usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu. Pomimo wysokich not, część organizacji świadczących usługi dla biznesu starała się jeszcze bardziej zwiększać jakość oferowanych usług. Problematiczne jest jednak to, że zdecydowana większość przedsiębiorców z naszego regionu nie odczuwa potrzeby korzystania z tego rodzaju usług. Tymczasem mogą one pomóc rozwinąć i zwiększyć ekspansję działalności gospodarczej. Pozytywnym zjawiskiem jest natomiast systematyczny wzrost odsetka przedsiębiorców otrzymujących zamówienia przez internet (na co wpływ niewątpliwie miała pandemia koronawirusa).

Cel strategiczny 2. Inteligentna produktywność

Cel operacyjny 2.1. Satysfakcjonująca praca

Wyzwaniem regionu jest zwiększenie liczby konkurencyjnych miejsc pracy, wymagających relatywnie większych kwalifikacji i kompetencji, a jednocześnie dających lepsze możliwości realizacji ambicji życiowych zarówno pod względem zawodowym, jak i finansowym. Dodatkowo konieczne jest koncentrowanie wysiłków rozwojowych na sprzyjaniu powstawaniu miejsc pracy, które będą mogły przetrwać w dobie przemysłu 4.0 oraz konkurencji człowieka ze sztuczną inteligencją. Służyć mogą temu m.in. zmiany organizacyjne w firmach polegające na zwiększeniu wydajności i uelastycznieniu pracy czy wykorzystaniu nowych technologii, a także działania dotyczące infrastruktury sprzyjającej przedsiębiorczości oraz promocja i wsparcie w zakładaniu oraz prowadzeniu działalności gospodarczej.

Działania podjęte w latach 2021-2023 w ramach celu operacyjnego *Satysfakcjonująca praca* przedstawione zostały na diagramie (na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii):

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

Podsumowanie wskaźników działań przyjętych do monitorowania realizacji celu operacyjnego *Satysfakcjonująca praca* przedstawione zostało w tabeli:

Wskaźniki strategiczne z Systemu Monitorowania Strategii	2021-2023
Liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz rozwoju parków naukowo-technologicznych, inkubatorów technologicznych, inkubatorów przedsiębiorczości [szt.]	4
Liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz przedsiębiorców [szt.]	16

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

W ramach celu operacyjnego zaplanowano realizację projektów oraz inicjatyw w czterech działaniach. Są one nakierowane na powstawanie miejsc pracy wysokiej jakości (poprzez np. zmiany organizacyjne i wdrażanie modeli zwiększających wydajność pracy, obniżanie kosztów działalności firm, kształcenie ustawiczne), rozwój infrastruktury wspierającej przedsiębiorczość, monitoring rynku pracy i systemu edukacji oraz doradztwo i promocję postaw przedsiębiorczych.

Liczba projektów realizowanych w poszczególnych działaniach [szt.]

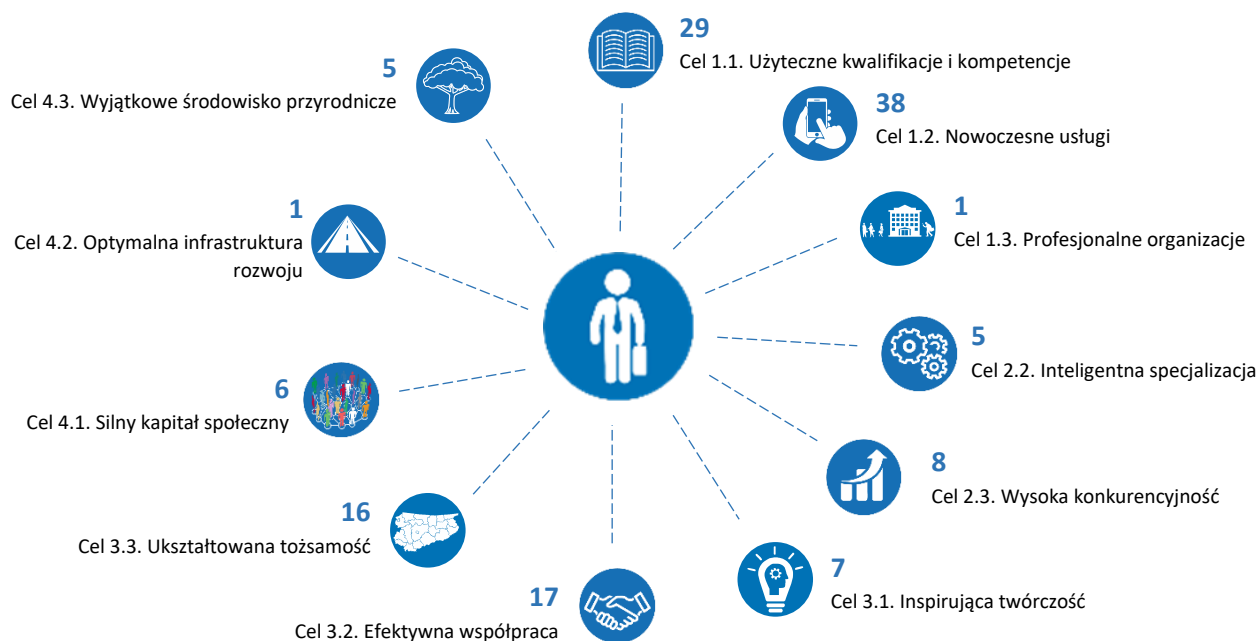

W latach 2021-2023 najwięcej przedsięwzięć realizowało

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

działania *Informacja i promocja* (w zakresie postaw przedsiębiorczych oraz dostępu do informacji o możliwościach prowadzenia działalności gospodarczej) – 21 przedsięwzięć, a także *Miejsca pracy wysokiej jakości* – 17 projektów/inicjatyw.

Do osiągnięcia celu *Satysfakcjonująca praca* pośrednio przyczyniła się również część projektów i inicjatyw realizowanych w ramach pozostałych celów operacyjnych strategii *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego*, co zostało zaprezentowane na poniższym diagramie.

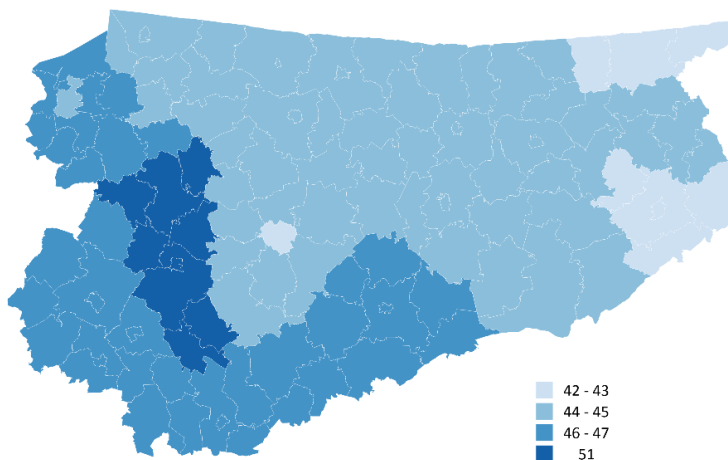
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

W latach 2021-2023 do realizacji celu operacyjnego *Satysfakcjonująca praca* pośrednio przyczyniło się 117 przedsięwzięć z pozostałych 11 celów operacyjnych. W największym stopniu były to projekty i inicjatywy z celu 1.2. *Nowoczesne usługi* (38 przedsięwzięć), celu 1.1. *Użyteczne kwalifikacje i kompetencje* (29) oraz celu 3.3. *Ukształtowana tożsamość* (16).

Analiza rozkładu terytorialnego przedsięwzięć realizowanych w ramach celu operacyjnego *Satysfakcjonująca praca* pokazuje, że dotyczą one wszystkich gmin województwa warmińsko-mazurskiego.

Relatywnie najczęściej projektów/inicjatyw (po 51) realizowanych było w gminach leżących na obszarze powiatu ostródzkiego. W pozostałych gminach regionu liczba dotyczących ich przedsięwzięć mieściła się w przedziale 42-47.

Liczba projektów i inicjatyw realizowanych w poszczególnych gminach województwa warmińsko-mazurskiego [szt.]

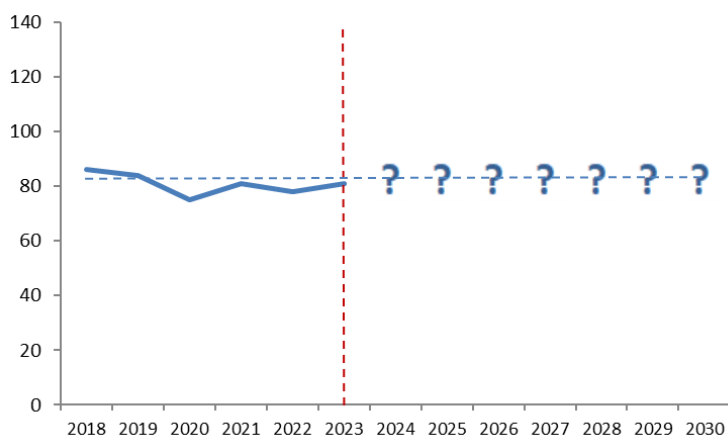

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

Realizacja działań w ramach celu operacyjnego *Satysfakcjonująca praca* powinna spowodować wzrost liczby nowo rejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w województwie warmińsko-mazurskim oraz wzrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

Według danych GUS, liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej (w rejestrze REGON) na 10 tys. ludności w województwie warmińsko-mazurskim w 2023 r. wyniosła 81 szt. i była niższa niż w 2018 roku. Należy jednak pamiętać, że ostatnie lata to czas zawirowań gospodarczych wywołanych m.in. pandemią koronawirusa i wysoką inflacją. Sytuacja ekonomiczna nie zachęcała więc do tworzenia nowych podmiotów

Nowo zarejestrowane podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności [szt.]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

gospodarczych. Niemniej jednak w 2023 r. liczba nowo zarejestrowanych firm w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców była wyższa niż w 2022 r. Zakłada się, że w 2030 r. poziom wskaźnika będzie wyższy od wartości bazowej (86 szt.).

Nowo zarejestrowane podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności [szt.]

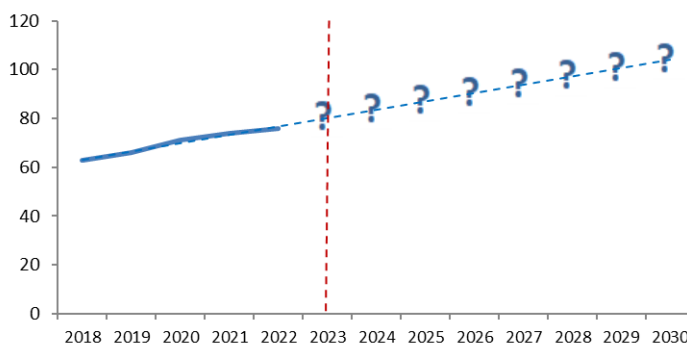
2018 (wartość bazowa)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
86	84	75	81	78	81	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 1 000 ludności województwa warmińsko-mazurskiego systematycznie rosła od bazowego 2018 roku. W 2022 r. wyniosła 76 osób i stanowiła prawie 81% wartości krajowej. Zakłada się, że w 2030 r. poziom wskaźnika będzie wyższy od wartości bazowej (63 osoby).

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1 000 ludności [os.]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1 000 ludności [os.]

2018 (wartość bazowa)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
63	66	71	74	76	-	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Wyniki badania opinii mieszkańców regionu pokazały, że systematycznie zwiększał się odsetek mieszkańców, którzy uważają, że w województwie warmińsko-mazurskim można znaleźć satysfakcjonującą pracę. W 2023 r. odsetek ten wyniósł 54,2% i był najwyższy od początku przeprowadzania badań w tym zakresie. Jednocześnie o 7,5 p.p. (z 30,6% w 2020 roku do 23,1% w roku 2023) spadł odsetek mieszkańców, którzy twierdzą, że na Warmii i Mazurach pracy na miarę ich oczekiwań znaleźć nie można.

Odsetek mieszkańców twierdzących, że w województwie warmińsko-mazurskim można znaleźć satysfakcjonującą pracę [%]

2020 (wartość bazowa)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
50,0	46,9	47,2	54,2	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru społecznego 2020, 2021, 2022, 2023.

Porównywalny odsetek mieszkańców województwa, tj. 55,2% w 2023 r., był zadowolony z obecnie wykonywanej pracy. Istotnym czynnikiem braku zadowolenia z aktywności zawodowej był niski poziom wynagrodzeń. Brak możliwości posiadania dobrej, satysfakcjonującej pracy stanowił jeden z aspektów wpływających na podjęcie decyzji o zmianie miejsca zamieszkania na inne województwo lub inny kraj.

Odsetek mieszkańców zadowolonych z wykonywanej obecnie pracy [%]

2020 (wartość bazowa)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
54,9	46,7	56,9	55,2	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru społecznego 2020, 2021, 2022, 2023.

Podsumowanie realizacji celu operacyjnego

Po kryzysowym 2020 r., gospodarka regionu odrabiała straty związane z wybuchem pandemii COVID-19, która zahamowała rozwój firm, zmniejszyła poziom inwestycji i spowodowała konieczność walki o przetrwanie na rynku dla wielu przedsiębiorców.

Z danych Systemu Monitorowania Strategii wynika, że w latach 2021-2023 w regionie realizowano działania ukierunkowane przede wszystkim na: ochronę miejsc pracy, dywersyfikację wsparcia oraz ograniczenie kosztów funkcjonowania firm i zapewnienie płynności finansowej, a także szereg przedsięwzięć mających na celu aktywizację osób bezrobotnych.

Na uwagę zasługują również działania ośrodków innowacji (parków technologicznych) adresowane do firm, których celem jest podnoszenie pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw. Przedsięwzięcia w tym zakresie koncentrowały się także na wdrażaniu rozwiązań innowacyjnych, przy czym szczególną troską otoczone były firmy innowacyjne w początkowej fazie rozwoju, tj. funkcjonujące na rynku nie dłużej niż 3 lata. Realizowano również inicjatywy związane z inkubowaniem firm. Nie zabrakło także działań związanych z podnoszeniem kompetencji i umiejętności zarówno pracowników, jak i kadry zarządzającej oraz promocją postaw przedsiębiorczych.

Pozytywnym zjawiskiem jest to, że 59% realizowanych w ramach celu przedsięwzięć wpisywało się w działanie dotyczące miejsc pracy wysokiej jakości, a 72% przyczyniało się do promocji postaw przedsiębiorczych i/lub dostępu mieszkańców do informacji na temat prowadzenia działalności gospodarczej. Ma to szczególne znaczenie wobec faktu, że tylko ok. 54% mieszkańców województwa uważa, że można w nim znaleźć satysfakcjonującą pracę, a ok. 55% jest zadowolonych z tej wykonywanej obecnie.

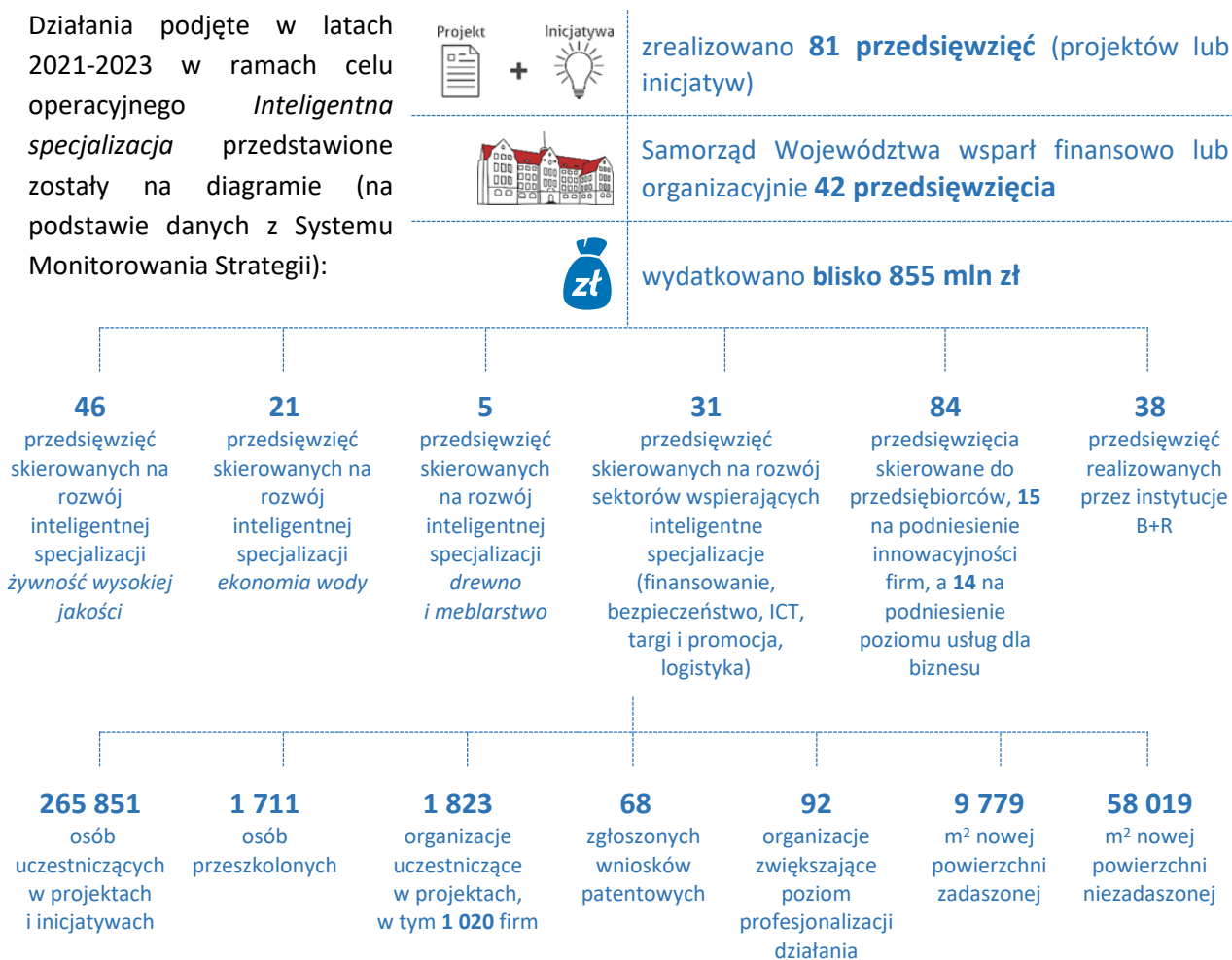
W województwie warmińsko-mazurskim istnieje potrzeba realizacji przedsięwzięć mających na celu wdrażanie modeli biznesowych pozwalających zwiększać wydajność pracy (w tym poprzez automatyzację i robotyzację oraz dostosowanie procesów i technologii do aktualnych trendów światowych). W tych obszarach nie zidentyfikowano projektów. Ponadto w marginalnym zakresie odnotowano stosowanie zachęt podatkowych.

Na podstawie danych przekazanych w ramach procesu monitorowania można stwierdzić, że największą aktywnością w realizacji przedsięwzięć wpisujących się w cel operacyjny *Satysfakcjonująca praca* wykazały się m.in. Wojewódzki i Powiatowe Urzędy Pracy, parki naukowo-technologiczne oraz Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Cel operacyjny 2.2. Inteligentna specjalizacja

Kierowanie interwencji publicznej, szczególnie na obszary gospodarcze wykazujące największy potencjał innowacyjny i konkurencyjny w regionie, ma na celu zapewnienie szybszego i trwalszego rozwoju. W województwie warmińsko-mazurskim są obecnie zidentyfikowane cztery inteligentne specjalizacje: ekonomia wody, żywność wysokiej jakości, drewno i meblarstwo oraz zdrowe życie, a także obszary je wspierające: ICT, bezpieczeństwo, logistyka, finansowanie, targi i promocja. Jednocześnie trwają prace nad zidentyfikowaniem nowych przestrzeni gospodarki regionu, które mogłyby stać się kolejnymi inteligentnymi specjalizacjami. Działania celu operacyjnego nakierowane są również na wzmacnianie współpracy z jednostkami naukowymi i badawczo-rozwojowymi, a także zwiększanie jakości usług instytucji otoczenia biznesu.

Działania podjęte w latach 2021-2023 w ramach celu operacyjnego *Inteligentna specjalizacja* przedstawione zostały na diagramie (na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii):

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

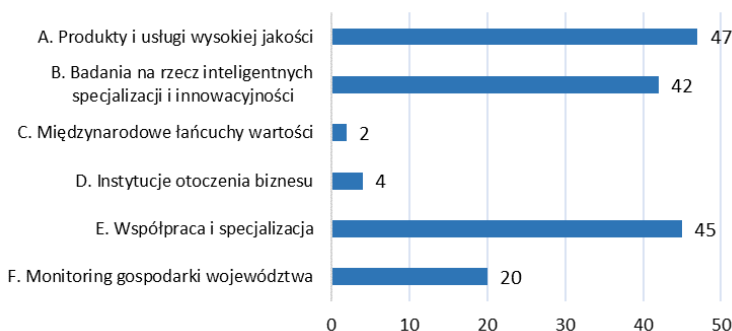
Podsumowanie wskaźników działań przyjętych do monitorowania realizacji celu operacyjnego *Inteligentna specjalizacja* przedstawione zostało w tabeli:

Wskaźniki strategiczne z Systemu Monitorowania Strategii		2021-2023
Liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz rozwoju inteligentnych specjalizacji [szt.]		63
Liczba projektów i/lub inicjatyw realizowanych we współpracy biznes – nauka [szt.]		20

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

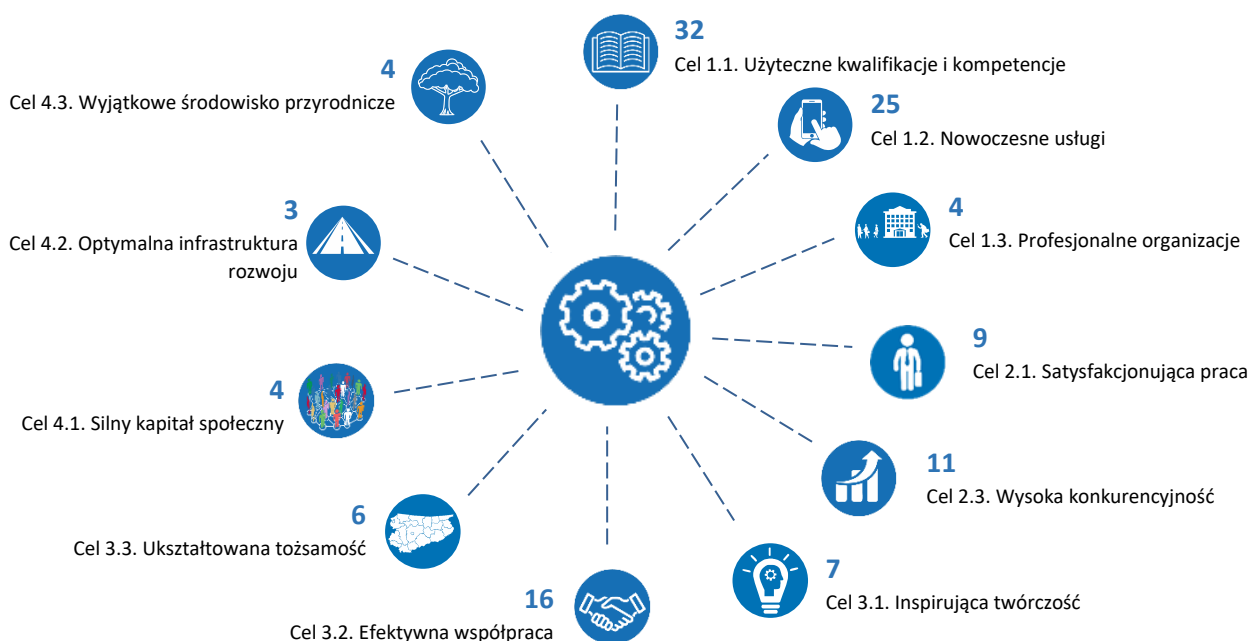
W ramach celu operacyjnego zaplanowano realizację projektów oraz inicjatyw w sześciu działaniach. Są one nakierowane na powstawanie produktów i usług wysokiej jakości, rozwój i prowadzenie badań na rzecz inteligentnych specjalizacji i innowacyjności oraz rozwój międzynarodowych łańcuchów wartości firm (przez np. wsparcie inwestycyjne, usługi i doradztwo dla firm). Ważnym elementem jest też rozwój instytucji otoczenia biznesu, współpraca w ramach istniejących specjalizacji i poszukiwania nowych, a także prowadzenie monitoringu gospodarki regionu. W latach 2021-2023 najwięcej przedsięwzięć realizowanych było w działaniu *Produkty i usługi wysokiej jakości* (47 przedsięwzięć) oraz *Współpraca i specjalizacja* (45 przedsięwzięć), a także *Badania na rzecz inteligentnych specjalizacji i innowacyjności* (42).

Liczba projektów realizowanych w poszczególnych działaniach [szt.]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

Do osiągnięcia celu *Inteligentna specjalizacja* pośrednio przyczyniła się również część projektów i inicjatyw realizowanych w ramach pozostałych celów operacyjnych strategii *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego*, co zostało zaprezentowane na poniższym diagramie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

W latach 2021-2023 do realizacji celu operacyjnego *Inteligentna specjalizacja* pośrednio przyczyniło się 115 przedsięwzięć z pozostałych 11 celów operacyjnych. W największym stopniu były to projekty i inicjatywy z celu 1.1. *Użyteczne kwalifikacje i kompetencje* (32 przedsięwzięcia) oraz 1.2. *Nowoczesne usługi* (25).

Analiza rozkładu terytorialnego przedsięwzięć realizowanych w ramach celu operacyjnego *Inteligentna specjalizacja* pokazuje, że dotyczą one wszystkich gmin województwa warmińsko-mazurskiego. Relatywnie najwięcej projektów/inicjatyw realizowanych było w gminie miejsko-wiejskiej Węgorzewo (140) oraz gminie miejskiej Olsztyn (146). W pozostałych gminach liczba dotyczących ich przedsięwzięć mieściła się w przedziale 132-137.

Realizacja działań w ramach celu operacyjnego *Inteligentna specjalizacja* powinna spowodować wzrost udziału zatrudnienia w firmach zaklasyfikowanych do grona inteligentnych specjalizacji w ogólnej liczbie zatrudnionych w regionie. Przedsięwzięcia podjęte w ramach niniejszego celu mają także zapewnić wzrost udziału wartości dodanej brutto w branżach powiązanych z inteligentnymi specjalizacjami w wartości dodanej brutto województwa ogółem (w cenach bieżących). Zakłada się też szybszy niż średnio w kraju wzrost wartości eksportu towarów przedsiębiorstw zaliczanych do inteligentnych specjalizacji.

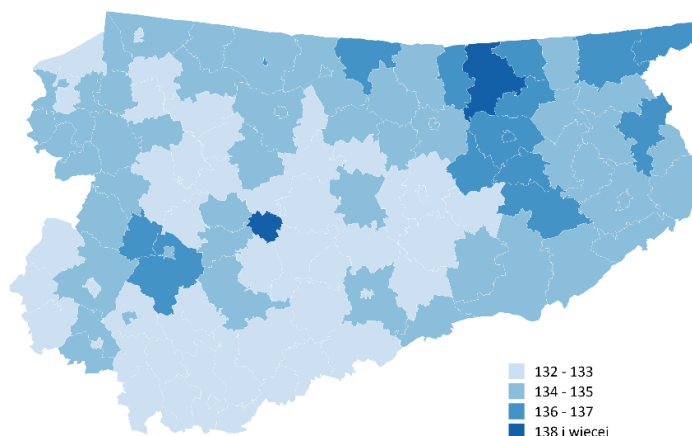
Udział osób zatrudnionych w firmach z branż sklasyfikowanych do inteligentnych specjalizacji w województwie warmińsko-mazurskim w relacji do zatrudnienia ogółem¹⁰ w 2020 r. wynosił 46,22% i był zbliżony do wartości bazowej z 2018 r. Zakłada się, że w 2030 r. poziom wskaźnika będzie wyższy od wartości bazowej wynoszącej 46,62%.

Zatrudnienie w firmach z branż sklasyfikowanych do inteligentnych specjalizacji [jako procent zatrudnienia w województwie ogółem]

2018 (wartość bazowa)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
46,62	46,41	43,73	44,14	47,89	46,22	-	-	-	-	-	-	wzrost

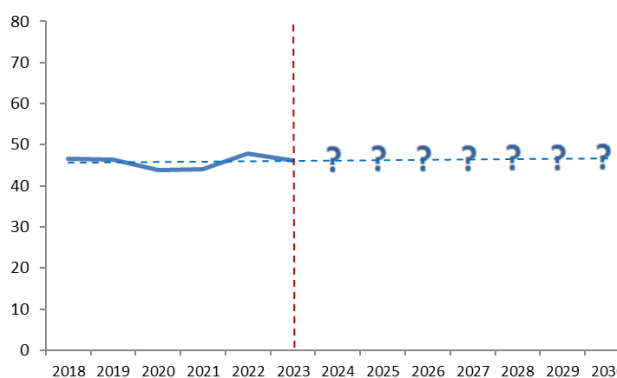
Źródło: opracowanie własne na podstawie monitoringu inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego przeprowadzonego na podstawie danych GUS.

Liczba projektów i inicjatyw realizowanych w poszczególnych gminach województwa warmińsko-mazurskiego [szt.]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

Zatrudnienie w firmach z branż sklasyfikowanych do inteligentnych specjalizacji [jako procent zatrudnienia w województwie ogółem]

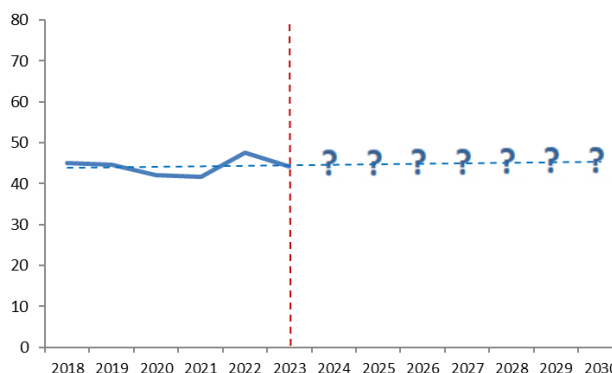

Źródło: opracowanie własne na podstawie monitoringu inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego przeprowadzonego na podstawie danych GUS.

¹⁰ Dane obejmują podmioty prowadzące księgi rachunkowe, w których liczba pracujących wynosi 10 osób i więcej.

Udział wartości dodanej brutto w branżach powiązanych z inteligentnymi specjalizacjami w wartości dodanej brutto województwa warmińsko-mazurskiego ogółem (mierzonej w cenach bieżących)¹¹ w 2023 r. wynosił 44,3%. Był to nieco niższy odsetek od wartości bazowej z 2018 r. Niemniej jednak zakłada się, że w 2030 r. poziom wskaźnika będzie wyższy od wartości bazowej, która wynosiła 45,1%.

Wartość dodana brutto w branżach powiązanych z inteligentnymi specjalizacjami jako procent wartości dodanej brutto województwa ogółem [mierzona w cenach bieżących]

Źródło: opracowanie własne na podstawie monitoringu inteligentnych specjalizacji województwa przeprowadzonego na podstawie danych GUS.

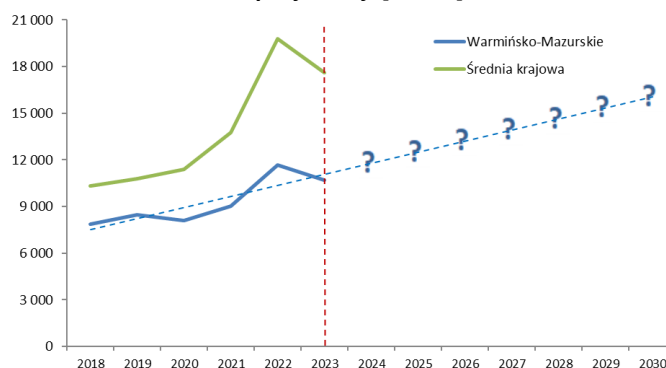
Wartość dodana brutto w branżach powiązanych z inteligentnymi specjalizacjami jako procent wartości dodanej brutto województwa ogółem [mierzona w cenach bieżących]

2018 (wartość bazowa)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
45,1	44,7	42,0	41,7	47,6	44,3	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie monitoringu inteligentnych specjalizacji województwa przeprowadzonego na podstawie danych GUS.

Wartość eksportu towarów przedsiębiorstw zaliczanych do inteligentnych specjalizacji w 2023 r. w województwie warmińsko-mazurskim wyniosła 10 716,08 mln zł i w porównaniu do roku bazowego (2018 r.) wzrosła o 36,8%. Był to niższy wzrost niż przeciętnie w kraju, który w analogicznym okresie wyniósł 74%. Zakłada się, że wzrost osiągnięty w województwie warmińsko-mazurskim w 2030 r. w porównaniu do roku bazowego będzie wyższy niż średnio w kraju.

Wartość eksportu towarów zaliczanych do inteligentnych specjalizacji [mln zł]

Źródło: opracowanie własne na podstawie monitoringu inteligentnych specjalizacji województwa przeprowadzonego na podstawie danych KAS.

Wartość eksportu towarów zaliczanych do inteligentnych specjalizacji [mln zł]

2018 (wartość bazowa)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
7 835,8 ¹²	8 448,4	8 088,5	9 005,1	11 682,6	10 716,1	-	-	-	-	-	-	wzrost powyżej średniego wzrostu w kraju

Źródło: opracowanie własne na podstawie monitoringu inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego przeprowadzonego na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

¹¹ Dane obejmują podmioty prowadzące księgi rachunkowe, w których liczba pracujących wynosi 10 osób i więcej.

¹² Wskazana w *Strategii* wartość bazowa uległa w następnych latach korekcie/aktualizacji przez Krajową Administrację Skarbową. Zaktualizowaną wartość uwzględniono na wykresie.

Do realizacji celu operacyjnego przyczynia się również współpraca firm z sektorem badawczo-rozwojowym i nauki z regionu. Niestety wyniki badania opinii przedsiębiorców z Warmii i Mazur pokazały ich znikomą skłonność do takiej współpracy – kooperację z sektorem nauki i B+R w województwie warmińsko-mazurskim w 2023 roku prowadziło tylko 3,3% firm. Głównym powodem niepodjęcia współpracy w tym zakresie był brak takiej potrzeby – jest to zatem szerokie pole do interwencji w ramach *Strategii*.

Odsetek przedsiębiorców potwierdzających współpracę w danym roku ze środowiskiem nauki i B+R w województwie warmińsko-mazurskim [%]

2020 (wartość bazowa)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
3,0	1,1	3,6	3,3	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru gospodarczego 2020, 2021, 2022, 2023.

Pozytywny jest fakt, że jeżeli już dochodziło do współpracy firm regionu z sektorem nauki lub B+R, to zdecydowana większość przedsiębiorców była z niej zadowolona – 86,2%.

Odsetek przedsiębiorców zadowolonych ze współpracy ze środowiskiem nauki i B+R w województwie warmińsko-mazurskim [%]

2020 (wartość bazowa)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
91,0	100,0	93,9	86,2	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru gospodarczego 2020, 2021, 2022, 2023.

Podsumowanie realizacji celu operacyjnego

W latach 2021-2023 kontynuowano realizację licznych przedsięwzięć wpływających na rozwój inteligentnej gospodarki Warmii i Mazur, zarówno podnoszących poziom zaangażowania firm w działalność badawczo-rozwojową, jak i zwiększających transfer wiedzy z sektora nauki do gospodarki, czy wpływających na opracowanie i wdrożenie nowoczesnych produktów. Realizowano prace związane ze stworzeniem lub unowocześnieniem specjalistycznej bazy naukowo-badawczej i badawczo-wdrożeniowej. Zidentyfikowano przedsięwzięcia przyczyniające się do rozwoju produktów i usług wysokiej jakości, budowania/animowania różnych form współpracy interesariuszy ekosystemu innowacyjnego w regionie.

W monitorowanym okresie odnotowano koncentrację projektów i inicjatyw realizowanych w zakresie inteligentnej specjalizacji *żywność wysokiej jakości* oraz *ekonomia wody* (większość dotyczyło oferty turystycznej). Można natomiast zaobserwować niewielki udział działań powiązanych z inteligentną specjalizacją *drewno i meblarstwo* (w głównej mierze realizowane są one przez samych przedsiębiorców bez udziału otoczenia biznesowego czy nauki).

Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w sierpniu 2022 roku podjął uchwałę w sprawie przyjęcia nowej inteligentnej specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego *zdrowe życie*. Proces identyfikacji nowej inteligentnej specjalizacji oparty był na podejściu oddolnym, w którym inicjatywa leżała po stronie interesariuszy.

W latach 2021-2023 wiodący udział w realizacji celu operacyjnego *Inteligentna specjalizacja* odgrywał Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Instytut Rozrodu Zwierząt i Badań Żywności PAN w Olsztynie oraz Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Niepokojąca jest niska aktywność pozostałych podmiotów, kluczowych z punktu widzenia rozwoju inteligentnych specjalizacji regionu.

Cel operacyjny 2.3. Wysoka konkurencyjność

W dobie gospodarki globalnej i niestabilnej presji na rozwój, jedną z ważniejszych kwestii jest zapewnienie odpowiedniej konkurencyjności ekonomicznej. Z tego względu utrzymywanie i zwiększanie konkurencyjności jest jednym z ważniejszych zadań stojących przed Warmią, Mazurami i Powiślem. Dla regionu słabiej rozwiniętego gospodarczo, jakim jest województwo warmińsko-mazurskie, wyzwaniem nie jest zajęcie czołowego miejsca na światowej arenie, lecz maksymalne wykorzystanie swojego potencjału do zapewnienia odpowiedniego klimatu dla wzrostu innowacyjności i przedsiębiorczości. Ważne zatem jest wspieranie wszelkich przejawów aktywności na rynkach globalnych, podnoszenia atrakcyjności inwestycyjnej, dostosowania przedsiębiorstw do funkcjonowania w gospodarce cyfrowej oraz aktywności promocyjnej.

Działania podjęte w latach 2021-2023 w ramach celu operacyjnego *Wysoka konkurencyjność* przedstawione zostały na diagramie (na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii):

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

Podsumowanie wskaźników działań przyjętych do monitorowania realizacji celu operacyjnego *Wysoka konkurencyjność* przedstawione zostało w tabeli:

Wskaźniki strategiczne z Systemu Monitorowania Strategii		2021-2023
Liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz przedsiębiorców [szt.]		28
Liczba projektów i/lub inicjatyw realizowanych we współpracy biznes – IOB (w tym administracja) [szt.]		7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

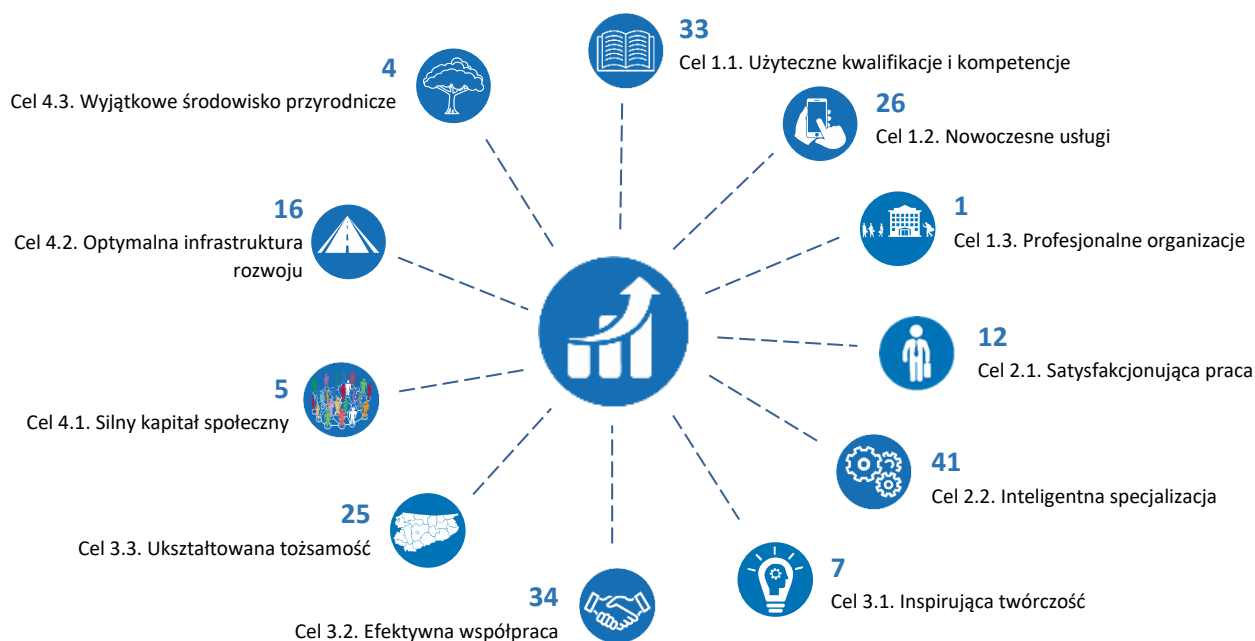
W ramach celu operacyjnego zaplanowano realizację projektów oraz inicjatyw w siedmiu działaniach. Są one nakierowane na wspieranie przedsiębiorczości (poprzez np. tworzenie funkcjonalnych, a także cyfrowych przestrzeni biznesowych), innowacyjności (m.in. przez odpowiednie inwestycje czy wsparcie infrastruktury), wzmocnienie aktywności na rynkach globalnych (np. przez budowanie wizerunku województwa na arenie międzynarodowej i działania proeksportowe) oraz atrakcyjności inwestycyjnej dzięki m.in. podnoszeniu efektywności pozyskiwania inwestorów zewnętrznych. Przewidziano też działania mające na celu zwiększenie cyfryzacji przedsiębiorstw w celu dostosowania ich do funkcjonowania w gospodarce cyfrowej i do aktualnych trendów światowych, a także przedsięwzięcia obejmujące wzmocnienie więzi podmiotów gospodarczych z regionem oraz ich współpracę z samorządami. Do realizacji celu *Wysoka konkurencyjność* ma się przyczynić również podejmowanie aktywności promocyjnej i wystawienniczej, w tym promocja krajowa i zagraniczna produktów pochodzących z Warmii i Mazur. W latach 2021-2023 najwięcej przedsięwzięć realizowało działania *Przedsiębiorczość* (25 przedsięwzięć) oraz *Innowacyjność* (23).

Liczba projektów realizowanych w poszczególnych działaniach

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

Do osiągnięcia celu *Wysoka konkurencyjność* pośrednio przyczyniła się również część projektów i inicjatyw realizowanych w ramach pozostałych celów operacyjnych strategii *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego*, co zostało zaprezentowane na poniższym diagramie.

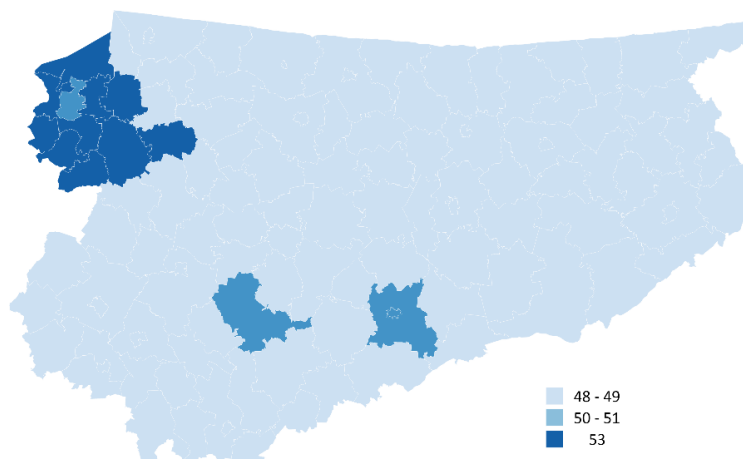
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

W latach 2021-2023 do realizacji celu operacyjnego *Wysoka konkurencyjność* pośrednio przyczyniło się 179 przedsięwzięć ze wszystkich pozostałych 11 celów *Strategii*. W największym stopniu były to projekty i inicjatywy z celu 2.2. *Inteligentna specjalizacja* (41 przedsięwzięć), 3.2 *Efektywna współpraca* (34), 1.1. *Użyteczne kwalifikacje i kompetencje* (33) oraz 1.2 *Nowoczesne usługi* (26).

Analiza rozkładu terytorialnego przedsięwzięć realizowanych w ramach celu operacyjnego *Wysoka konkurencyjność* pokazuje, że dotyczą one wszystkich gmin województwa warmińsko-mazurskiego.

Relatywnie najwięcej projektów/inicjatyw realizowanych było w gminach powiatu elbląskiego (po 53), a następnie w gminie miejskiej Szczytno i gminie wiejskiej Szczytno (po 51) oraz w gminie miejsko-wiejskiej Olsztynek oraz gminie miejskiej Elbląg (po 50).

Liczba projektów i inicjatyw realizowanych w poszczególnych gminach województwa warmińsko-mazurskiego [szt.]

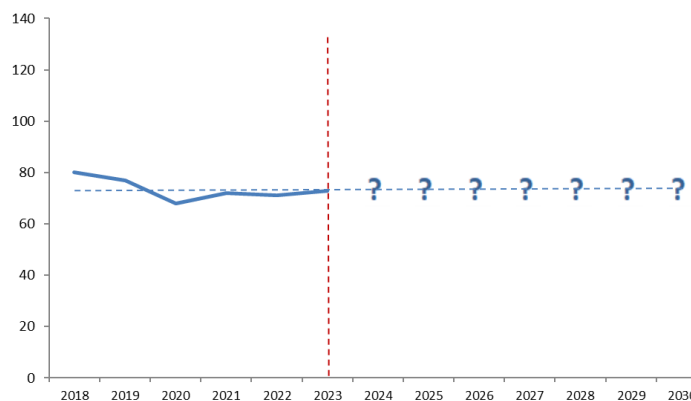
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

W pozostałych gminach regionu liczba przedsięwzięć mieściła się w przedziale 48-49.

Realizacja działań w ramach celu operacyjnego *Wysoka konkurencyjność* powinna spowodować wzrost nowo rejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w sektorze prywatnym w województwie warmińsko-mazurskim oraz wzrost wartości dodanej brutto w cenach bieżących na 1 pracującego.

Według danych GUS, liczba nowo zarejestrowanych podmiotów sektora prywatnego (w rejestrze REGON) na 10 tys. ludności w województwie warmińsko-mazurskim w 2023 r. wyniosła 73 i stanowiła 85% średniej krajowej. Jednocześnie wartość odnotowana w regionie wynosiła 104% średniej dla Polski Wschodniej. Zakłada się, że w 2030 r. poziom wskaźnika będzie wyższy od średniej dla Polski Wschodniej.

Nowo zarejestrowane podmioty sektora prywatnego na 10 tys. ludności [szt.]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

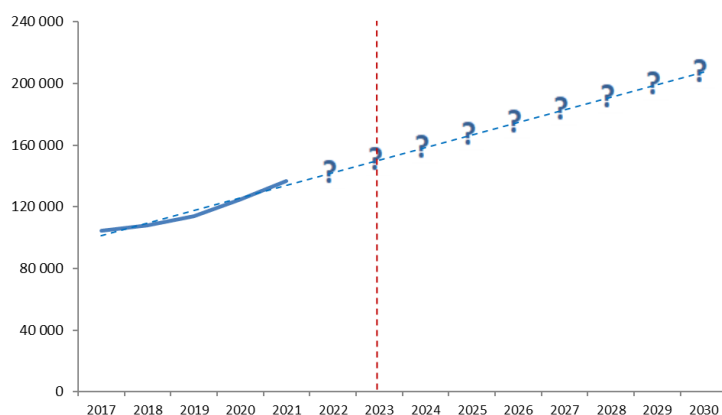
Nowo zarejestrowane podmioty sektora prywatnego na 10 tys. ludności [szt.]

2018 (wartość bazowa)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
80	77	67	72	71	73	-	-	-	-	-	-	powyżej średniej dla Polski Wschodniej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Wartość dodana brutto w cenach bieżących w przeliczeniu na 1 pracującego systematycznie rośnie od roku 2017. W 2021 r. wyniosła ona 136 600 zł i była wyższa od wartości bazowej o ponad 31%. Wartość dodana brutto wytworzona w regionie stanowi jednak 88,1% wartości krajowej. Zakłada się, że w 2030 r. poziom wskaźnika będzie wyższy od wartości bazowej (103 880 zł).

Wartość dodana brutto w cenach bieżących na 1 pracującego [zł]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Wartość dodana brutto w cenach bieżących na 1 pracującego [zł]

2017 (wartość bazowa)	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
103 880 ¹³	107 814	113 953	124 834	136 600	-	-	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Wyniki badania przedsiębiorstw regionu pokazały, że systematycznie wzrasta odsetek firm, które według subiektywnej oceny wzmocniły swoją pozycję na rynkach międzynarodowych w stosunku do poprzedniego roku¹⁴. Warto przy tym dodać, że firmy z Warmii i Mazur generalnie wykazują niską aktywność na rynkach zagranicznych – w 2023 r. wykazywała ją tylko co 8 firma, choć wynik ten był i tak najlepszy od początku prowadzenia badań opinii.

Odsetek przedsiębiorców twierdzących, że w danym roku wzmocnili swoją pozycję na rynkach międzynarodowych w odniesieniu do poprzedniego roku [%]

2020 (wartość bazowa)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
3,0	5,1	10,2	12,1	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru gospodarczego 2020, 2021, 2022, 2023.

Większość regionalnych firm uznała otrzymane w 2023 r. na poziomie lokalnym wsparcie za ważne z punktu widzenia ich celów rozwojowych. Jest to zdecydowanie lepszy wynik niż w pierwszym roku prowadzenia badań opinii. Daje to podstawy do stwierdzenia, że udzielane wsparcie publiczne stało się bardziej dopasowane do rzeczywistych potrzeb i powinno być kontynuowane. Na obecnym etapie rozwoju gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego funkcjonujące tu firmy często nie posiadają wystarczających zasobów do podejmowania znaczących działań mogących zwiększyć ich konkurencyjność.

¹³ Podana wartość była aktualna w momencie opracowywania *Strategii*, a następnie została zrewidowana przez GUS, zgodnie z polityką rewizji stosowaną w rachunkach narodowych i regionalnych. Wg aktualnego stanu wynosi ona 104 089 zł. Zaktualizowaną wartość uwzględniono na wykresie.

¹⁴ Wskaźnik dotyczy firm, które prowadziły międzynarodową działalność.

Odsetek przedsiębiorców twierdzących, że wsparcie, jakie otrzymują na poziomie lokalnym jest ważne z punktu widzenia ich celów rozwojowych [%]

2020 (wartość bazowa)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
50,3	89,1	64,8	87,4	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru gospodarczego 2020, 2021, 2022, 2023.

Podsumowanie realizacji celu operacyjnego

Województwo warmińsko-mazurskie nie należy do regionów najbardziej konkurencyjnych i innowacyjnych w kraju, a tym samym nie osiąga wysokich miejsc w różnych rankingach bazujących na ogólnodostępnych danych statystycznych. Swoją przewagę konkurencyjną województwo buduje na wykorzystaniu potencjału w celu zapewnienia odpowiedniego klimatu dla wzrostu innowacyjności i przedsiębiorczości.

W latach 2021-2023 działania na rzecz rozwoju gospodarki koncentrowały się m.in. na przeciwdziałaniu ekonomicznym skutkom pandemii, wspieraniu przedsiębiorczości, innowacyjności, wzrostu aktywności firm na rynkach międzynarodowych oraz atrakcyjności inwestycyjnej.

W 2023 roku zakończono realizację *Strategii inwestycyjnej instrumentów finansowych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020*, dzięki której przedsiębiorcy sektora MŚP z województwa warmińsko-mazurskiego zostali wsparci łącznie kwotą blisko 306 mln zł w ramach 1 442 umów. Środki udzielane były głównie w formie pożyczek.

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego ponadto realizował projekt promocji gospodarczej polegający na wypromowaniu oferty gospodarczej województwa na rynku krajowym i międzynarodowym, co w najbliższej przyszłości winno przyczynić się do wzrostu konkurencyjności gospodarczej regionu oraz napływu bezpośrednich inwestycji zewnętrznych (w tym zagranicznych).

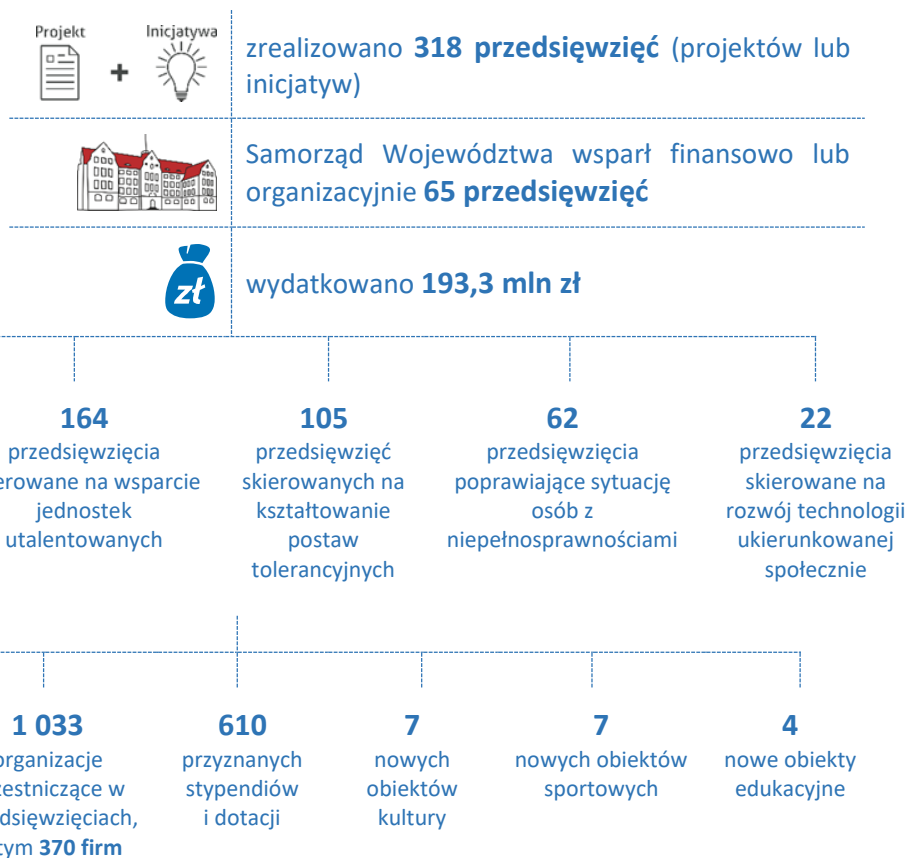
Oprócz działalności lokalnych funduszy pożyczkowych i poręczeniowych, Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (Centrum Współpracy z Otoczeniem Społeczno-Gospodarczym), Warmińsko-Mazurskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. w Olsztynie i parków technologicznych, zlokalizowanych w województwie nie zaobserwowano szczególnej aktywności pozostałych instytucji otoczenia biznesu, które rozwijałyby swoją ofertę usług dla biznesu.

Cel strategiczny 3. Kreatywna aktywność

Cel operacyjny 3.1. Inspirująca twórczość

Wyzwaniem stojącym przed województwem warmińsko-mazurskim jest kształtowanie otoczenia w taki sposób, aby jego mieszkańcy mogli liczyć na wsparcie wszelkich przejawów ich twórczości. W tym celu konieczna jest realizacja inicjatyw służących m.in. rozwojowi indywidualnych zainteresowań, włączeniu społecznemu, budowaniu więzi społecznych, w tym międzypokoleniowych, a także promocja i wsparcie utalentowanych jednostek. Bardzo istotne jest również podejmowanie przedsięwzięć na rzecz tworzenia lub modernizowania przestrzeni twórczości poprzez wspieranie rozwoju różnego rodzaju infrastruktury (m.in. kultury, sportowej, rekreacyjnej) sprzyjającej aktywizacji społecznej.

Działania podjęte w latach 2021-2023 w ramach celu operacyjnego *Inspirująca twórczość* zostały przedstawione na diagramie (na podstawie danych z Sytemu Monitorowania Strategii):

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

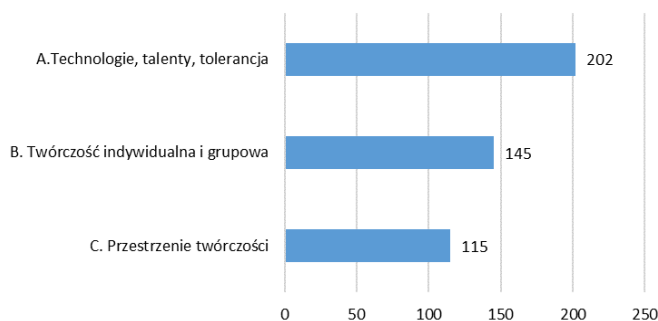
Podsumowanie wskaźników działań przyjętych do monitorowania realizacji celu operacyjnego *Inspirująca twórczość* przedstawione zostało w tabeli:

Wskaźniki działań z Systemu Monitorowania Strategii		2021-2023
Liczba osób uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach [os.]		285 752
Liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach [szt.]		1 033

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

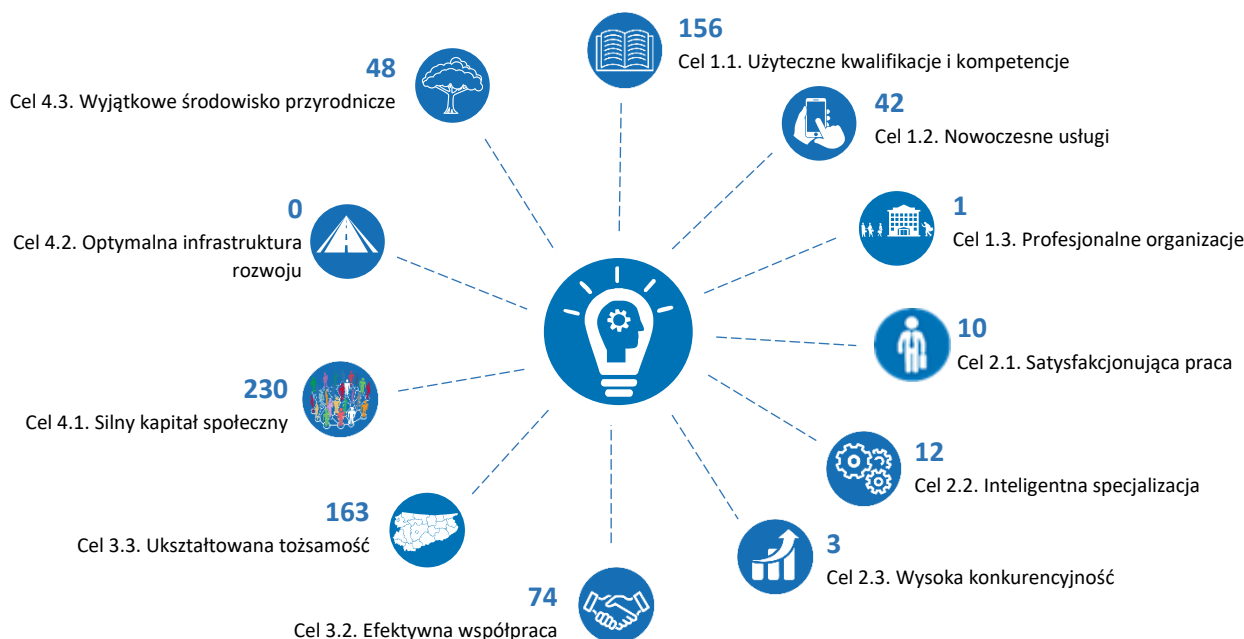
W ramach celu operacyjnego zaplanowano realizację projektów oraz inicjatyw w trzech działaniach. Są one nakierowane na wykorzystanie nowoczesnych technologii do wzrostu aktywności społecznej mieszkańców, rozwój indywidualnych zainteresowań, wsparcie jednostek utalentowanych, budowanie więzi społecznych, rozwój twórczości indywidualnej i grupowej oraz infrastruktury stanowiącej przestrzeń twórczości. W latach 2021-2023 najwięcej przedsięwzięć realizowało działania *Technologie, talenty, tolerancja* (202 przedsięwzięcia) oraz *Twórczość indywidualna i grupowa* (145). W ramach działania *Przestrzenie twórczości* realizowano natomiast 115 przedsięwzięć.

Liczba projektów realizowanych w poszczególnych działaniach [szt.]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

Do osiągnięcia celu *Inspirująca twórczość* pośrednio przyczyniła się również część projektów i inicjatyw realizowanych w ramach pozostałych celów operacyjnych strategii *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego*, co zostało zaprezentowane na poniższym diagramie.

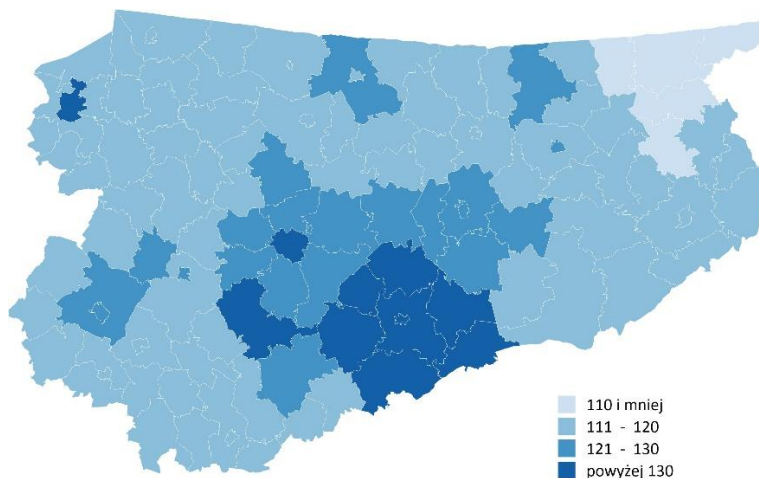

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

W latach 2021-2023 do realizacji celu operacyjnego *Inspirująca twórczość* pośrednio przyczyniło się 739 przedsięwzięć z 10 innych celów operacyjnych. W największym stopniu były to projekty i inicjatywy z celu 4.1. *Silny kapitał społeczny* (230), celu 3.3. *Ukształtowana tożsamość* (163) oraz celu 1.1. *Użyteczne kwalifikacje i kompetencje* (156). Projekty i inicjatywy z celu operacyjnego celu 4.2. *Optymalna infrastruktura rozwoju* jako jedyne nie wpisywały się w działania określone w celu operacyjnym *Inspirująca twórczość*.

Analiza rozkładu terytorialnego przedsięwzięć realizowanych w ramach celu operacyjnego *Inspirująca twórczość* pokazuje, że dotyczą one wszystkich gmin województwa warmińsko-mazurskiego. W latach 2021-2023 relatywnie najwięcej przedsięwzięć realizowanych było w gminach miejskich: Szczytno (225), Elbląg (181) oraz Olsztyn (178). W pozostałych gminach województwa liczba podjętych projektów i inicjatyw mieściła się w przedziale 108-150.

Liczba projektów i inicjatyw realizowanych w poszczególnych gminach województwa warmińsko-mazurskiego [szt.]

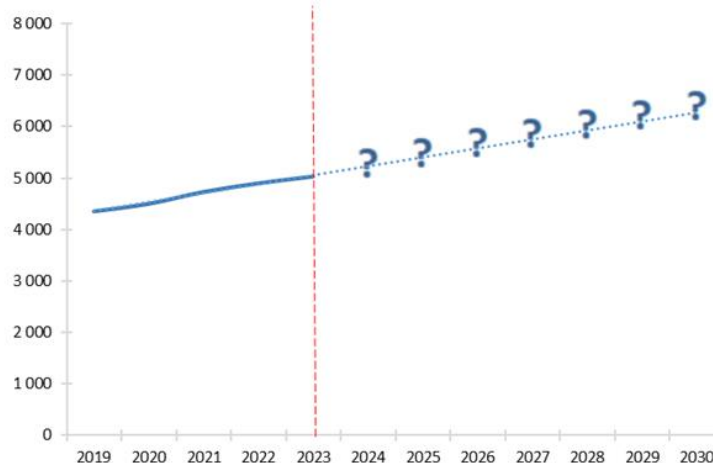

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

Realizacja działań w ramach celu operacyjnego *Inspirująca twórczość* powinna spowodować wzrost liczby przedsiębiorstw zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych w województwie warmińsko-mazurskim.

Według danych GUS, liczba ta wzrastała od 2019 r. W pierwszym roku realizacji *Strategii* (2020 r.) wyniosła 4 503. W 2023 r. wartość ta kształtowała się na poziomie 5 033 (wzrost o 11,8%). Była to najwyższa wartość od 2019 roku (wzrost o 15,5%). Zakłada się, że w 2030 r. poziom wskaźnika będzie wyższy od wartości bazowej (4 356).

Liczba przedsiębiorstw zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych [szt.]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Liczba przedsiębiorstw zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych [szt.]

2019 (wartość bazowa)	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
4 356	4 503	4 734	4 900	5 033	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Według badań opinii mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego w 2023 roku 71,2% osób uważało, że w najbliższym otoczeniu może rozwijać swoje zainteresowania. Odsetek ten w stosunku do 2020 roku, tj. roku bazowego, wzrósł o 3,4 p.p. Jak pokazują badania, w województwie warmińsko-mazurskim rozwijanie własnych zainteresowań jest możliwe niezależnie od płci, wykształcenia i miejsca zamieszkania (miasto – wieś).

Odsetek mieszkańców twierdzących, że w swoim najbliższym otoczeniu może rozwijać własne zainteresowania [%]

2020 (wartość bazowa)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
67,8	68,7	63,6	71,2	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru społecznego 2020, 2021, 2022, 2023.

Twórczość mieszkańców powinna być również rozwijana dzięki różnym programom aktywizacji społecznej. Cieszy fakt, że w 2023 roku 86,9% przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego uważało, że wsparcie aktywizacji społecznej jest istotne dla dalszego rozwoju gminy lub powiatu. Jednocześnie z przynajmniej jednego rodzaju aktywizacji społecznej w 2023 roku korzystało 47,0% mieszkańców. Wyniki tych badań nie są jednak optymistyczne, ponieważ w stosunku do 2020 roku wskaźnik ten obniżył się aż o 14,5 p.p. Otrzymane wyniki można po części tłumaczyć tym, iż w analizowanym okresie, prawdopodobnie z powodu pandemii COVID-19, organizowano mniej inicjatyw i programów mających na celu kształtowanie i rozwijanie twórczości mieszkańców.

Odsetek mieszkańców korzystających z lokalnej infrastruktury aktywizacji społecznej [%]

2020 (wartość bazowa)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
61,5	52,2	51,2	47,0	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru społecznego 2020, 2021, 2022, 2023.

Podsumowanie realizacji celu operacyjnego

Twórczość jest niewątpliwie ważnym aspektem jakości życia każdego człowieka, dlatego wspieranie jej przejawów w województwie warmińsko-mazurskim jest zadaniem ważnym i niezbędnym do wzmacniania aktywności mieszkańców oraz budowania więzi z regionem.

W ramach realizacji celu *Inspirująca twórczość* w latach 2021-2023 zaraportowano projekty i inicjatywy dotyczące kreatywnych działań realizowanych w ramach trzech kierunków: 1) technologie, talenty, tolerancja, 2) twórczość indywidualna i grupowa, 3) przestrzeń twórczości. Technologie, talenty, tolerancja to głównie projekty dotyczące wykorzystania nowoczesnych technologii w działaniach na rzecz szeroko rozumianej twórczości. Wiele projektów i inicjatyw skupiało się na wyposażaniu pracowni szkolnych, bibliotek, świetlic w potrzebne, nowoczesne sprzęty i akcesoria.

Twórczość indywidualną i grupową wzmacniały inicjatywy polegające na rozwoju programów i aktywizacji mieszkańców. W tej grupie działań odnotowano wiele projektów i inicjatyw skupiających się na przyznawaniu stypendiów i dotacji dla twórczych mieszkańców regionu, jak również organizowano konkursy z nagrodami, zawody piłkarskie, turnieje muzyczne i taneczne itp.

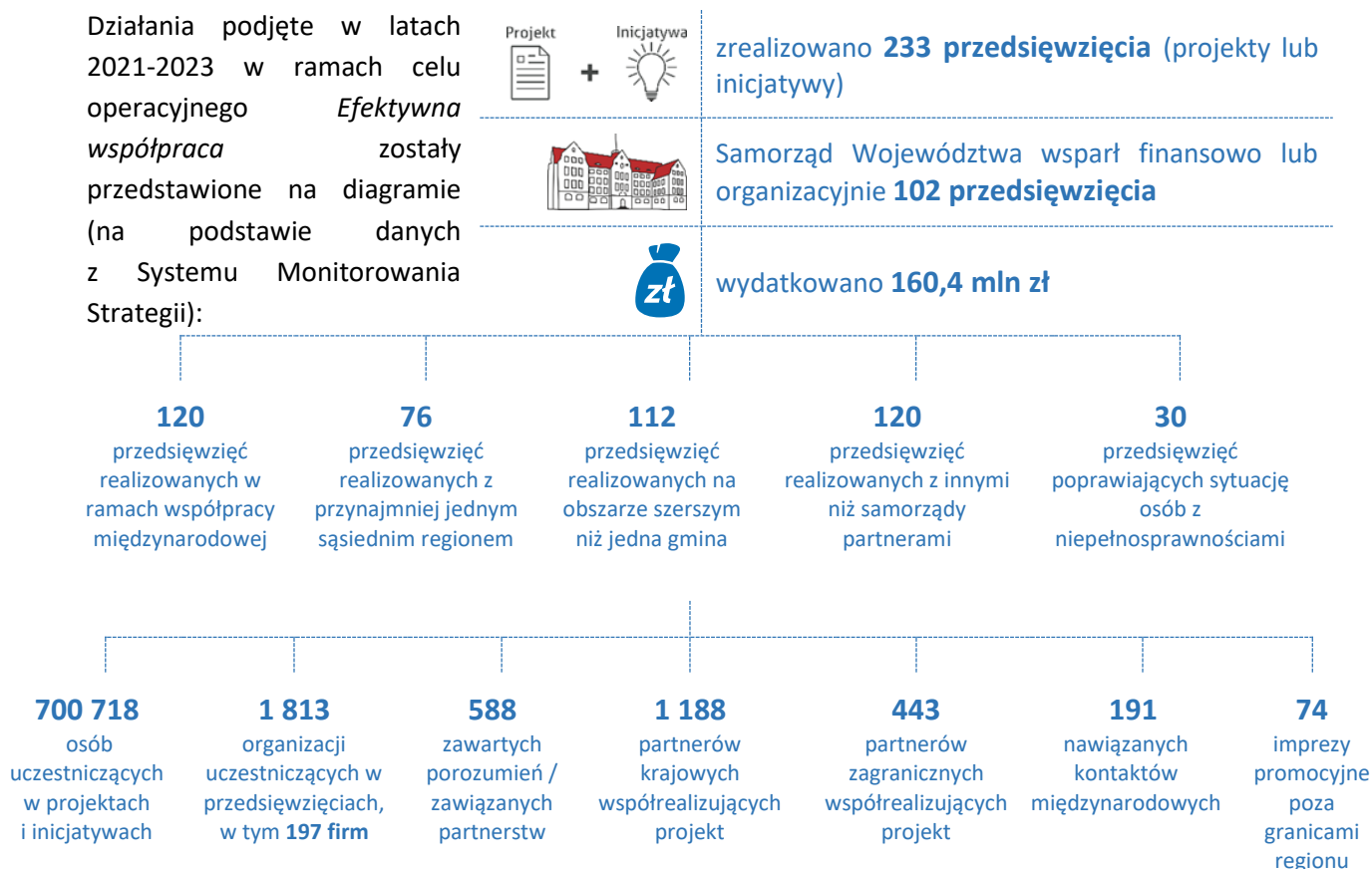
Projekty przyczyniające się do rozwoju przestrzeni twórczości obejmowały swoim zakresem przede wszystkim działania wspierające rozwój infrastruktury kultury, sportowej, rekreacyjnej i edukacyjnej. Wszystkie wymienione wyżej działania miały na celu kształtowanie postaw tolerancyjnych, wspieranie utalentowanych jednostek, rozwój technologii, wzmacnianie więzi mieszkańców z regionem oraz poprawę aktywności społecznej.

Cel operacyjny 3.2. Efektywna współpraca

Poszukiwanie synergii w relacjach międzyludzkich oraz międzyinstytucjonalnych jest naturalnym sposobem wzmacniania zasobów każdego człowieka, jak i każdej organizacji. Rozwój społeczno-gospodarczy regionu byłby bardzo utrudniony bez podejmowania różnych form współpracy na poziomie wewnątrz krajowym, międzyregionalnym czy międzynarodowym. Dzięki odpowiednio wypracowanym relacjom oraz wspólnie realizowanym projektom i inicjatywom, możliwe jest wzmocnienie zasobów regionu poprzez wzajemne zdobywanie wiedzy i doświadczeń. Województwo podejmuje różnego rodzaju projekty rozwojowe we współpracy z sąsiadami oraz innymi partnerami, a także wykorzystuje już funkcjonujące i rozwijające się formy współpracy wewnątrz regionu.

Działania podjęte w latach 2021-2023 w ramach celu operacyjnego *Efektywna współpraca* zostały przedstawione na diagramie (na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii):

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

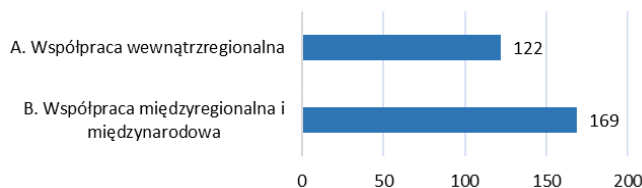
Podsumowanie wskaźników działań przyjętych do monitorowania realizacji celu operacyjnego *Efektywna współpraca* przedstawione zostało w tabeli:

Wskaźniki działań z Systemu Monitorowania Strategii	2021-2023
Liczba projektów i/lub inicjatyw realizowanych z partnerami krajowymi i zagranicznymi [szt.]	107
Liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach [szt.]	1 813

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

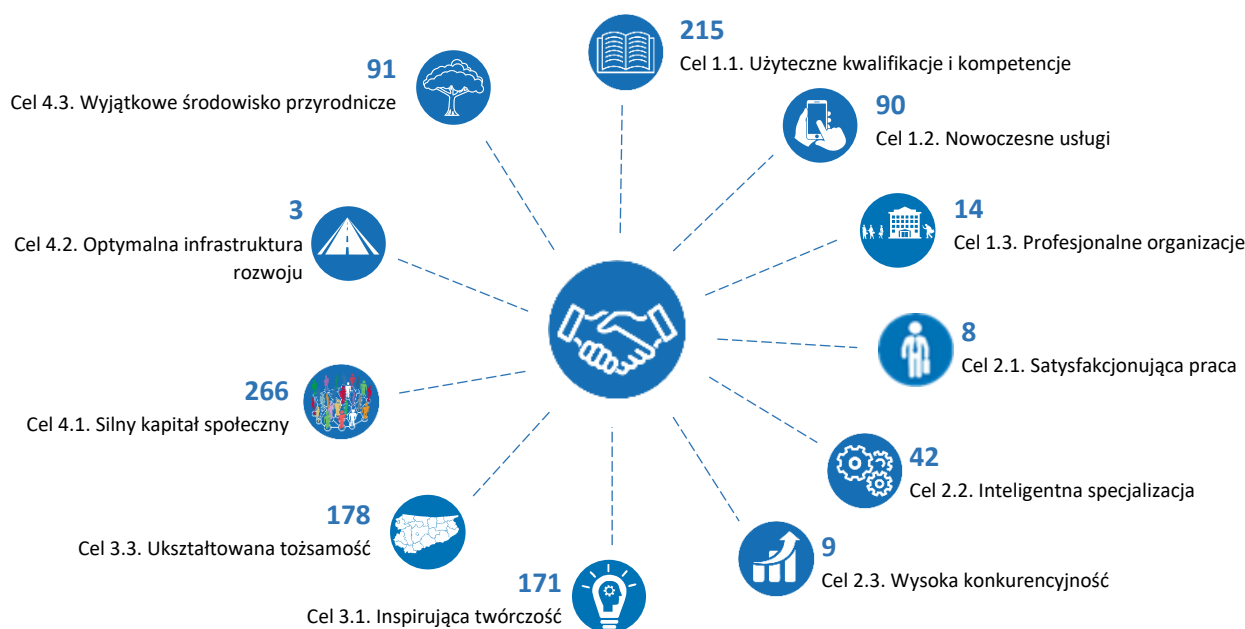
W ramach celu operacyjnego zaplanowano realizację projektów oraz inicjatyw w dwóch działaniach. Są one nakierowane na promowanie współpracy wewnątrzregionalnej, międzyregionalnej oraz międzynarodowej. W latach 2021-2023 najwięcej przedsięwzięć przyczyniło się do realizacji działania *Współpraca międzyregionalna i międzynarodowa* (169). Działanie *Współpraca wewnątrzregionalna* realizowały 122 przedsięwzięcia.

Liczba przedsięwzięć realizowanych w poszczególnych działaniach [szt.]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

Do osiągnięcia celu *Efektywna współpraca* pośrednio przyczyniła się również część projektów i inicjatyw realizowanych w ramach pozostałych celów operacyjnych strategii *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego*, co zostało zaprezentowane na poniższym diagramie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

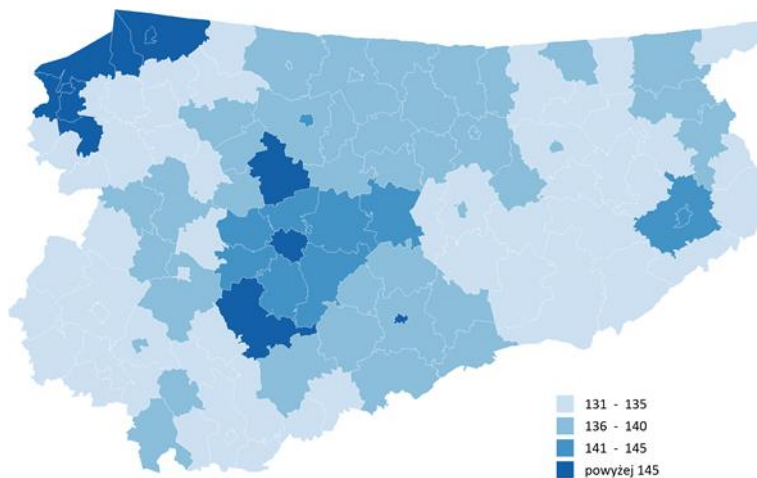
W latach 2021-2023 do realizacji celu operacyjnego *Efektywna współpraca* pośrednio przyczyniło się 1 087 przedsięwzięć z 11 pozostałych celów operacyjnych. W największym stopniu były to projekty i inicjatywy z celów: *Silny kapitał społeczny* (266), 1.1. *Użyteczne kwalifikacje i kompetencje* (215), 3.3. *Ukształtowana tożsamość* (178), 3.1. *Inspirująca twórczość* (171). W najmniejszym stopniu na efektywną współpracę wpływają przedsięwzięcia z celu 4.2. *Optymalna infrastruktura rozwoju* (3).

Analiza rozkładu terytorialnego przedsięwzięć realizowanych w ramach celu operacyjnego *Efektywna współpraca* pokazuje, że dotyczą one wszystkich gmin województwa warmińsko-mazurskiego.

W latach 2021-2023 relatywnie najwięcej projektów/inicjatyw realizowanych było w gminach miejskich: Elbląg (205) oraz Olsztyn (176). Od 147 do 166 przedsięwzięć realizowano w gminach miejskich: Braniewo oraz Szczytno, w gminach miejsko-wiejskich: Frombork,

Tolkmicko, Olsztynek i Dobrze Miasto oraz w gminach wiejskich: Elbląg i Braniewo. W pozostałych gminach regionu liczba dotyczących ich przedsięwzięć mieściła się w przedziale 131-145.

Liczba projektów i inicjatyw realizowanych w poszczególnych gminach województwa warmińsko-mazurskiego [szt.]

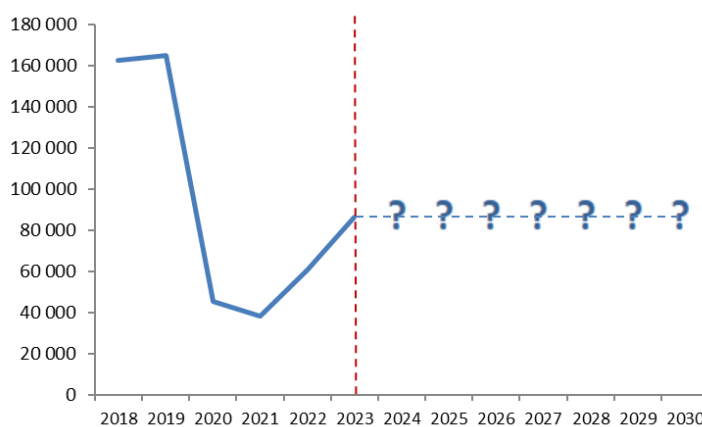
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

Realizacja działań w ramach celu operacyjnego *Efektywna współpraca* powinna spowodować wzrost liczby turystów zagranicznych korzystających z turystycznych obiektów noclegowych w województwie warmińsko-mazurskim. Według danych GUS, liczba ta po drastycznym spadku w latach 2020-2021 (co jest zrozumiałe biorąc pod uwagę ograniczenia w przemieszczaniu związane z pandemią

koronawirusa), od 2022 roku zaczęła wzrastać. W 2023 roku osiągnęła wartość 86 458. Niemniej jednak wartość ta stanowiła zaledwie 1,2% wszystkich turystów zagranicznych korzystających z obiektów noclegowych

w całym kraju. Obecnie, na relatywnie niską liczbę turystów zagranicznych odwiedzających Warmię, Mazury i Powiśle negatywnie wpływa sąsiedztwo obwodu królewieckiego Federacji Rosyjskiej, gdyż część turystów zagranicznych w czasie wojny w Ukrainie obawia się ewentualnej agresji ze strony Rosji. Biorąc pod uwagę często zmieniające się w ostatnim czasie uwarunkowania makrootoczenia regionu, nie ma pewności co do osiągnięcia w 2030 roku wartości wskaźnika wyższej niż w roku bazowym.

Liczba turystów zagranicznych korzystających z turystycznych obiektów noclegowych w województwie warmińsko-mazurskim [os.]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Liczba turystów zagranicznych korzystających z turystycznych obiektów noclegowych w województwie warmińsko-mazurskim [os.]

2018 (wartość bazowa)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
162 345	164 721	45 487	38 246	60 688	86 458	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Wyniki badania opinii mieszkańców regionu pokazały, że w 2023 roku jedynie 14,2% z nich deklaruowało, że podejmuje działania we współpracy z innymi osobami na rzecz społeczności lokalnych. Należy jednak podkreślić, że tylko 18,7% mieszkańców Warmii i Mazur wykazywało się inicjatywami o takim charakterze, z czego większość (75,9%) działało we współpracy z innymi osobami.

Odsetek mieszkańców deklarujących działania we współpracy z innymi osobami na rzecz społeczności lokalnych [%]

2020 (wartość bazowa)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
17,2	12,9	29,2	14,2	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru społecznego 2020, 2021, 2022, 2023.

Wysoki odsetek jednostek samorządu terytorialnego (74,7%) uznał za ważne nawiązane relacje współpracy z punktu widzenia celów rozwojowych gminy lub powiatu, w tym w szczególności z: urzędem marszałkowskim, wojewódzkim, sąsiednimi samorządami gminnymi oraz urzędami powiatowymi. Z tymi podmiotami współpracuje najwięcej jednostek samorządu terytorialnego. Zauważalna jest także zależność między ważnością współpracy z daną instytucją i jej odległością od jednostki samorządu terytorialnego. Za najmniej istotne uznano instytucje znajdujące się w innych częściach regionu, w innych województwach lub poza Polską. Oznacza to, że im bliżej dana instytucja się znajduje, tym łatwiej nawiązać z nią współpracę i silniej może ona wpływać na rozwój społeczno-gospodarczy gminy lub powiatu.

Odsetek samorządów lokalnych uznających nawiązane relacje za ważne z punktu widzenia ich celów rozwojowych [%]

2020 (wartość bazowa)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
75,7	84,1	75,5	74,7	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru lokalnego 2020, 2021, 2022, 2023.

Podsumowanie realizacji celu operacyjnego

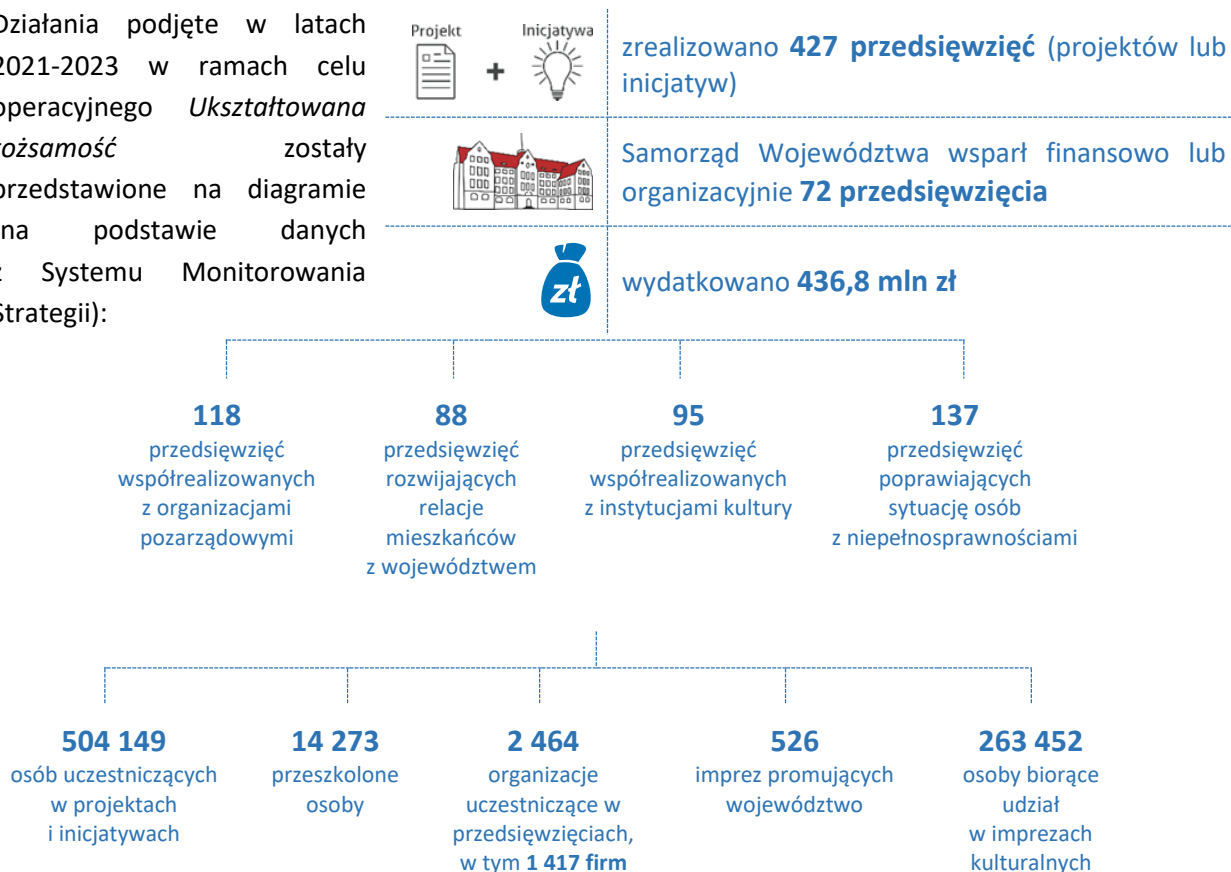
Dobrej jakości współpraca na różnych poziomach w obecnych czasach jest właściwie niezbędna, aby lepiej wykorzystywać potencjał indywidualny i instytucjonalny. Działając w kooperacji, możliwe jest osiągnięcie celów przekraczających możliwości pojedynczych osób czy podmiotów, a także osiągnięcie efektu synergii i szybszą realizację działań. Cieszy zatem wysoki odsetek jednostek samorządu terytorialnego uznających za ważne nawiązane relacje współpracy z punktu widzenia celów rozwojowych gminy. Pozytywny jest również fakt, że spośród mieszkańców regionu podejmujących działania na rzecz społeczności lokalnych, większość wykonuje je we współpracy z innymi, a nie samodzielnie.

W analizowanym okresie współpraca zarówno wewnątrz regionu, jak i wykraczająca poza jego granice stała się wyzwaniem. Pandemia COVID-19 mocno ograniczyła wiele działań, a współpraca musiała zostać dostosowana do nowych okoliczności. Wiele planowanych projektów zostało anulowanych lub przełożonych na kolejne lata. Trudna sytuacja wymusiła na niektórych organizacjach podejmowanie współpracy online. W 2023 roku powrócono w dużej mierze do tradycyjnych form kooperacji. Pozytywna jest rosnąca – po znacznym spadku w czasie pandemii koronawirusa – liczba turystów zagranicznych korzystających z obiektów noclegowych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

Cel operacyjny 3.3. Ukształtowana tożsamość

Tożsamość regionalna kształtuje się przez całe życie człowieka. Początkowo jest ściśle związana z jego miejscem dorastania, później często jest wynikiem zmiany miejsca zamieszkania. Na odczuwanie więzi z danym miejscem mogą wpływać różnego rodzaju organizacje wzmacniające tożsamość regionalną np. instytucje kultury czy organizacje społeczne, których zadaniem jest inicjowanie, animowanie i wspieranie mieszkańców w zakresie rozwoju ich relacji z regionem, w którym żyją. Im więcej osób korzysta z działań realizowanych przez instytucje i organizacje, tym bardziej tożsamość regionalna wśród społeczności regionu może wzrosnąć.

Działania podjęte w latach 2021-2023 w ramach celu operacyjnego *Ukształtowana tożsamość* zostały przedstawione na diagramie (na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii):

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

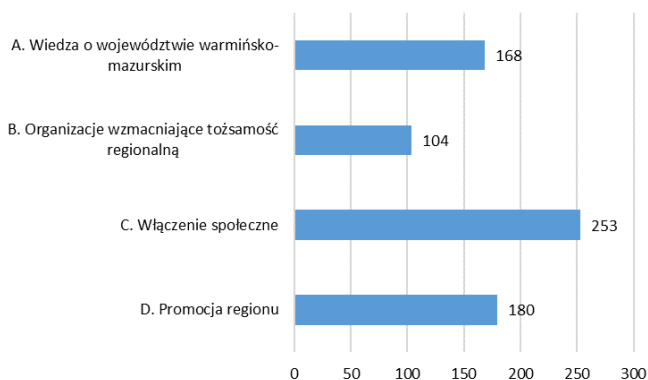
Podsumowanie wskaźników działań przyjętych do monitorowania realizacji celu operacyjnego *Ukształtowana tożsamość* przedstawione zostało w tabeli:

Wskaźniki działań z Systemu Monitorowania Strategii		2021-2023
Liczba osób uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach [os.]		504 149
Liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach [szt.]		2 464

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

W ramach celu operacyjnego zaplanowano realizację projektów oraz inicjatyw w czterech działaniach. Są one nakierowane na rozwój wiedzy o województwie warmińsko-mazurskim, wsparcie instytucji kultury i organizacji społecznych w celu poprawy oferty kulturalnej regionu i aktywizacji społecznej, włączenie społeczne mieszkańców oraz promocję oferty kulturalnej i turystycznej województwa. W latach 2021-

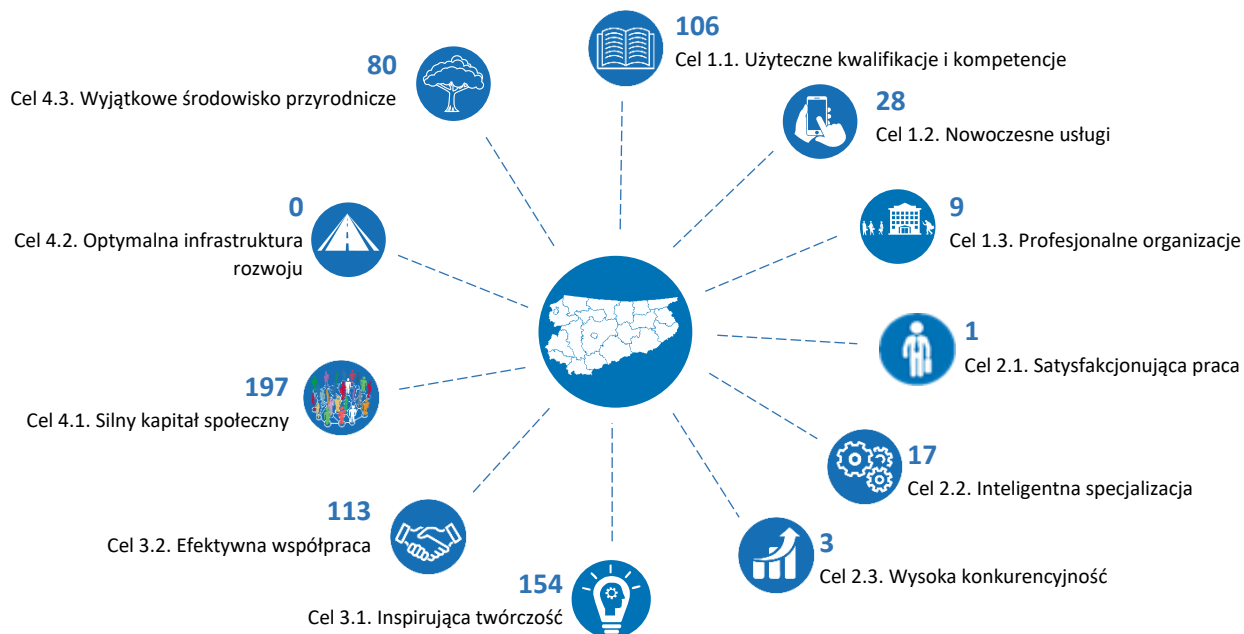
Liczba przedsięwzięć realizowanych w poszczególnych działaniach [szt.]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

2023 najwięcej przedsięwzięć realizowało działania *Włączenie społeczne* (253 przedsięwzięcia) oraz *Promocja regionu* (180). W najmniejszym stopniu projekty przyczyniły się do realizacji działania *Organizacje wzmacniające tożsamość regionalną* (104).

Do osiągnięcia celu *Ukształtowana tożsamość* pośrednio przyczyniła się również część projektów i inicjatyw podjętych w ramach pozostałych celów operacyjnych strategii *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego*, co zostało zaprezentowane na poniższym diagramie.

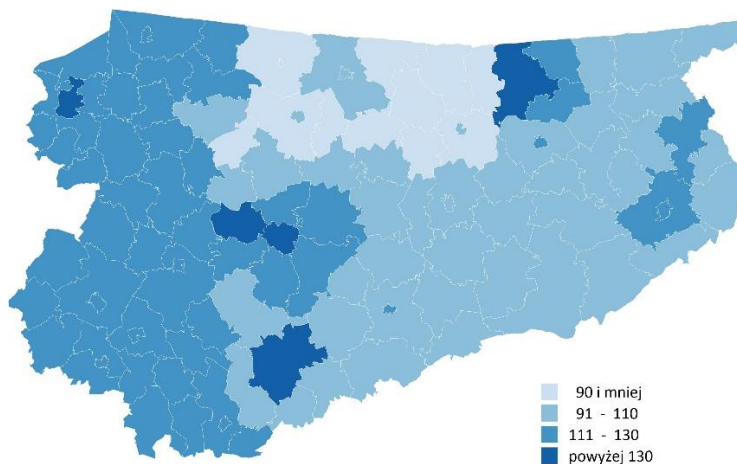
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

W latach 2021-2023 do realizacji celu operacyjnego *Ukształtowana tożsamość* pośrednio przyczyniło się 708 przedsięwzięć z 10 innych celów operacyjnych. W największym stopniu były to projekty i inicjatywy z celu 4.1. *Silny kapitał społeczny* (197), celu 3.1. *Inspirująca twórczość* (154 przedsięwzięcia), celu 3.2. *Efektywna współpraca* (113) oraz celu 1.1. *Użyteczne kwalifikacje i kompetencje* (106). Projekty i inicjatywy tylko z jednego celu operacyjnego, tj. celu 4.2. *Optymalna infrastruktura rozwoju* nie wpisywały się w realizację celu operacyjnego *Ukształtowana tożsamość*.

Analiza rozkładu terytorialnego przedsięwzięć realizowanych w ramach celu operacyjnego *Ukształtowana tożsamość* pokazuje, że dotyczą one wszystkich gmin województwa warmińsko-mazurskiego.

W latach 2021-2023 relatywnie najwięcej przedsięwzięć realizowanych było w gminach miejskich: Elbląg (241) oraz Olsztyn (204). W pozostałych gminach regionu liczba podjętych projektów i inicjatyw mieściła się w przedziale 88-152.

Liczba projektów i inicjatyw realizowanych w poszczególnych gminach województwa warmińsko-mazurskiego [szt.]

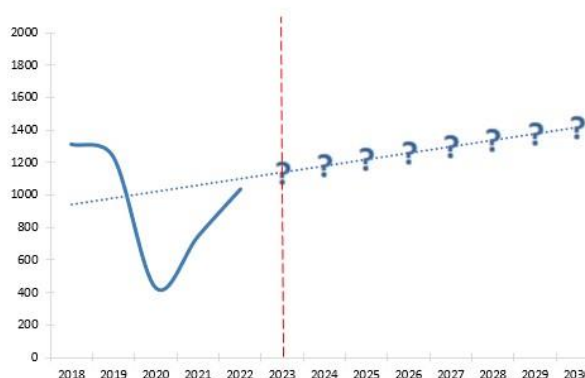

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

Realizacja działań w ramach celu operacyjnego *Ukształtowana tożsamość* powinna spowodować wzrost liczby uczestników imprez zorganizowanych przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w województwie warmińsko-mazurskim.

Według danych GUS, liczba uczestników imprez zorganizowanych przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w przeliczeniu na 1 000 osób w województwie warmińsko-mazurskim systematycznie rosła od 2016 roku do 2019 roku. W latach 2020-2021 nastąpił znaczny spadek liczby uczestników imprez, co wynikało z pandemii COVID-19 i związanych z nią obostrzeń. W 2022 roku

Liczba uczestników imprez zorganizowanych przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na 1 000 osób w województwie warmińsko-mazurskim [os.]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

w województwie warmińsko-mazurskim nastąpił wzrost liczby uczestników imprez na 1 000 mieszkańców do wartości 1 040. Wartość ta była jednocześnie wyższa od przeciętnej wartości odnotowanej w kraju (723 osoby). Zakłada się, że w 2030 roku poziom wskaźnika będzie wyższy od wartości bazowej (1 317).

Liczba uczestników imprez zorganizowanych przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na 1 000 osób w województwie warmińsko-mazurskim [os.]

2018 (wartość bazowa)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
1 317	1 237	430	750	1 040	-	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Wyniki badania opinii mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego w 2023 roku pokazały, że tylko 60,8% osób, gdyby miało pełną swobodę wyboru, nie zmieniłoby miejsca zamieszkania na inne województwo. Chociaż wartość tego odsetka nie jest do końca satysfakcjonująca, to jednak pozytywny jest fakt, że wzrosła ona o 5,3 p.p. w porównaniu do 2020 roku. Spośród rodowitych mieszkańców naszego województwa (tj. osób urodzonych w województwie warmińsko-mazurskim) 38,7% opuściłoby nasz region, gdyby miało pełną swobodę wyboru. Nieznacznie, ale jednak wyższy odsetek tj. 41,9%, odnotowano wśród osób niebędących rodowitymi mieszkańcami województwa.

Odsetek mieszkańców utożsamiających się z województwem warmińsko-mazurskim [%]

2020 (wartość bazowa)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
55,5	65,0	84,1	60,8	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru społecznego 2020, 2021, 2022, 2023.

Badanie opinii wskazuje, iż 45,6% mieszkańców uznało, że w ich otoczeniu osoby będące w trudnej sytuacji życiowej otrzymały pomoc ze strony odpowiednich instytucji. Pozytywny jest fakt, że w porównaniu do 2020 roku odsetek ten wzrósł o 5,2 p.p. Pożądane jest, aby w przyszłości wskaźnik ten miał wyższą wartość, ponieważ na odczuwanie tożsamości regionalnej oddziałuje poczucie bezpieczeństwa mieszkańców, a szczególnie tych osób, które znajdują się w trudnej sytuacji życiowej. Ponadto, w 2023 roku odsetek respondentów wskazujących, iż osoby potrzebujące nie otrzymały pomocy od odpowiednich instytucji, zmalał o 10,3 p.p. w stosunku do roku bazowego (z 29,9% w 2020 roku do 19,6% w roku 2023).

Odsetek mieszkańców twierdzących, że w ich otoczeniu osoby w jakikolwiek sposób wykluczone otrzymują rzeczywiste wsparcie ze strony władz regionalnych i lokalnych [%]

2020 (wartość bazowa)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
40,4	46,0	64,8	45,6	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru społecznego 2020, 2021, 2022, 2023.

Podsumowanie realizacji celu operacyjnego

Wzmacnianie poczucia tożsamości regionalnej wśród mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego to niezwykle ważne zadanie, ponieważ może nie tylko zapobiec ich emigracji, ale także sprzyjać napływowi osób z innych regionów. Podstawą realizacji tego celu operacyjnego jest budowanie tożsamości regionalnej poprzez inicjowanie, animowanie i wspieranie mieszkańców w zakresie rozwoju ich relacji z regionem. Na odczuwanie tożsamości regionalnej mogą mieć wpływ działania realizowane np. przez instytucje kultury lub organizacje społeczne funkcjonujące w regionie.

W latach 2021-2023 w każdym z czterech kierunków działań celu operacyjnego *Ukształtowana tożsamość* zauważalna jest wysoka liczba podjętych przedsięwzięć. Najwięcej z nich przyczyniło się do włączenia społecznego oraz promocji regionu. Relatywnie mniej projektów i inicjatyw dotyczyło wiedzy o województwie warmińsko-mazurskim oraz rozwoju organizacji wzmacniających tożsamość regionalną. Włączenie społeczne obejmowało przedsięwzięcia dotyczące głównie aktywizacji i integracji osób z niepełnosprawnościami, osób bezrobotnych, dzieci i młodzieży z najuboższych środowisk, osób starszych i mniejszości narodowych. Działania obejmowały również programy profilaktyki zdrowotnej, resocjalizację i pomoc dla osób uzależnionych i współuzależnionych.

Odnotowano też działania i inicjatywy z obszaru pieczy zastępczej i opieki rodzinnej, w tym nad osobami starszymi.

Działania w celu *Ukształtowana tożsamość* w latach 2021-2023 obejmowały również promocję regionu. Były to przede wszystkim targi turystyczne, imprezy plenerowe, pikniki oraz obchody rocznicowe. Inicjatywy dotyczące szerzenia wiedzy o województwie warmińsko-mazurskim w latach 2021-2023 obejmowały przede wszystkim działania i inicjatywy dotyczące popularyzacji materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego, a także wsparcia badań, inwentaryzacji i ochrony dziedzictwa kulturowego. Do rozwoju organizacji wzmacniających tożsamość regionalną przyczyniły się działania polegające na wsparciu instytucji kultury i organizacji społecznych w celu poprawy jakości i różnorodności kulturalnej regionu oraz projekty upowszechniające różne formy uczestnictwa w kulturze.

Cel strategiczny 4. Mocne fundamenty

Cel operacyjny 4.1. Silny kapitał społeczny

Silny kapitał społeczny od wielu lat traktowany jest jako istotny element procesów rozwoju gospodarczego. Bardzo ważną rolę odgrywają tu aktywnie działające organizacje pozarządowe inicjujące współpracę pomiędzy różnymi grupami społecznymi. Nie mniej istotne jest wspieranie działań rozwijających aktywność społeczną, obywatelską i kulturalną oraz wsparcie ze strony jednostek samorządu terytorialnego.

Działania podjęte w latach 2021-2023 w ramach celu operacyjnego *Silny kapitał społeczny* przedstawione zostały na diagramie (na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii):

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

Podsumowanie wskaźników działań przyjętych do monitorowania realizacji celu operacyjnego *Silny kapitał społeczny* przedstawione zostało w tabeli:

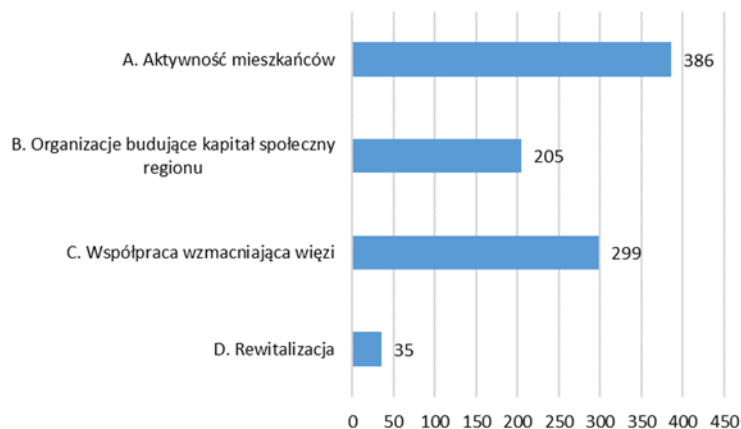
Wskaźniki działań z Systemu Monitorowania Strategii		2021-2023
Liczba osób uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach [os.]		947 481
Liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach [szt.]		3 139

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

¹⁵ Zmodernizowana infrastruktura obejmuje infrastrukturę drogową, kolejową, wodociągową, kanalizacyjną, energetyczną, gazową, ciepłowniczą, teleinformatyczną.

W ramach celu operacyjnego zaplanowano realizację projektów oraz inicjatyw w czterech działaniach. Są one nakierowane na wzrost aktywności społecznej mieszkańców, rozwój organizacji budujących kapitał społeczny regionu, współpracę wzmacniającą więzi społeczne oraz obejmujące działania w zakresie rewitalizacji obszarów zdegradowanych. W latach 2021-2023 najwięcej przedsięwzięć realizowało działanie *Aktywność mieszkańców* (386 przedsięwzięć) oraz *Współpraca wzmacniająca więzi społeczne* (299).

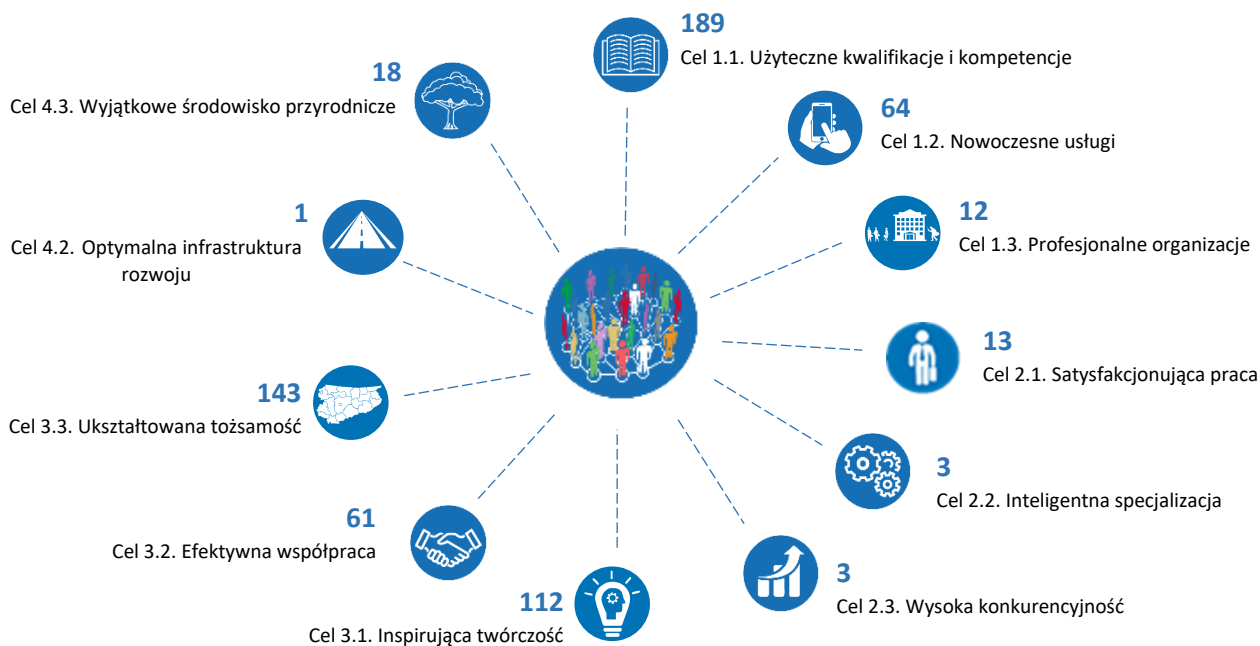
Liczba projektów realizowanych w poszczególnych działaniach [szt.]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

W najmniejszym stopniu projekty przyczyniały się do rewitalizacji obszarów zdegradowanych.

Do osiągnięcia celu *Silny kapitał społeczny* pośrednio wpłynęły również projekty i inicjatywy realizowane w ramach pozostałych celów operacyjnych strategii *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego*, co zostało zaprezentowane na poniższym diagramie.

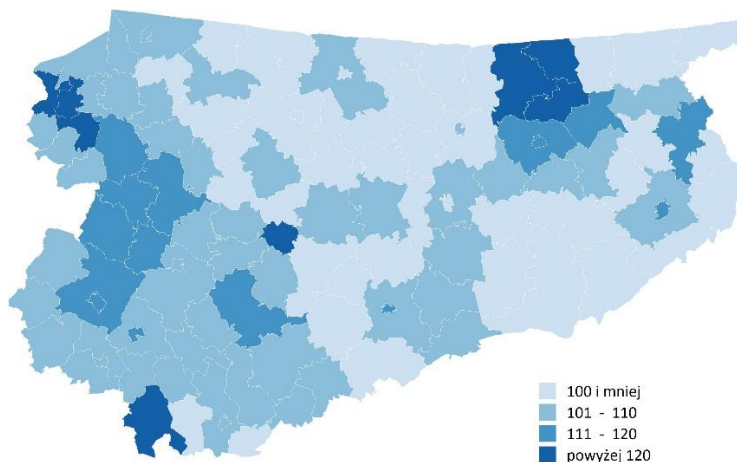
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

W latach 2021-2023 do realizacji celu operacyjnego *Silny kapitał społeczny* pośrednio przyczyniło się 619 przedsięwzięć z 11 pozostałych celów operacyjnych. W największym stopniu były to projekty i inicjatywy z celu 1.1. *Użyteczne kwalifikacje i kompetencje* (189 przedsięwzięć), 3.3. *Ukształtowana tożsamość* (143) oraz celu 3.1. *Inspirująca twórczość* (112). W najmniejszym stopniu na poprawę kapitału społecznego wpływają przedsięwzięcia z celu strategicznego 2. *Inteligentna produktywność*.

Analiza rozkładu terytorialnego przedsięwzięć realizowanych w ramach celu operacyjnego *Silny kapitał społeczny* pokazuje, że dotyczą one wszystkich gmin województwa warmińsko-mazurskiego.

W latach 2021-2023 relatywnie najwięcej przedsięwzięć było realizowanych w gminie miejskiej Elbląg (175), gminie miejsko-wiejskiej Węgorzewo (165), gminie wiejskiej Pozezdrze (156) oraz gminie wiejskiej Budry (155). W pozostałych gminach regionu liczba przedsięwzięć mieściła się w przedziale 94-145.

Liczba projektów i inicjatyw realizowanych w poszczególnych gminach województwa warmińsko-mazurskiego [szt.]

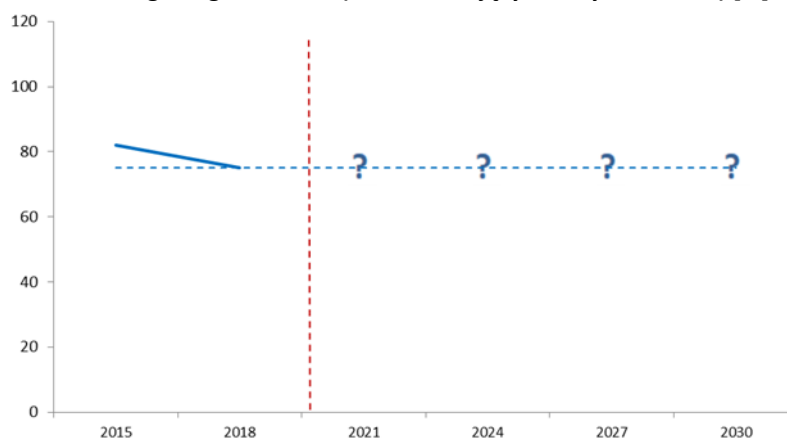

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

Realizacja działań w ramach celu operacyjnego *Silny kapitał społeczny* powinna wpłynąć na wzrost poziomu ogólnego zaufania pomiędzy ludźmi oraz wzrost liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych.

Według danych GUS, odsetek osób ufających innym ludziom w województwie warmińsko-mazurskim w 2018 r. wynosił 75% i był najniższy w całym kraju¹⁶. Średni poziom ogólnego zaufania do ludzi w Polsce w 2018 r. wynosił 79%. Badanie poziomu zaufania przeprowadzane jest co 3 lata. Zakłada się, że w 2030 r. poziom wskaźnika będzie wyższy od wartości bazowej (75%).

Poziom ogólnego zaufania (odsetek ufających innym ludziom) [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Poziom ogólnego zaufania (odsetek ufających innym ludziom)[%]

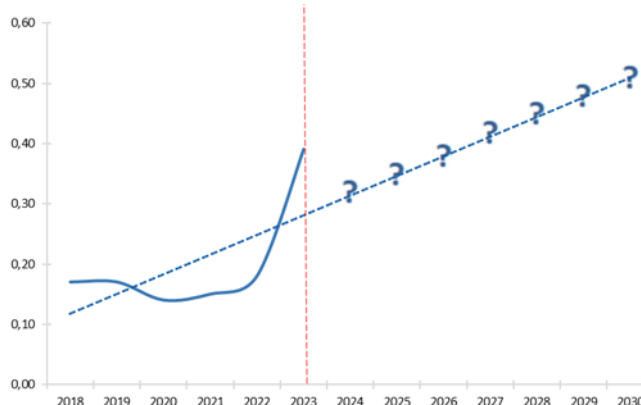
2018 (wartość bazowa)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
75	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

¹⁶ Brak aktualnych danych. GUS nie prowadzi obecnie badania dotyczącego poziomu ogólnego zaufania do ludzi w Polsce.

W województwie warmińsko-mazurskim liczba nowo zarejestrowanych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców zwiększyła się w stosunku do roku bazowego i w 2023 r. wyniosła 0,39. Jest to wartość o 0,04 p.p. wyższa niż średnia dla Polski. Zakłada się, że w 2030 r. poziom wskaźnika będzie wyższy od wartości bazowej (0,17).

Liczba nowo zarejestrowanych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1 000 mieszkańców w województwie warmińsko-mazurskim [szt.]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Liczba nowo zarejestrowanych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1 000 mieszkańców [szt.]

2018 (wartość bazowa)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
0,17	0,17	0,14	0,15	0,18	0,39	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

W 2023 r. wyniki badania opinii ludności regionu pokazały, że 80,3% osób dostrzegało w województwie warmińsko-mazurskim organizacje lub grupy społeczne aktywizujące społeczności lokalne do działań na rzecz rozwoju lokalnego. Wartość ta była relatywnie wysoka, co jest tożsame z faktem, że 92,7% przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego twierdziło, że stosuje działania animujące i wzmacniające aktywność mieszkańców na rzecz rozwoju lokalnego. Działalność takich organizacji nie przynosi jeszcze spodziewanych efektów, gdyż jedynie 17,9% mieszkańców regionu korzystało w 2023 roku z inicjatyw lokalnych organizacji pozarządowych.

Odsetek mieszkańców dostrzegających organizacje i grupy społeczne aktywizujące społeczności lokalne do działań na rzecz rozwoju lokalnego [%]

2020 (wartość bazowa)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
52,4	80,7	78,4	80,3	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru społecznego 2020, 2021, 2022, 2023.

Aspekt współpracy w środowisku lokalnym jest doceniany przez mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego. W 2023 r. 34,4% z nich uznało, że najbardziej efektywnie na rozwój gminy wpływają działania podejmowane poprzez współpracę z innymi organizacjami lub osobami.

Odsetek mieszkańców deklarujących, że w ramach współpracy w środowisku lokalnym można osiągnąć więcej niż w pojedynkę [%]

2020 (wartość bazowa)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
35,8	36,4	26,5	34,4	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru społecznego 2020, 2021, 2022, 2023.

Podsumowanie realizacji celu operacyjnego

W latach 2021-2023 rozwój kapitału społecznego był wciąż utrudniony przez pandemię COVID-19. Duże znaczenie dla jego rozwoju w monitorowanym okresie miały jednak przedsięwzięcia obejmujące solidarność społeczną w okresie kryzysu, wzajemną pomoc mieszkańców czy organizowanie się ludności w celu pomocy najbardziej potrzebującym i zagrożonym – zwłaszcza seniorom, osobom z niepełnosprawnościami i samotnym. W obliczu wojny za wschodnią granicą Polski zwiększyło się zaangażowanie w akcje pomocowe, charytatywne i dobroczynne. Wiele inicjatyw podejmowały zarówno podmioty sektora społecznego, jak i mieszkańcy. Wojna ukazała, że obok wspierania rozwoju organizacji III sektora, ważnym kierunkiem jest angażowanie obywateli i obywaterek w sprawy publiczne, działania społeczne i inicjatywy lokalne. Pojawiła się potrzeba zwiększonego wsparcia inicjatyw społecznych, w tym wolontariackiej aktywności mieszkańców. Konieczne są również uproszczenia procedur zlecania zadań, zwiększenie jasności i jednoznaczności przepisów, zmniejszenie i ujednoczenie obowiązków dokumentacyjnych dla NGO. Impuls do aktywnego udziału w planowaniu projektów służących mieszkańcom stanowią fundusze sołeckie, których znaczenie w ostatnich latach rośnie. Realizacja celu operacyjnego *Silny kapitał społeczny* odbywała się przede wszystkim poprzez projekty mające na celu tworzenie warunków dla powstawania i rozwoju aktywności społecznej i kulturalnej. Warto zwrócić uwagę, że w latach 2021-2023 powstawały miejsca aktywności lokalnej, przestrzenie przygotowane do wspólnych działań mieszkańców i instytucji czy organizacji do tego powołanych. Wyraźnie dominowały również projekty i inicjatywy z zakresu zwiększenia udziału organizacji pozarządowych w realizacji zadań publicznych poprzez zlecanie zadań z różnych obszarów tematycznych partnerom społecznym.

Cel operacyjny 4.2. Optymalna infrastruktura rozwoju

Nowoczesna infrastruktura jest jednym z fundamentów rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego, który integruje zagadnienia społeczne i gospodarcze z zagadnieniami środowiskowymi. Optymalna infrastruktura rozwoju obejmuje zarówno infrastrukturę komunikacyjną, techniczną, energetyczną, teleinformatyczną, jak również socjalną i bezpieczeństwa publicznego. Inwestycje w rozwój infrastruktury znacząco wpływają na poprawę życia mieszkańców, konkurencyjność gospodarczą regionu, jak również poprawę stanu środowiska przyrodniczego.

Działania podjęte w latach 2021-2023 w ramach celu operacyjnego *Optymalna infrastruktura rozwoju* przedstawione zostały na diagramie (na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii):

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

Podsumowanie wskaźników działań przyjętych do monitorowania realizacji celu operacyjnego *Optymalna infrastruktura rozwoju* przedstawione zostało w tabeli:

Wskaźniki działań z Systemu Monitorowania Strategii	2021-2023
Poniesione koszty (na różne formy infrastruktury) [mln zł]	8 957
Liczba projektów i/lub inicjatyw (na rzecz różnych form infrastruktury) [szt.]	818

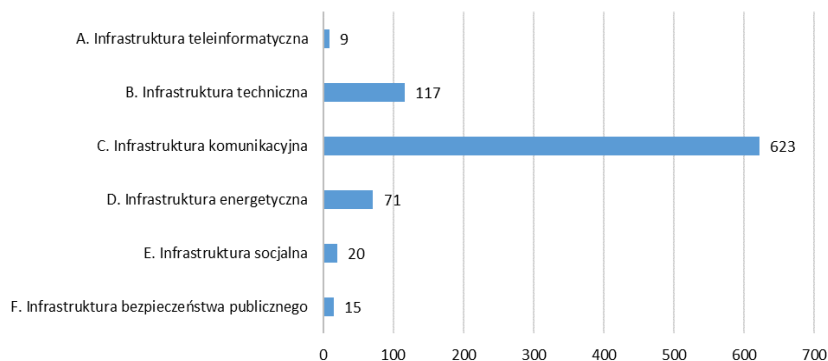
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

¹⁷ Nowa i zmodernizowana infrastruktura obejmuje infrastrukturę drogową, kolejową, wodociągową, kanalizacyjną, energetyczną, gazową, ciepłowniczą, teleinformatyczną.

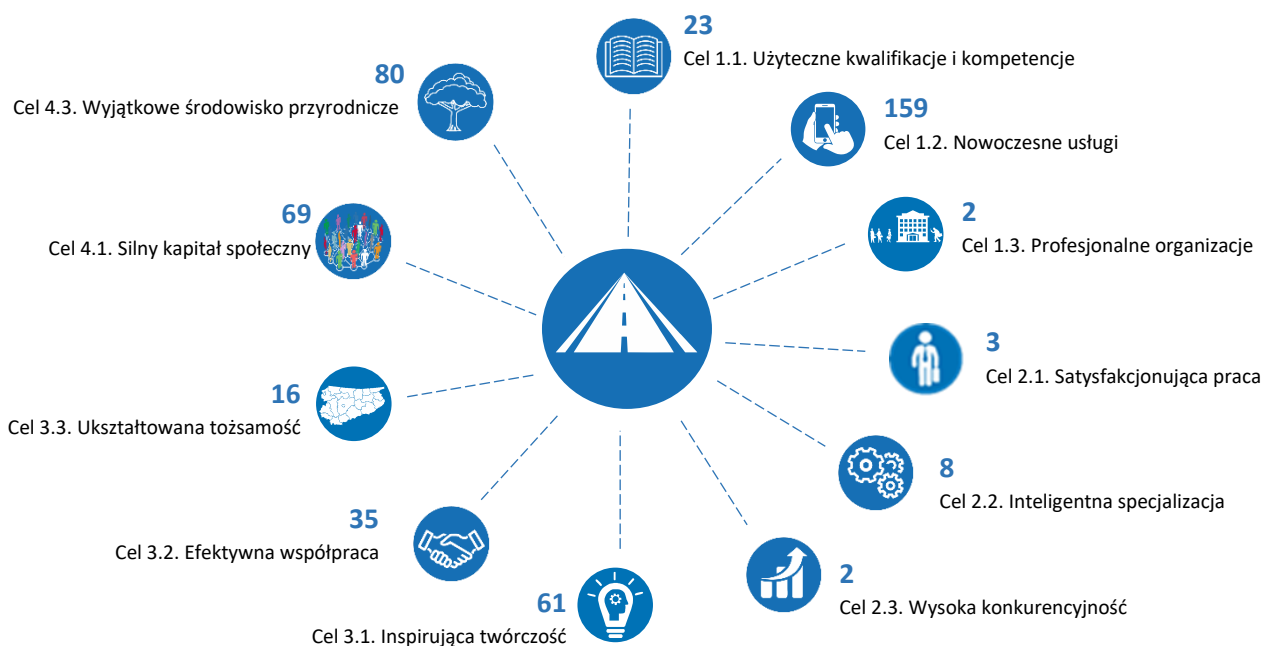
W ramach celu operacyjnego zaplanowano realizację projektów oraz inicjatyw w sześciu działaniach. Są one nakierowane na rozwój infrastruktury teleinformatycznej, technicznej, komunikacyjnej, energetycznej, socjalnej oraz bezpieczeństwa publicznego. W latach 2021-2023 najczęściej przedsięwzięć realizowało działania w zakresie *Infrastruktury komunikacyjnej* (623 przedsięwzięcia), *Infrastruktury technicznej* (117) oraz *Infrastruktury energetycznej* (71). W najmniejszym stopniu projekty wpisywały się w rozwój infrastruktury teleinformatycznej (9).

Liczba projektów realizowanych w poszczególnych działaniach [szt.]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

Do osiągnięcia celu *Optymalna infrastruktura rozwoju* pośrednio przyczyniły się również inne projekty i inicjatywy realizowane w ramach pozostałych celów operacyjnych strategii *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego*, co zostało zaprezentowane na poniższym diagramie.

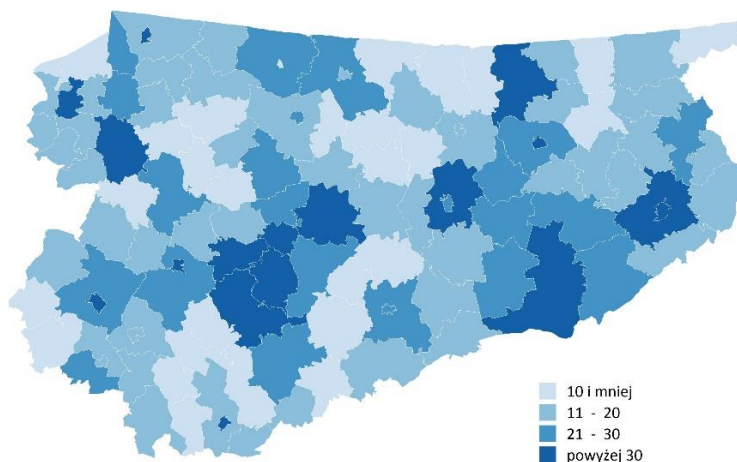
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

W latach 2021-2023 do realizacji celu operacyjnego *Optymalna infrastruktura rozwoju* pośrednio przyczyniło się 458 przedsięwzięć z 11 pozostałych celów operacyjnych. W największym stopniu były to projekty i inicjatywy z celu 1.2. *Nowoczesne usługi* (159), 4.3. *Wyjątkowe środowisko przyrodnicze* (80 przedsięwzięć) oraz 4.1. *Silny kapitał społeczny* (69). W najmniejszym stopniu na poprawę kapitału społecznego wpływały przedsięwzięcia z celu strategicznego 2. *Inteligentna produktywność*.

Analiza rozkładu terytorialnego przedsięwzięć realizowanych w ramach celu operacyjnego *Optymalna infrastruktura rozwoju* pokazuje, że dotyczą one wszystkich gmin województwa warmińsko-mazurskiego.

W latach 2021-2023 relatywnie najwięcej przedsięwzięć realizowanych było w gminach miejskich: Olsztyn (103), Iława (70), Giżycko (64) oraz Ełk (60). W pozostałych gminach województwa warmińsko-mazurskiego liczba podjętych projektów i inicjatyw mieściła się w przedziale od 4 do 55.

Liczba projektów i inicjatyw realizowanych w poszczególnych gminach województwa warmińsko-mazurskiego [szt.]

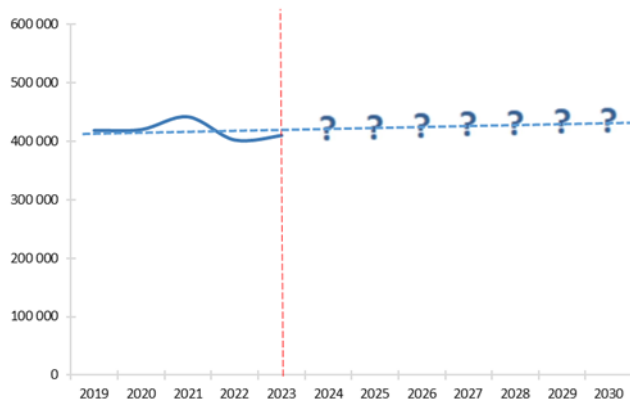

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

Realizacja działań w ramach celu operacyjnego *Optymalna infrastruktura rozwoju* powinna wpłynąć na wzrost liczby gospodarstw domowych z dostępem do szerokopasmowego internetu oraz wzrost odsetka ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków.

Według danych GUS w 2023 r. w województwie warmińsko-mazurskim było 409 675 gospodarstw domowych z dostępem do internetu poprzez łącze szerokopasmowe, co stanowi 88,8% wszystkich gospodarstw domowych. Odsetek ten był o 4,0 p.p. niższy niż średnia krajowa. Zakłada się, że w 2030 r. poziom wskaźnika będzie wyższy od wartości bazowej (418 328 szt.).

Gospodarstwa domowe w województwie warmińsko-mazurskim z dostępem do internetu poprzez łącze szerokopasmowe [szt.]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

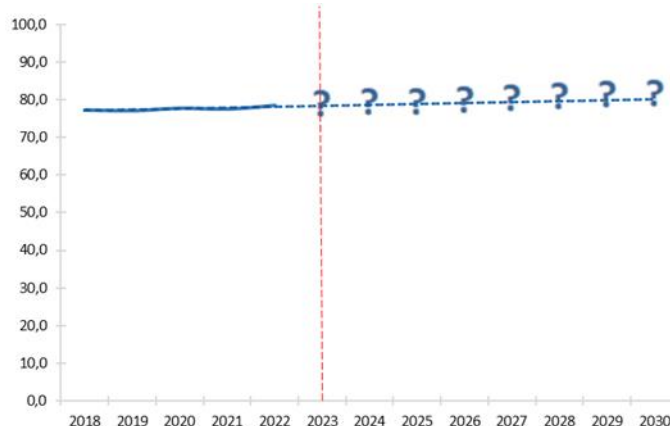
Gospodarstwa domowe z dostępem do internetu poprzez łącze szerokopasmowe [szt.]

2019 (wartość bazowa)	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
418 328	419 718	441 932	401 720	409 675	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w województwie warmińsko-mazurskim od 2015 roku utrzymuje się na zbliżonym poziomie i w 2022 roku wynosił 78,4%. W stosunku do roku bazowego nastąpił wzrost o 1,1 p.p. Wartość, którą osiągnięto w województwie warmińsko-mazurskim była wyższa niż w kraju o 2,7 p.p.

Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Zakłada się, że w 2030 r. poziom wskaźnika będzie wyższy od wartości bazowej (77,3%).

Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w województwie warmińsko-mazurskim[%]

2018 (wartość bazowa)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
77,3	77,1	77,7	77,5	78,4	-	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Wyniki badania opinii mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego w 2023 roku pokazały, że najwyżej ocenianym czynnikiem jakości życia była dostępność infrastruktury technicznej (kanalizacja, wodociągi, oczyszczalnie ścieków). Wysokie noty w tym zakresie przyznało 62,5% mieszkańców województwa. Taki stan rzeczy wynika z wysokiej wagi, jaką samorzady lokalne nadają inwestycjom w zakresie infrastruktury technicznej. Wyniki badań z 2023 roku wykazały jednocześnie, że istotność infrastruktury technicznej w dalszym rozwoju gminy/powiatu została oceniona przez jednostki samorządu terytorialnego w skali od 1 do 5 na 4,7 (wzrost o 0,2 p.p. w stosunku do 2020 r.).

Odsetek mieszkańców oceniających wysoko dostępność infrastruktury technicznej [%]

2020 (wartość bazowa)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
69,4	65,5	61,2	62,5	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru społecznego 2020, 2021, 2022, 2023.

Nieco mniejszy odsetek mieszkańców województwa w 2023 roku wysoko ocenił poziom dostępności komunikacyjnej do miejsc istotnych dla ich funkcjonowania oraz członków ich rodzin. Pozytywną opinię w tym zakresie posiadało 51,6% mieszkańców województwa (spadek o 1,8 p.p. w stosunku do roku bazowego). Poziom ten nie jest satysfakcjonujący i świadczy o tym, że wielu mieszkańców na co dzień boryka się z problemem swobodnego dotarcia do ważnych dla siebie miejsc, np. pracy, lekarza, szkoły czy urzędu. Wyniki badań z 2023 roku pokazują, że inwestycje w infrastrukturę drogową są dla samorządów lokalnych najważniejszym z działań z punktu widzenia dalszego rozwoju gminy/powiatu. Istotność w tym zakresie w skali od 1 do 5 została oceniona przez jednostki samorządu terytorialnego na 4,9. W latach 2021-2023 noty w tym zakresie kształtowały się w przedziale od 4,8 do 4,9.

Odsetek mieszkańców oceniających wysoko poziom dostępności komunikacyjnej do miejsc istotnych dla ich funkcjonowania i członków ich rodzin [%]

2020 (wartość bazowa)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
53,4	55,9	55,7	51,6	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru społecznego 2020, 2021, 2022, 2023.

Istotnym elementem jakości życia jest poczucie bezpieczeństwa mieszkańców. Takiego zdania w 2023 roku było aż 89,0% przedstawicieli samorządów lokalnych – wzrost o 7,2 p.p. w stosunku do roku bazowego. Tak wysokie noty w powyższym zakresie podkreślają ważność wspierania bezpieczeństwa publicznego z punktu widzenia dalszego rozwoju gminy/powiatu. Poziom bezpieczeństwa publicznego w województwie warmińsko-mazurskim należy ocenić pozytywnie, gdyż w 2023 roku aż 84,3% mieszkańców regionu czuło się bezpiecznie w swoim otoczeniu – wzrost o 3,0 p.p. w stosunku do roku bazowego. Jedynie 2% mieszkańców regionu wskazało, że ich bezpieczeństwo jest zagrożone z uwagi na brak odpowiedniej infrastruktury (np. oświetlenia, kamer monitoringu), czy też na skutek nieodpowiedniego działania służb dbających o bezpieczeństwo.

Odsetek mieszkańców czujących się bezpiecznie w ich najbliższym otoczeniu [%]

2020 (wartość bazowa)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
81,3	82,1	84,6	84,3	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru społecznego 2020, 2021, 2022, 2023.

Podsumowanie realizacji celu operacyjnego

Cel *Optymalna infrastruktura* obejmuje swoim działaniem sześć kierunków: infrastrukturę techniczną, komunikacyjną, teleinformatyczną, energetyczną, socjalną oraz bezpieczeństwa publicznego. W ramach realizowanych inwestycji dąży się do poprawy wymienionej infrastruktury, co ma przełożyć się na jakość życia mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego.

W zakresie infrastruktury teleinformatycznej corocznie odnotowywano niewielką liczbę realizowanych projektów. Przy wykluczeniu informatycznym znacznej części regionu, a także biorąc pod uwagę wzrost znaczenia e-usług, małą liczbę przedsięwzięć w zakresie cyfryzacji należy uznać jako niewystarczającą. W latach 2021-2023 w zakresie infrastruktury technicznej odnotowano spadek liczby realizowanych projektów. Może to świadczyć o zakończeniu realizacji niektórych przedsięwzięć w tym zakresie. Należy mieć jednak na uwadze postępujące zjawiska suburbanizacji, co widać szczególnie w przypadku trzech największych miast regionu. Będzie to powodować w najbliższej przyszłości dalszą konieczność budowy infrastruktury technicznej na potrzeby obsłużenia nowych osiedli i domów jednorodzinnych. Inwestycje w zakresie infrastruktury komunikacyjnej są najliczniej realizowanymi przedsięwzięciami w województwie warmińsko-mazurskim w ramach projektów infrastrukturalnych. W latach 2021-2023 odnotowano wzrost liczby realizowanych projektów w tym zakresie, przy czym w szczególności licznie podejmowane były inwestycje dotyczące branży drogowej. Niewiele projektów dotyczyło jednak poprawy zewnętrznej dostępności komunikacyjnej województwa. Trzeba mieć na uwadze zmienioną sytuację geopolityczną kraju, powodującą zamrożenie ruchu granicznego z obwodem królewieckim, co z pewnością będzie mieć negatywny wpływ na zasadność realizacji projektów poprawy drogowej dostępności do przejść granicznych. W odniesieniu do infrastruktury energetycznej nastąpił wzrost

realizowanych inwestycji. Wdrażane projekty miały na celu poprawę samowystarczalności energetycznej województwa oraz dotyczyły rozwoju odnawialnych źródeł energii. Działania te powinny wpłynąć na zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych w rocznym miksie energetycznym województwa warmińsko-mazurskiego. Jest to szczególnie istotne w świetle obowiązujących przepisów dotyczących transformacji energetycznej kraju oraz założeń Europejskiego Zielonego Ładu. W obszarze infrastruktury socjalnej w analizowanym okresie odnotowano wzrost liczby projektów. Z uwagi na zwiększanie się procentowego udziału osób z niepełnosprawnościami w ogólnej liczbie mieszkańców regionu oraz obowiązkami samorządów związanymi z pomocą tym osobom, możliwy jest dalszy wzrost zapotrzebowania na realizację projektów z obszaru infrastruktury socjalnej. W latach 2021-2023 odnotowano niewielką liczbę projektów w zakresie poprawy infrastruktury bezpieczeństwa publicznego. Biorąc pod uwagę, że działania z tego obszaru dotyczą głównie zabezpieczenia przeciwpowodziowego regionu, a inwestycje tego typu były realizowane w poprzednich latach, tym samym mogło zmniejszyć się zapotrzebowanie na budowę nowych lub modernizację istniejących zabezpieczeń.

Cel operacyjny 4.3. Wyjątkowe środowisko przyrodnicze

Województwo warmińsko-mazurskie, z uwagi na bogate walory turystyczne oraz czyste środowisko, należy do jednych z najbardziej atrakcyjnych pod względem turystycznym regionów Polski. To właśnie na bogatych walorach środowiska naturalnego oparte są inteligentne specjalizacje wskazane w strategii *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego*. W przypadku województwa warmińsko-mazurskiego są to: ekonomia wody, drewno i meblarstwo, żywność wysokiej jakości oraz zdrowe życie. Dlatego też chcąc dalej cieszyć się wyjątkowym środowiskiem przyrodniczym w regionie, należy dążyć do racjonalnego gospodarowania środowiskiem, dbać o czystość wód i powietrza oraz zapobiegać negatywnym skutkom działalności człowieka.

Działania podjęte w latach 2021-2023 w ramach celu operacyjnego *Wyjątkowe środowisko przyrodnicze* przedstawione zostały na diagramie (na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii):

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

Podsumowanie wskaźników działań przyjętych do monitorowania realizacji celu operacyjnego *Wyjątkowe środowisko przyrodnicze* przedstawione zostało w tabeli:

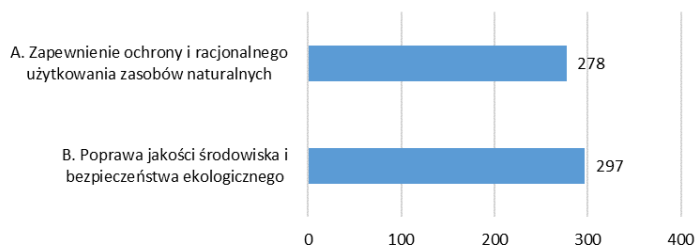
Wskaźniki działań z Systemu Monitorowania Strategii		2021-2023
Liczba projektów i/lub inicjatyw (na rzecz ochrony środowiska) [szt.]		436
Poniesione koszty (na rzecz ochrony środowiska) [mln zł]		2 007

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

¹⁸ Nowa i zmodernizowana infrastruktura obejmuje infrastrukturę drogową, kolejową, wodociągową, kanalizacyjną, energetyczną, gazową, ciepłowniczą, teleinformatyczną.

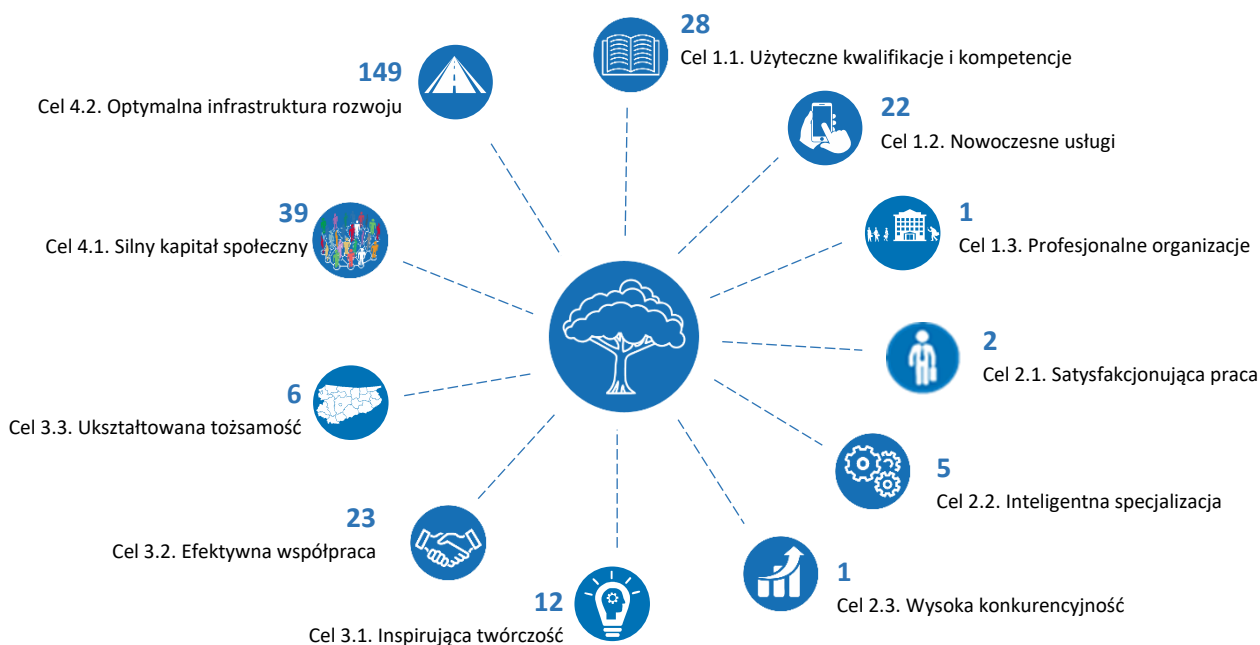
W ramach celu operacyjnego zaplanowano realizację projektów oraz inicjatyw w dwóch działaniach, które nakierowane były na zapewnienie ochrony i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych oraz poprawę jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego regionu. W latach 2021-2023 najwięcej przedsięwzięć przyczyniło się do realizacji działania *Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego* (297 przedsięwzięć), natomiast w ramach działania *Zapewnienie ochrony i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych* realizowano 278 projektów i/lub inicjatyw.

Liczba projektów realizowanych w poszczególnych działaniach [szt.]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

Do osiągnięcia celu *Wyjątkowe środowisko przyrodnicze* pośrednio przyczyniły się również projekty i inicjatywy podjęte w ramach pozostałych celów operacyjnych strategii *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego*, co zostało zaprezentowane na poniższym diagramie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

W latach 2021-2023 do realizacji celu operacyjnego *Wyjątkowe środowisko przyrodnicze* pośrednio przyczyniło się 288 przedsięwzięć z 11 pozostałych celów operacyjnych. W największym stopniu były to projekty i inicjatywy z celu 4.2. *Optymalna infrastruktura rozwoju* (149).

Analiza rozkładu terytorialnego przedsięwzięć realizowanych w ramach celu operacyjnego *Wyjątkowe środowisko przyrodnicze* pokazuje, że dotyczą one wszystkich gmin województwa warmińsko-mazurskiego.

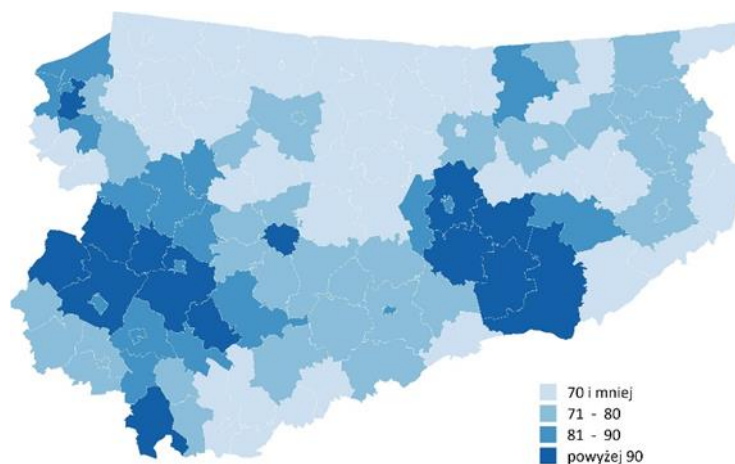
W latach 2021-2023 relatywnie najwięcej przedsięwzięć realizowanych było w gminie miejskiej Olsztyn (148), gminie miejsko-wiejskiej Mikołajki (118) oraz gminie miejskiej Elbląg (113). W pozostałych gminach regionu liczba przedsięwzięć mieściła się w przedziale 61-110.

Realizacja działań w ramach celu operacyjnego *Wyjątkowe środowisko przyrodnicze* powinna wpłynąć na wzrost odsetka odpadów komunalnych zebranych selektywnie w stosunku do ogółu odpadów.

Według danych GUS, odsetek odpadów komunalnych zebranych selektywnie w stosunku do ogółu odpadów w województwie warmińsko-mazurskim w 2022 r. wyniósł 38,0%. W stosunku do roku bazowego (2018) odsetek ten był o 18,5 p.p. wyższy, a tendencja wzrostowa widoczna jest nieprzerwanie od 2015 roku. Osiągnięta w 2023 roku wartość stanowi 95% średniej krajowej.

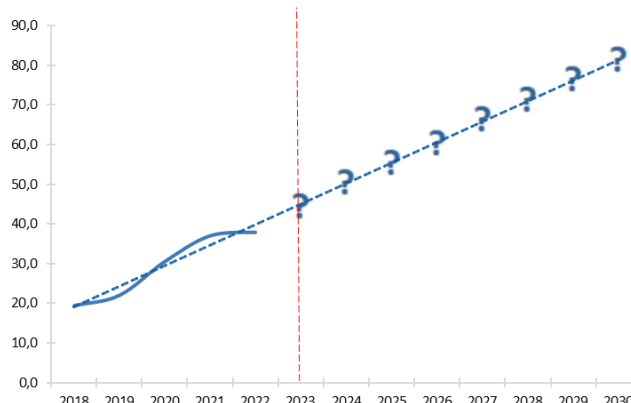
Zakłada się, że w 2030 r. poziom wskaźnika będzie wyższy od wartości bazowej (19,5%).

Liczba projektów i inicjatyw realizowanych w poszczególnych gminach województwa warmińsko-mazurskiego [szt.]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Strategii.

Odpady (komunalne) zebrane selektywnie w stosunku do ogółu odpadów [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Odpady (komunalne) zebrane selektywnie w stosunku do ogółu odpadów [%]

2018 (wartość bazowa)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
19,5	22,1	30,6	37,1	38,0	-	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Mimo, iż województwo warmińsko-mazurskie należy do obszarów o najczystszyim powietrzu w kraju, bardzo cennej przyrodzie i atrakcyjnym krajobrazie, to tylko 64,6% mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego w 2023 roku wysoko oceniło stan środowiska przyrodniczego w swoim otoczeniu. Niemniej jednak w stosunku do roku bazowego jest to wzrost o 8,1 p.p.

Jak pokazały wyniki badania opinii mieszkańców walory przyrodnicze województwa warmińsko-mazurskiego są jednym z istotnych czynników zachęty do zamieszkania na Warmii i Mazurach.

Odsetek mieszkańców wysoko oceniających stan środowiska przyrodniczego w ich otoczeniu [%]

2020 (wartość bazowa)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
56,5	61,0	62,5	64,6	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru społecznego 2020, 2021, 2022, 2023.

Z badania jednostek samorządu terytorialnego w 2023 r. wynika, że stan zabezpieczenia środowiska wysoko oceniło jedynie 35,6% samorządów lokalnych. Zdecydowana większość z nich 94,7% (wzrost o 5,5 p.p. w stosunku do roku bazowego) widziało potrzebę kolejnych inwestycji w celu poprawy stanu środowiska przyrodniczego. W dalszym ciągu zatem istotne są inwestycje w rozwój kanalizacji i oczyszczania ścieków, szeroko rozumiane inwestycje w gospodarkę niskoemisyjną, odnawialne źródła energii oraz termomodernizacje budynków.

Odsetek samorządów lokalnych wysoko oceniających stan zabezpieczenia środowiska przyrodniczego [%]

2020 (wartość bazowa)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 (wartość docelowa)
54,1	40,7	31,9	35,6	-	-	-	-	-	-	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru społecznego 2020, 2021, 2022, 2023.

Podsumowanie realizacji celu operacyjnego

W ramach realizacji celu *Wyjątkowe środowisko przyrodnicze* w okresie 2021-2023 zaraportowano ponad 400 projektów i inicjatyw, które w znaczący sposób przyczyniły się do realizacji założeń tego celu operacyjnego. Spośród kierunku działań pn. *Zapewnienie ochrony i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych* szczególnie dużo inicjatyw dotyczyło podnoszenia świadomości ekologicznej społeczeństwa, zachowania walorów krajobrazowych województwa, weryfikacji form ochrony przyrody oraz ochrony i restytucji elementów rodzimej przyrody, w tym prowadzenia inwentaryzacji, waloryzacji i monitoringu różnorodności biologicznej. Wśród kierunku działań pn. *Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego* największą popularnością cieszyły się działania dotyczące termomodernizacji i poprawy efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej oraz budynków mieszkalnych. Ponadto zainteresowaniem cieszyły się projekty dotyczące redukcji emisji zanieczyszczeń powietrza, a także inicjatywy wspierające rozwój transportu przyjaznego środowisku, oraz projekty dotyczące ochrony ekosystemów leśnych przed szkodliwymi czynnikami zagrażającymi trwałości lasów.

Analizując liczbę, zakres i skalę realizowanych przedsięwzięć należy zauważyć, że realizacja celu operacyjnego *Wyjątkowe środowisko przyrodnicze* w latach 2021-2023 przebiegała w sposób zadowalający.

VI. Wykaz podmiotów realizujących przedsięwzięcia w ramach Strategii w latach 2021-2023

Akademia Medycznych i Społecznych Nauk Stosowanych	Elbląskie Centrum Usług Społecznych	Gmina Giętrzwald
Akademia Nauk Stosowanych w Elblągu	Elbląskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o.	Gmina Giżycko
Akademia Sportowa AS w Jonkowie	Elbląskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Spółka z o.o.	Gmina Godkowo
ARS et LIBER Stowarzyszenie Twórców Kultury i Przyjaciół Biblioteki w Ostródzie	Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych	Gmina Gołdap
Biblioteka Elbląska im. C. Norwida	Elćkie Stowarzyszenie Aktywnych STOPA	Gmina Górowo Iławeckie
Biuro Regionalne Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Brukseli	ENERGA-OPERATOR SA	Gmina Grodziczno
Biuro Wystaw Artystycznych w Olsztynie	Europejski Komitet Regionów	Gmina Grunwald
Braniewskie Centrum Kultury im. Tadeusza Kopacza w Braniewie	Federacja Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego	Gmina Iława
Branżowa Szkoła I stopnia nr 5 w Olsztynie w Zespole Szkół Gastronomiczno-Spożywczych w Olsztynie	FOSA	Gmina Iłowo-Osada
Centrala Narodowego Funduszu Zdrowia	Fundacja „Dragon Fighter”	Gmina Jedwabno
Centrum Badań i Projektów UWM w Olsztynie	Fundacja Centrum Zdrowia i Sportu przy Olsztyńskiej Szkole Wyższej	Gmina Jonkowo
Centrum Edukacji Ekologicznej w Elku	Fundacja Mazurski Archipelag	Gmina Kalinowo
Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie	Fundacja Nicolaus Copernicus	Gmina Korsze
Centrum Informatycznych Usług Wspólnych Olsztyna	Fundacja Ochrony Wielkich Jezior Mazurskich	Gmina Kowale Oleckie
Centrum Innowacji i Transferu Technologii UWM w Olsztynie	Fundacja Promocji Sportów Wodnych Dzieci i Młodzieży Nauticus	Gmina Kruklanki
Centrum Kulturalno-Biblioteczne w Barczewie	Fundacja Ronalda McDonalda	Gmina Kurzętnik
Centrum Kulturalno-Biblioteczne w Dobrym Mieście	Fundacja Rozwoju Edukacji Małego Inżyniera	Gmina Lelkowo
Centrum Kultury Gminy Elk	Fundacja Rozwoju Regionu Łukta	Gmina Lidzbark
Centrum Kultury i Biblioteka Miejska im. F. Chruściela w Ornecie	Fundacja Szalony Krasnolud	Gmina Lidzbark Warmiński
Centrum Polsko-Francuskie Côtes d'Armor-Warmia i Mazury w Olsztynie	Fundacja Szwungszajba	Gmina Lubawa
Centrum Promocji i Informacji Turystycznej w Giżycku	Fundacja Żółty Szalik	Gmina Lubomino
Centrum Sportu i Rekreacji w Suszu	Fundacja Żywa Przestrzeń w Bryńsku	Gmina Łukta
Centrum Spotkań Europejskich „Światowid” w Elblągu	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział Olsztyn	Gmina Małdyty
Centrum Sztuki Galeria EL	Giżycka Ochrona Zdrowia Sp. z o.o.	Gmina Markusy
Centrum Wolontariatu przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Kętrzynie	Giżyckie Centrum Kultury	Gmina Miasta Braniewa
Centrum Współpracy z Otoczeniem Społeczno-Gospodarczym UWM w Olsztynie	Gmina Banie Mazurskie	Gmina Miasto Elbląg
Dom Pomocy Społecznej „Zacisze” w Kowalach Oleckich	Gmina Barczewo	Gmina Miasto Elk
Działdowska Agencja Rozwoju S.A.	Gmina Bartoszyce	Gmina Miasto Mrągowo
Elbląska Orkiestra Kameralna	Gmina Biała Piska	Gmina Miejska Bartoszyce
Elbląski Park Technologiczny	Gmina Biskupiec	Gmina Miejska Giżycko
	Gmina Braniewo	Gmina Miejska Iława
	Gmina Budry	Gmina Miejska Kętrzyn
	Gmina Dobre Miasto	Gmina Miejska Lidzbark Warmiński
	Gmina Dywity	Gmina Miejska Lubawa
	Gmina Działdowo	Gmina Miejska Nowe Miasto Lubawskie
	Gmina Dźwierzuty	Gmina Miejska Szczytno
	Gmina Elbląg	Gmina Mikołajki
	Gmina Elk	Gmina Milejewo
	Gmina Frombork	Gmina Miłki
		Gmina Miłomłyn
		Gmina Młynary
		Gmina Morąg
		Gmina Mrągowo
		Gmina Nidzica
		Gmina Olecko
		Gmina Olsztyn

Gmina Olsztyniek	Koło Gospodyń Wiejskich w Piłakach Małych	Miejski Zespół Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Olsztynie
Gmina Orzysz	Koło Gospodyń Wiejskich w Stawkach	Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Braniewie
Gmina Ostróda	Koło Gospodyń Wiejskich w Trygornicy	Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Olsztynie
Gmina Piecki	Koło Gospodyń Wiejskich w Wesołowie	Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Ostródzie
Gmina Pieniężno	Koło Gospodyń Wiejskich w Zalesiu	Miejskie Przedszkole nr 1 „Bajka” w Szczytnie
Gmina Pisz	Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Olecku	Miejskie Przedszkole nr 2 „Fantazja” w Szczytnie
Gmina Pozezdrze	Komenda Powiatowa Policji w Olecku	Miejskie Przedszkole nr 9 „Kubuś Puchatek” w Szczytnie
Gmina Prostki	Komenda Wojewódzka Policji w Olsztynie	Miejskie Wodociągi i Kanalizacja Sp. z o.o. w Nidzicy
Gmina Reszel	Koszykarski Klub Sportowy „Olsztyn”	Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Nidzicy
Gmina Rozogi	Kuratorium Oświaty w Olsztynie	Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Węgorzewie
Gmina Ruciane-Nida	Kuźnia Społeczna	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ornece
Gmina Rybno	Liceum Sztuk Plastycznych w Gronowie Górnym	Międzynarodowa Letnia Szkoła Muzyki Tradycyjnej
Gmina Ryn	Ludowy Klub Sportowy „Amators” Pozezdrze	Młodzieżowa Orkiestra Dęta Ochotniczej Straży Pożarnej w Lidzbarku
Gmina Sorkwity	Ludowy Klub Sportowy Wel Lidzbark	Muzeum Archeologiczno-Historyczne w Elblągu
Gmina Stare Juchy	Mazurska Fundacja Edukacyjna „Bonus Pastor”	Muzeum Bitwy pod Grunwaldem w Stębarku
Gmina Stawiguda	Mazurski Park Krajobrazowy	Muzeum Budownictwa Ludowego - Park Etnograficzny w Olsztynku
Gmina Susz	Mazurski Związek Międzygminny - Gospodarka Odpadami	Muzeum Historyczne w Elku
Gmina Świątki	Miejska Biblioteka Publiczna w Braniewie	Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie
Gmina Świątajno	Miejska Biblioteka Publiczna w Olsztynie	Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku
Gmina Węgorzewo	Miejska Biblioteka Publiczna w Szczytnie	Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie
Gmina Wielbark	Miejska Energetyka Ciepła Sp. z o.o. w Mrągowie	Nadleśnictwo Borki
Gmina Wilczęta	Miejski Dom Kultury w Olsztynku	Nadleśnictwo Czerwony Dwór
Gmina Zalewo	Miejski Dom Kultury w Szczytnie	Nadleśnictwo Drygają
Gminny Ludowy Klub Sportowy Jonkowo	Miejski Ośrodek Kultury w Olsztynie	Nadleśnictwo Elk
Gminny Ośrodek Kultury w Lasecznie	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Braniewie	Nadleśnictwo Giżycko
Gminny Ośrodek Kultury w Łukcie	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobrym Mieście	Nadleśnictwo Gołdap
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Elku	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Elblągu	Nadleśnictwo Jamy
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Iławie	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Elku	Nadleśnictwo Korpele
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kozłowie	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Elblągu	Nadleśnictwo Maskulińskie z/s w Rucianem-Nidzie
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pieckach	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Elku	Nadleśnictwo Młynary
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sorkwicach	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Elku	Nadleśnictwo Olecko
Górznieńsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Elblągu	Nadleśnictwo Olsztyn
Grupa RatoLOGICZNI	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Elku	Nadleśnictwo Olsztyniek
I Liceum Ogólnokształcące w Olecku	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Iławie	Nadleśnictwo Pisz
I Liceum Ogólnokształcące w Pisz	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Lidzbarku Warmińskim	Nadleśnictwo Srokowo
II Liceum Ogólnokształcące w Giżycku	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Morągu	Nidzicki Fundusz Lokalny
II Liceum Ogólnokształcące w Pisz	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Nidzicy	Nidzicki Ośrodek Kultury w Nidzicy
II Liceum Ogólnokształcące z Oddziałami Dwujęzycznymi w Elblągu	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Nowym Mieście Lubawskim	NuMedia Elżbieta Jażdżewska
III Liceum Ogólnokształcące w Elblągu	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Olecku	Ochotnicza Straż Pożarna w Bisztynku
Instytut Bezpieczeństwa i Obrony Narodowej	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Olsztynie	Ochotnicza Straż Pożarna w Bryńsku
Instytut Rozrodu Zwierząt i Badań Żywności PAN	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Olsztynie	Ochotnicza Straż Pożarna w Budrach
Klub Plastyka Amatora	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Olsztynie	Ochotnicza Straż Pożarna w Hartowcu
Klub Sportowy „Budowlani” Olsztyn	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Olsztynie	Ochotnicza Straż Pożarna w Jeleniu
Klub Sportowy 2010 Wrzesina	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Olsztynie	Ochotnicza Straż Pożarna w Jonkowie
Klub Sportowy AZS UWM Olsztyn	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zalewie	
Klub Sportowy Pirat Olsztyn	Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Elblągu	
Koło Gospodyń Wiejskich w Budrach	Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Elku	
Koło Gospodyń Wiejskich w Dłutowie	Miejski Szpital Zespolony w Olsztynie	
Koło Gospodyń Wiejskich w Harszu	Miejski Urząd Pracy w Olsztynie	
Koło Gospodyń Wiejskich w Miłostajkach „Helenki”		
Koło Gospodyń Wiejskich w Nowym Dworze		

Ochotnicza Straż Pożarna w Lidzbarku Warmińskim	Powiat Bartoszycki	Przedsiębiorstwo Usługowe Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Nidzicy
Ochotnicza Straż Pożarna w Nowym Dworze	Powiat Elbląski	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Olsztynie
Ochotnicza Straż Pożarna w Skarlinie	Powiat Iławski	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Piszcu
Ochotnicza Straż Pożarna w Słupie	Powiat Kętrzyński	Przedszkole Miejskie nr 2 w Braniewie
Ochotnicza Straż Pożarna w Starym Dłutowie	Powiat Mrągowski	Przedszkole Miejskie nr 4 w Braniewie
Ochotnicza Straż Pożarna w Świętym Gaju	Powiat Nidzicki	Przedszkole nr 6 w Elblągu
Ochotnicza Straż Pożarna w Wapiersku	Powiat Nowomiejski	Przedszkole nr 10 w Elblągu
Ochotnicza Straż Pożarna w Wonnie	Powiat Olecki	Przedszkole nr 11 w Elblągu
Oddział Warmińsko-Mazurski Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” Koło w Węgorzewie	Powiat Olsztyński	Przedszkole nr 13 w Elblągu
Okręg Polskiego Związku Wędkarskiego w Olsztynie - Koło Wędkarskie Węgorzewo Miasto	Powiat Ostródzki	Przedszkole nr 14 w Elblągu
Olmedica w Olecku Sp. z o.o.	Powiat Piski	Przedszkole nr 15 w Elblągu
Olsztyńska Szkoła Wyższa	Powiat Węgorzewski	Przedszkole nr 17 w Elblągu
Olsztyński Park Naukowo-Technologiczny	Powiatowa Służba Drogową w Olsztynie	Przedszkole nr 24 w Elblągu
Olsztyński Teatr Lalek	Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Elblągu	Przedszkole nr 29 w Elblągu
Olsztyńskie Centrum Edukacji Ekologicznej	Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Ełku	Przedszkole nr 31 w Elblągu
Olsztyńskie Planetarium i Obserwatorium Astronomiczne	Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Gołdapi	Przedszkole w Jonkowie
Olsztyńskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego Sp. z o.o. w Olsztynie	Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Iławie	Przedszkole Miejskie nr 2 w Olsztynie
Organizacja Środowiskowa AZS Województwa Warmińsko-Mazurskiego	Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Kętrzynie	Przedszkole Miejskie nr 3 w Olsztynie
Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju	Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Mrągowie	Przedszkole Miejskie nr 4 w Olsztynie
Ostródzkie Towarzystwo „Amazonki”	Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Olsztynie	Przedszkole Miejskie nr 5 w Olsztynie
Ośrodek Sportu i Rekreacji w Olsztynie	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Giżycku	Przedszkole Miejskie nr 6 w Olsztynie
Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Głuchych im. św. Filipa Smaldone w Olecku	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Mrągowie	Przedszkole Miejskie nr 10 w Olsztynie
Pałac Młodzieży im. Orłąt Lwowskich w Olsztynie	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Olecku	Przedszkole Miejskie nr 15 w Olsztynie
Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej ZGW, Zarząd Zlewni w Elblągu	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ostródzie	Przedszkole Miejskie nr 19 w Olsztynie
Park Krajobrazowy Puszczy Rominckiej	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Węgorzewie	Przedszkole Miejskie nr 24 w Olsztynie
Park Krajobrazowy Wysoczyzny Elbląskiej	Powiatowe Centrum Wspierania Edukacji w Olecku	Przedszkole Miejskie nr 29 w Olsztynie
Park Naukowo-Technologiczny w Ełku	Powiatowe Urzędy Pracy	Przedszkole Miejskie nr 32 w Olsztynie
PGE Dystrybucja S.A.	Powiatowy Dom Pomocy Społecznej w Braniewie	Przedszkole Miejskie nr 37 w Olsztynie
PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. Centrum Realizacji Inwestycji w Warszawie	Powiatowy Ośrodek Rozwoju Edukacji w Giżycku	Przedszkole Miejskie nr 39 w Olsztynie
PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. Zakład Linii Kolejowych w Olsztynie	Powiatowy Ośrodek Rozwoju Edukacji w Nidzicy	Przedszkole z Oddziałami Integracyjnymi Krasnał w Olecku
Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział Zakład Gazowniczy w Olsztynie	Powiatowy Szpital im. Władysława Biegańskiego w Iławie	Rada Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko-Mazurskiego
Polski Czerwony Krzyż	Powiatowy Zarząd Dróg w Iławie	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Olsztynie
Polski Komitet Pomocy Społecznej Zarząd Rejonowy w Ostródzie	Powiatowy Zarząd Dróg w Olecku	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Białymstoku
Polski Komitet Pomocy Społecznej Zarząd Wojewódzki w Olsztynie	Powiatowy Zarząd Dróg w Piszcu	Samodzielny Publiczny Ośrodek Rehabilitacyjno-Terapeutyczny dla Dzieci i Młodzieży w Elblągu
Polski Związek Niewidomych	Powiatowy Zespół Ekonomiczno-Administracyjny Szkół i Placówek w Piszcu	Samodzielny Publiczny Specjalistyczny Psychiatryczny Zakład Opieki Zdrowotnej we Fromborku
Polski Związek Wędkarski Lidzbark	Powiatowy Zespół Obsługi Szkół i Placówek Oświatowych w Giżycku	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Centrum Rehabilitacji w Elblągu
Polskie Stowarzyszenie Diabetyków w Działdowie	Pro-Medica w Ełku Sp. z o.o.	Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Długoterminowej Olecko Kolonia
Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intellectualną Koło w Ostródzie	Przedsiębiorstwo Ciepłownicze Sp. z o.o. w Działdowie	Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego
Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Nidzicy	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Giżycko	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Kornela Makuszyńskiego w Olsztynie
	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Ełku	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Marii Konopnickiej w Węgorzewie
		Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 1 w Elblągu
		Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 2 w Elblągu

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Giżycku	Stowarzyszenie Zachodniomazurska Lokalna Organizacja Turystyczna	Szkoła Podstawowa nr 6 w Szczytnie
Sportowa Szkoła nr 4 im. Polskich Olimpijczyków w Szczytnie	Suski Ośrodek Kultury	Szkoła Podstawowa w Woszczelach
Starostwo Powiatowe w Braniewie	Szczygieńskie Towarzystwo Przyrodnicze	Szkoła Podstawowa we Wrzesinie
Starostwo Powiatowe w Elblągu	Szkoła Podstawowa w Babkach Oleckich	Szkoła Policealna im. Jadwigi Romanowskiej w Elblągu
Starostwo Powiatowe w Giżycku	Szkoła Podstawowa nr 3 w Braniewie	Szkoła Policealna im. prof. Zbigniewa Religi w Olsztynie
Starostwo Powiatowe w Iławie	Szkoła Podstawowa nr 5 w Braniewie	Szpital Miejski św. Jana Pawła II w Elblągu
Starostwo Powiatowe w Nidzicy	Szkoła Podstawowa Sportowa nr 6 z Oddziałami Przedszkolnymi w Braniewie	Szpital Powiatowy im. Jana Mikulicza w Biskupcu
Starostwo Powiatowe w Nowym Mieście Lubawskim	Szkoła Podstawowa w Chelchach	Szpital Powiatowy w Nowym Mieście Lubawskim Sp. z o.o.
Starostwo Powiatowe w Olecku	Szkoła Podstawowa nr 2 w Działdowie	Szpital Psychiatryczny Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Węgorzewie
Starostwo Powiatowe w Ostródzie	Szkoła Podstawowa nr 1 w Elblągu	Środowiskowy Dom Samopomocy w Przemarku
Starostwo Powiatowe w Piszcu	Szkoła Podstawowa nr 4 w Elblągu	Teatr im. Aleksandra Sewruka w Elblągu
Starostwo Powiatowe w Węgorzewie	Szkoła Podstawowa nr 6 w Elblągu	Teatr im. Stefana Jaracza w Olsztynie
Stowarzyszenie „Chór Ojczyzna”	Szkoła Podstawowa nr 9 w Elblągu	Technikum nr 5 w Olsztynie w Zespole Szkół Gastronomiczno-Spożywczych w Olsztynie
Stowarzyszenie Aktywności Społecznej „MŁYN”	Szkoła Podstawowa nr 11 w Elblągu	Technikum nr 8 w Olsztynie
Stowarzyszenie Ekocentrum	Szkoła Podstawowa nr 12 w Elblągu	Technikum w Zespole Szkół Zawodowych w Węgorzewie
Stowarzyszenie Historyczno-Eksploracyjne Ziemi Węgorzewskiej WENDRUSZ	Szkoła Podstawowa nr 14 w Elblągu	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
Stowarzyszenie Klub Abstynenta PO-MOCNY	Szkoła Podstawowa nr 16 w Elblągu	Towarzystwo Sportowe GWARDIA Olsztyn
Stowarzyszenie Kobiet Mazurskich „Dziewczyny znad Sapiny”	Szkoła Podstawowa nr 18 w Elblągu	Tramwaje Elbląskie Sp. z o.o.
Stowarzyszenie Lokalna Grupa Rybacka „Wielkie Jeziora Mazurskie”	Szkoła Podstawowa nr 21 w Elblągu	Uczniowski Klub Sportowy SMS Olsztyn
Stowarzyszenie Michalinki w Bryńsku	Szkoła Podstawowa nr 23 w Elblągu	Uczniowski Piłkarski Klub Sportowy Poncio
Stowarzyszenie Miłośników Przyrody w Miłostajkach	Szkoła Podstawowa nr 25 w Elblągu	UKS Debiut Dziesiątka Olsztyn
Stowarzyszenie na Rzecz Przyszłości Miłomłyna	Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół we Fromborku	UKS Naki
Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Gminy Godkowo „Pomocna Dłoń”	Szkoła Podstawowa w Gąskach	UKS Tempo-25 Olsztyn
Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Spółdzielczości i Przedsiębiorczości Lokalnej WAMA-COOP	Szkoła Podstawowa nr 1 w Giżycku	Uniwersytet Trzeciego Wieku w Lidzbarku
Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Wsi Majdany Wielkie i Okolic	Szkoła Podstawowa nr 2 w Giżycku	Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
Stowarzyszenie Niesienia Pomocy MARIO i OLEK	Szkoła Podstawowa nr 3 z Oddziałami Integracyjnymi w Giżycku	Urząd Gminy Biskupiec
Stowarzyszenie Pro-Czwórka	Szkoła Podstawowa nr 4 w Giżycku	Urząd Gminy Gietrzwałd
Stowarzyszenie Przyjaciół Miejskiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie	Szkoła Podstawowa w Jonkowie	Urząd Gminy Gołdap
Stowarzyszenie Psia Przyszań	Szkoła Podstawowa w Judzikach	Urząd Gminy Grodziczno
Stowarzyszenie Społeczno-Oświatowe OPOKA	Szkoła Podstawowa im. Mikołaja Kopernika w Lubawie	Urząd Gminy Iława
Stowarzyszenie Społeczno-Oświatowe Przyszłość	Szkoła Podstawowa w Mrozach Wielkich	Urząd Gminy Janowiec Kościelny
Stowarzyszenie Społeczno-Oświatowe Szansa	Szkoła Podstawowa w Nowym Kawkowie	Urząd Gminy Korsze
Stowarzyszenie Stawiam na Węgorzewo	Szkoła Podstawowa nr 1 w Olecku	Urząd Gminy Kurzętnik
Stowarzyszenie Sursum Corda	Szkoła Podstawowa nr 2 w Olecku	Urząd Gminy Lidzbark
Stowarzyszenie Trygort nad Mamrami	Szkoła Podstawowa nr 3 w Olecku	Urząd Gminy Lidzbark Warmiński
Stowarzyszenie Uczniowski Klub Sportowy „Akademia Sztuk Walki Jonkowo”	Szkoła Podstawowa nr 4 z Oddziałami Integracyjnymi w Olecku	Urząd Gminy Lubawa
Stowarzyszenie Uniwersytet Trzeciego Wieku w Węgorzewie	Szkoła Podstawowa nr 2 Olsztynie	Urząd Gminy Lubomino
Stowarzyszenie Węgajty	Szkoła Podstawowa nr 5 w Olsztynie	Urząd Gminy Łukta
Stowarzyszenie Wielkie Jeziora Mazurskie 2020	Szkoła Podstawowa nr 6 w Olsztynie	Urząd Gminy Miłomłyn
Stowarzyszenie Wspierania Rozwoju Dzieci i Młodzieży „Jesteś” w Węgorzewie	Szkoła Podstawowa nr 7 w Olsztynie	Urząd Gminy Mrągowo
	Szkoła Podstawowa nr 9 w Olsztynie	Urząd Gminy Świątki
	Szkoła Podstawowa nr 10 w Olsztynie	Urząd Gminy w Budrach
	Szkoła Podstawowa nr 12 w Olsztynie	Urząd Gminy w Gietrzwałdzie
	Szkoła Podstawowa nr 14 w Olsztynie	Urząd Gminy w Godkowie
	Szkoła Podstawowa nr 15 w Olsztynie	Urząd Gminy w Kowalach Oleckich
	Szkoła Podstawowa nr 18 w Olsztynie	Urząd Gminy w Łukcie
	Szkoła Podstawowa nr 30 w Olsztynie	Urząd Gminy w Płońnicy
	Szkoła Podstawowa nr 33 w Olsztynie	Urząd Gminy w Szczytnie
	Szkoła Podstawowa im. Jadwigi Tressenberg w Pozezdrzu	Urząd Gminy Wilczęta
	Szkoła Podstawowa w Rozogach	
	Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi nr 2 w Szczytnie	
	Szkoła Podstawowa nr 3 w Szczytnie	

Urząd Gminy Zalewo	Wodociągowo-Ciepłownicza Spółka z o.o. COWiK w Bartoszycach	Zespół Placówek Specjalnych w Olsztynie
Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie	Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie	Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 1 w Olsztynie
Urząd Miasta Braniewa	Wojewódzka Rada Rynku Pracy w Olsztynie	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Dąbrowach
Urząd Miasta Działdowo	Wojewódzka Stacja Pogotowia Ratunkowego w Olsztynie	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Klonie
Urząd Miasta Elku	Wojewódzka Stacja Sanitarno- Epidemiologiczna w Olsztynie	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Nowej Wsi Elckiej
Urząd Miasta i Gminy Miłomłyn	Wojewódzki Inspektorat Inspekcji Handlowej w Olsztynie	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Sząbruku
Urząd Miasta i Gminy w Młynarach	Wojewódzki Specjalistyczny Szpital Dziecięcy w Olsztynie	Zespół Szkół Budowlanych w Braniewie
Urząd Miasta Kętrzyn	Wojewódzki Szpital Rehabilitacyjny Dla Dzieci w Ameryce	Zespół Szkół Budowlanych w Olsztynie
Urząd Miasta Olsztyna	Wojewódzki Szpital Rehabilitacyjny w Górowie Iławeckim	Zespół Szkół Ekonomicznych i Ogólnokształcących w Elblągu
Urząd Miasta w Suszu	Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Olsztynie	Zespół Szkół Ekonomicznych i Technicznych w Pasłęku
Urząd Miejski w Nowym Mieście Lubawskim	Wojewódzki Szpital Zespolony w Elblągu	Zespół Szkół Elektronicznych i Informatycznych w Giżycku
Urząd Miejski w Dobrym Mieście	Wojewódzki Urząd Pracy w Gdańsku	Zespół Szkół Elektronicznych i Telekomunikacyjnych w Olsztynie
Urząd Miejski w Elblągu	Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie	Zespół Szkół Gastronomiczno-Spożywczych w Olsztynie
Urząd Miejski w Nidzicy	Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie	Zespół Szkół Gospodarczych w Elblągu
Urząd Miejski w Olecku	Wojewódzki Urząd Pracy w Opolu	Zespół Szkół i Placówek Sportowych z Oddziałami Mistrzostwa Sportowego w Elblągu
Urząd Miejski w Węgorzewie	Wojewódzki Zespół Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie	Zespół Szkół Inżynierii Środowiska i Usług w Elblągu
Urząd Miejski w Zalewie	Wojskowe Stowarzyszenie Społeczno- Kulturalne Węgorapa	Zespół Szkół Kształtowania Środowiska i Agrobiznesu w Giżycku
V Liceum Ogólnokształcące w Olsztynie	Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy	Zespół Szkół Leśnych w Rucianem-Nidzie
Veolia Północ Sp. z o.o.	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Pasym Sp. z o.o.	Zespół Szkół Licealnych i Zawodowych w Olecku
Veolia Szczytno Sp. z o.o.	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o.o. w Pieckach	Zespół Szkół Mechaniczno-Energetycznych w Olsztynie
VII Liceum Ogólnokształcące w Olsztynie	Zakład Gospodarki Komunalnej w Szczytnie	Zespół Szkół nr 1 w Białej Piskiej
Warmia i Mazury Sp. z o.o.	Zakład Gospodarki Odpadami Komunalnymi Sp. z o.o. w Olsztynie	Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 1 w Olsztynie
Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Olsztynie	Zakład Opieki Zdrowotnej - Miejski Ośrodek Zdrowia w Lubawie	Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 2 w Olsztynie
Warmińsko-Mazurska Biblioteka Pedagogiczna im. Karola Wojtyły w Elblągu	Zakład Usług Komunalnych i Ciepłowniczych „Eko-Kozłowo” Sp. z o.o.	Zespół Szkół Ogólnokształcących w Orzyszu
Warmińsko-Mazurska Biblioteka Pedagogiczna im. Prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Olsztynie	Zakład Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Suszu	Zespół Szkół Ogólnokształcących w Węgorzewie
Warmińsko-Mazurska Biblioteka Pedagogiczna w Elblągu	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. w Elblągu	Zespół Szkół Rolniczych i Ogólnokształcących w Jagarzewie
Warmińsko-Mazurska Filharmonia im. F. Nowowiejskiego w Olsztynie	Zakład Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Białej Piskiej	Zespół Szkół Rolniczych w Smolajnach
Warmińsko-Mazurska Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A.	Zarząd Dróg Powiatowych w Giżycku	Zespół Szkół Rolniczych w Ostródzie
Warmińsko-Mazurski Oddział Okręgowy Polskiego Czerwonego Krzyża	Zarząd Dróg Powiatowych w Nowym Mieście Lubawskim z/s w Kurzętniku	Zespół Szkół Samorządowych w Stradunach
Warmińsko-Mazurski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia w Olsztynie	Zarząd Dróg Powiatowych w Ostródzie	Zespół Szkół Techniczno-Informatycznych w Elblągu
Warmińsko-Mazurski Okręgowy Związek Pływacki	Zarząd Dróg Powiatowych w Pasłęku	Zespół Szkół Technicznych w Olecku
Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Elblągu	Zarząd Dróg Wojewódzkich w Olsztynie	Zespół Szkół w Barczewie
Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie	Zarząd Dróg Zieleni i Transportu w Olsztynie	Zespół Szkół w Dobrym Mieście
Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki	Zarząd Portu Morskiego Elbląg Sp. z o.o.	Zespół Szkół w Pasłęku
Warmińsko-Mazurskie Centrum Chorób Płuc w Olsztynie	Zarząd Województwa Warmińsko- Mazurskiego	Zespół Szkół Zawodowych i Ogólnokształcących w Nidzicy
Welski Park Krajobrazowy	Zarząd Zieleni Miejskiej w Elblągu	Zespół Szkół Zawodowych i Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Morągu
Węgorzewskie Centrum Kultury w Węgorzewie	Zespół Inwestycji Sp. z o.o. w Elku	Zespół Szkół Zawodowych im. Sandora Petőfi w Ostródzie
Węgorzewskie Stowarzyszenie Strzeleckie „Parasol”	Zespół Obsługi Szkół i Przedszkoli w Zalewie	Zespół Szkół Zawodowych im. Stanisława Staszica i Centrum Kształcenia Ustawicznego w Ostródzie
Węgorzewskie Stowarzyszenie Żołnierzy Wojska Polskiego	Zespół Parków Krajobrazowych Pojezierza Iławskiego i Wzgórz Dylewskich	Zespół Szkół Zawodowych nr 1 w Elblągu
Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe Lidzbark		
Wodociągi Miejskie Sp. z o.o. w Braniewie		

Zespół Szkół Zawodowych w Braniewie
Zespół Szkół Zawodowych w Kurzętniku
Zespół Szkół Zawodowych w Węgorzewie
Zespół Szkół Zawodowych z Biblioteką
Pedagogiczną w Piszcu

Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej im.
Jerzego Pióro w Dobrym Mieście
Zespół Żłobków Miejskich w Olsztynie
ZHP Komenda Hufca w Lidzbarku

Związek Ukraińców w Polsce Oddział
Mazurski
Żłobek Miejski nr 2 w Elblągu

VII. Jednostki odpowiedzialne za monitorowanie realizacji Strategii

Cel główny – Departament Polityki Regionalnej

Cel strategiczny 1. Kompetencje przyszłości

Cele operacyjne:

1.1 – Departament Kultury i Edukacji

1.2 – Departament Polityki Regionalnej

1.3 – Departament Kultury i Edukacji

Cel strategiczny 2. Inteligentna produktywność

Cele operacyjne:

2.1 – Departament Polityki Regionalnej

2.2 – Departament Polityki Regionalnej

2.3 – Departament Polityki Regionalnej

Cel strategiczny 3. Kreatywna aktywność

Cele operacyjne:

3.1 – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

3.2 – Departament Współpracy Międzynarodowej

3.3 – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

Cel strategiczny 4. Mocne fundamenty

Cele operacyjne:

4.1 – Biuro Dialogu Społecznego i Pożytku Publicznego

4.2 – Departament Infrastruktury i Geodezji

4.3 – Departament Ochrony Środowiska

Koordynator opracowania Raportu – Departament Polityki Regionalnej (Regionalne Obserwatorium Terytorialne)